



ARGIA

2005eko otsailaren 13a
LXVIII. urtea
1.979 zenbakia
3,30 euro

Apirilean jarriko da martxan banku etikoa

Orain arte kreditua
lortu ezin zutenak
lagunduko ditu



Kantatzearen plazerra berreskuratzeko
saiakerak ugaritu dira

Carlos Chivite, PSNko idazkari nagusia
“Nafarroan elkar elikatzen dute bi nazionalismok:
nafar foralistak eta euskal nazionalistak”





dantza

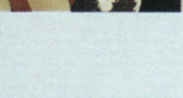
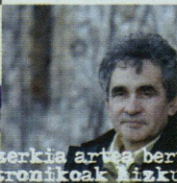
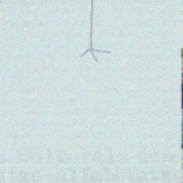
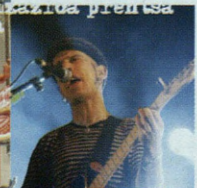
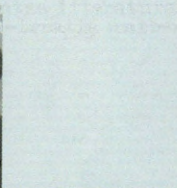
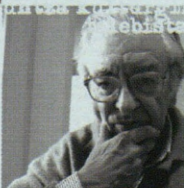
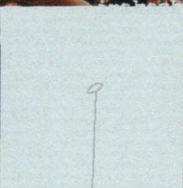
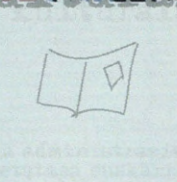
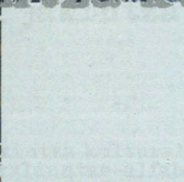


EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA

2005



argia, jakintza kulturala



ARGIA

LIBURUENDETAN SALGAI: 16 €

HARPIDEDUNEK ETXEAN DOAN

www.argia.com • 943 37 15 45

asteko gaia

- Abian da lehen euskal banku etikoa.

DANIEL UDALAITZ

4

pertsonea

- William A. Christian: "Seme-alabak ez dira gurasoen oroitzapenak biltzeko egokienak".

MIEL A. ELUSTONDO

11

gaiak

- Blog-ak: Interneteko bitakoren iraultza.

JON TORNER

16

iritziaren leihoa

- Gora Pro Nobis: ASISKO URMENTA

19

- Ikasten. JOXEMARI ITURRALDE

20

- Ukatzeak ez du arazoa desagerrarazten.

JOSE MARI AGIRRE

21

- Luparekin: Galdutako harribitxiak.

ELIXABETE GARMENDIA

22

- Txandan: Filosofoa eta otsoa.

KARMELO LANDA

23

- Hiruko txikian: Maizterra.

JOXE MARI OSTOLAZA

23

- Oi irakasle gaxua. ANUNTXI ARANA

24

erdiko kaiera

- Kantagintza gainbeheran. MIKEL GARCIA

25

- Epelde & Mardaras: "Artista eta galeristaren arteko harremanak bikoteen modukoa izan behar du". EIDER GARAIKOETXEA

29

- Ezpalak: KATIXA GARATE

32

- Argitalpenak: PILAR IPARRAGIRRE

34

- Denbora-pasak

36

- Ihesi: Atxarten eskalada. M. DEOGRACIAS

38

- Makina bat kontu. JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

42

- Winston Arizmendi

44

termometroa

- Aznarren gobernuak prebarikatu al zuen BBVako presidentearen alde? DANIEL UDALAITZ

45

- Carlos Chivite: "Zabaletaren plana eta Ibarretxe Plana astakeria bera dira". MIKEL ASURMENDI

48

- Euskara koadrilan muturra sartuta dabil.

AINHOA LENDINEZ

52

- Bero beroan

54

- Net Hurbil: Matxinada itotzeko taktika

berdinak Gazan eta Iraken. PELLO ZUBIRIA

56

azkena

- Etorkizuna laranja da. TXILLARDEGI

58



Apirilean jarriko da martxan Euskal Herriko banku etikoa. Bertako 62 gizarte mugimenduk –horieta-ko asko Elizarekin lotutakoak– sustatu dute, FIARE fundazioaren bidez. Bere helburua, gizaki orok kreditua izateko duen eskubide unibertsala ahalbidetzea da.

Beraz, ohiko bankuetan finantzia-ziorik lortu ezin duten jarduera ekonomikoak bultzatuko ditu. Hasieran Italiako Banca Popolare Etica-ren agentzia izango da, baina lau urteko epean autonomo izatea espero da, eta Euskal Herriko beste hiriburuetara zabaltzea. 4

Banku etikoa Bilbon

Carlos Chivite

Nafarroako
Gobernua
helburu

Nafarroako gizartearekin bat egiteak eraman-go omen du Nafarroako Gobernura. Alta bada, Nabarralde elkar-teaz galdetu genion eta ez zuela ezagutzen erran zigun. Ibarretxe ez zela Madrilgo Kongresura joango ere adierazi zigun. Ez zuen asmatu. Politikan asmatzeko ez du nahikaria eskas alabaina. 48

Luparekin

Elixabete
Garmendia

22

KULTURA

Kantatzeko zaletasuna
gainbeheran

Jatorduen ostean kantuan aritzeko ohitura galtzen ari da pixkanaka gurean. Hori dela-eta, Euskal Herriko hainbat txokotan kantatzearen plazerari eusteko taldeak osatu dira. Horietako batzuekin bildu gara eta euren ekimenen berri eman digute. Herrietako auzo bizi-tza pobretzearekin lotzen dute kantuen gainbehera eta biak sustatzeko ari dira lanean, ahots biziz. 25

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Elizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena. Onintza Irueta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txinbureta. Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Dani Blanco.

Abian da lehen euskal banku etikoa

Datorren apirilean abian jarriko ditu lehen euskal banku etikoaren oinarriak FIAREk, Inbertsio eta Aurrezki Erantzuleen Fundazioak, Banca Popolare Etica, BPE (Padua) Italiako bankuaren eskutik. Bere helburu nagusia da gizaki orok kreditua izateko duen eskubide unibertsala ahalbidetzea, batez ere, ohiko bankuen krediturik jasoko ez luketen kasuetan. Horretarako, hasieran banku italiarrak agentzia irekiko du Bilbon, bultzatzaile euskaldunek autonomo izan nahiko luketen arren lau urteren buruan, norbere fitxa sortu eta Euskal Herriko hiriburueta zabaltzeko. Banku etikoaren fenomenoak duela hogeita hamar urte abiatu zen Hegoaldeko herrialdeetan, Bangladeshen, gerora Hego Amerika eta Europara hedatzeko. Euskal Herrian, PTM Mundubat euskal Gobernuak Kanpoko Erakundea, FIAREko kide eta euskal banku etikoaren sustatzaile dena, aitzindaria izan da mikrokreditu famatuen kasuan, 1995 urtetik Nikaragua eta El Salvadorreko hainbat proiektu sozial finantzatzen dituela.

DANIEL UDALAITZ

EUSKAL HERRIKO lehen banku etikorako ekimena Bilbon jarriko da martxan datorren apirilean. Hasieran Italiako Banca Popolare Eticaren agentzia moduan abiatuko da, lau urteren buruan erakunde autonomo bihurtu eta bere izenpeko fitxarekin jarduteko. Hala ere, honezkero urte bete da BBK aurrezki kutxak Bilbon "inbertsio etiko" ari hasiera

eman ziola BBK Solidarioa ekimenaren bitartez. Euskal Herrian, ordea, ez da banku etikorik, oraingoan FIARE euskal fundazioak abiatuko duenaren modukorik. FIAREk bost urte daramatza lanean hirurogei erakunde inguru, GKE eta euskal mugimendu soziale-

FIARE euskal fundazioak banku
solidario eta alternatiboa
sustatzen du; hirurogeita bi euskal
mugimendu sozial biltzen ditu.
Horietako asko Elizarekin lotuta
daude

kin. Fundazioaren lehendakaria Angel Toña da, Deustuko Unibertsitateko Zientzia Politikoa eta Soziologia Fakultateko dekanoa. Ibilbideari ekiteko, lehen euskal banku etikoak Paduako Banca Popolare Eticaren laguntza izango du, bere banku-fitxaren bitartez abiatuko baita proiektu berriaren garapenerako lehen atala. Lehen euskal agentziak "FIARE, Agencia de Banca Popolare Etica de Padua" izena izango du eta Bilboko Alde Zaharreko Santa Maria kalearen 4. zenbakian kokatuko da (www.fiare.org). Hasieran lau langile izango ditu.

Nahiz eta euskal sustatzaileek banku etikoa Euskal Herriaren osotasunari erantzuteko sortu nahi zuten hasieran, egia esateko, ekimena bizkaitarra da hein handi batean, bere sorreran parte hartu duten erakunde sozial eta pertsona gehienak Bizkaian daudelako. Edozein kasutan, Araba, Gipuzkoa eta Nafarroako erakundeak ere badi-ra. Bere sustatzaileek, ordea, Euskal Herriko gainontzeko hiri-buruetara jo nahi dute pixkanaka.

**Banca Popolare de Padua
erakundeak 300 milioi euroko
gordailuak kudeatzen ditu**

Paduako BPEaren kaudimenaren berri haren datuek ematen dute. Duela zazpi urte sortua, egun hamar sukurtsal ditu hiriburu transalpetar handietan kokatuta; 300 milioi euroko gordailuak eta 200 milioi euroko kredituak kudeatzen ditu. Nekazaritza biologikoa, etxebizitza, enpresa txikiak eta energia alternatiboak dira bere arreta-puntu nagusiak, baina arrisku egoeran dauden taldeei eta baliabide urriko etorkinei funtsak mailegatu izan dizkie ere.

FIARE fundazioa martxan
jartzeko, bazkide-sortzaile den
gizarte mugimendu bakoitzak
3.000 euro jarri behar izan ditu.
200.000 euro batu dituzte



Zer da banku etikoa?

Banku etikoa termino berria da. Bere sustatzaileek ere ez dute gustuko, banku solidarioa edo alternatiboa aukera hobekien iruditzen zaizkiela. Gutxi gorabehera badakigu banku eta etiko hitzek zer esan nahi duten. Eta ez dira gutxi izango banku eta etika hitzak ezin bat daitezkeela, lehenengoaren interes lukurariak direla eta. Hain zuzen ere, bankuari nahi-taezkoak zaizkio aktiboak eta funtsa ekonomikoak etorkizuna ziurtatzeko. Besteen moduan, banku honek ere kredituak ematen ditu. Hala ere, gainontzekoekiko diferentzia nabarmena da: ohiko bankuek ez diote kreditu bat ematen edonori, zenbait abal exijitzen dituzte eta edozein pertsonak ezin ordain ditzakeen interesak ezartzen dituzte. Alde horretatik, ez da batere erraza, ezinezkoa ez esatearren, pobreek eta gizartearen bazterketa pairatzen dutenek kreditu bat lortzea lan-jarduerarik abian jarri, pobre izateari utzi eta gizarteratzea errazteko. Gizarteak baztertuta edo baztertzear dituen pertsonak dira; ondasunik izan ez eta ezin dute ohiko finantzia-sistemara jo, horretarako ezinbestekoa baita pertsonak abalik izatea.

Banku etikoak, batez ere Euskal Herrian aurrera egin nahi duen banku-ekimen sozial eta solidarioak, pertsona orok krediturik lortzeko duen eskubide unibertsala ahalbidetzea du helburu, arreta berezia eskainiz ohiko bankuetan krediturik jasoko ez luketen kasuetan. Azken batean, gizartearen eragin onuragarria izango duten jarduerak ekonomikoak finantzatzea datza asmoa; hau da, baztertutako pertsonaren egoera eta ingurumenean ondorio positiboak izango dituzten ekintzak bultzatzea. Alde horretatik ekimen eta proiektuek arlo ugari biltzen dituzte: hezkuntza, kultura, gizarte, ingurumena, merkataritza zilegia, zailtasunak dituzten kolektiboen laneratzea, etorkinei harrera egitea, gutxiengoen gizarteratzea, teknologia herrialde txiroetara hurbiltzea, etab. Era berean, banku etikoak bideragarria izan behar du eta hazkundera, inbertsioa, berrinbertsio soziala, modernizazioa eta ezustekoen estaldura ahalbidetuko dituen soberakin ekonomikoak lortu behar ditu, oinarritzko irizpide etiko batzuk errespetatuz.

Bi helburuak ukaezinak dira. Lehena errespetatuko ez balitz, honezkero ezagutzen ditugun bankuen moduko beste bat baino ez genuke izango mintzagai. Bigarrenari ez balitzaio behar duen arreta eskainiko, denboraren poderioz bankua izateari utziko lioke.

Banku honek gainontzekoekiko duen aldea nabarmena da: ohiko bankuek ez diote kreditu bat ematen edonori, zenbait abal exijitzen dituzte eta edozein pertsonak ezin ordain ditzakeen interesak ezartzen dituzte.



Euskal banku etikoaren
lehen fasea apirilean hasiko da
Bilbon, Paduako Banca
Popolare Eticaren agentzia
gisa, hemendik zenbait urtera
autonomo bihurtu eta
banku-fitxa propioan aritzeko

Italiako elkartasun erakundearen Administrazio Kontseiluaren lehendakaria, Fabio Salbiato, Bilbon izan da lehen euskal banku etikoaren hitzarmena sinatzeko FIARE euskal fundazioarekin. Salbiatok egindako adierazpenen arabera, Europako Batasuneko berrogeita bi milioi biztanlek ez ditu ohiko finantza-sistemara jotzeko eskatzen diren bermeak. "Gainera, -azaldu zuenez-, diru xederik gabeko enpresa onuragileak arrisku handiko bezerotzat hartzen dira orokorrean eta ez dira gai izaten baliabideak lortzeko". Ondorioz, banku etikoek konponbide komunitarioak proposatzen dituzte pobrezia-aren aurka eta administrazio, instituzio eta erakundeen koordinazioa ezinbestekoa iruditzen zaie. Lehendakariak adibidetzat hartu zuen bere banku etikoak, obligazio jaulkipenen

Gizartearen eragin onuragarria
izango duten jarduerak
ekonomikoak finantzatu nahi
ditu ohiko bankuen
finantziak ezin
jaso dezaketenen pertsonen
laguntzeko

Hurrengo lau urteetan, euskal banku solidarioak berezko kapital soziala, lantalde profesionala eta sinesgarritasun nahikoa lortu nahi ditu, estatu osora zabaltzeko kreditu-kooperatiba izatera irits dadin

bidez, etorkinek etxebizitzak eskuratzeko edo mikrokredituak emateko sistemak kudeatzen dituzten fundazioen sorrera bultzatu duela.

Hirurogei mugimendu sozial baino gehiagok bultzatutako euskal ekimena

Euskal banku etikoaren ekimena FIARE fundazioak bultzatu du. Fundazioa duela lau urte sortu zen eta hirurogei mugimendu sozial eta euskal GKEk osatzen dute. Mugimendu sozialon artean, Elizarekin lotutako mugimendu ugari dago: EAEko Apezpikutzak, Caritas elkarteak, zenbait erlijio-ordena, ikastola edota Elizaren gidaritzapeko heziketa-zentroak. GKEen artean PTM Mundubat ageri da. Mugimendu sozial horien gehiengoa bizkaitarra da. Hala ere, FIAREk mugimendu



FIARE, Aurrezki Erantzuleen Fundazioko logoa ezkerrean. Bost urte daramatza lanean hirurogei inguru erakunde, GKE eta gizarte mugimendurekin, eta berak jarriko ditu banku etikorako oinarriak. Ondoko irudia, Banca Popolare Eticarena da, eta hasieran Euskal Herriko banku etikoa bere agenzia izango da.

sozial horien partehartzea zabaltzeko nahi du Euskal Herri osora eta oraingoan bikoitza lortu. Gizarte mugimendu horiek guztiak FIAREn bazkide-sortzaileak dira; bakoitzak 3.000 euro eman behar izan ditu fundazioa martxan jartzeko, 200.000 euro denera.

Askori arraroa egingo zaio Elizaren, erlijio-ordenen edo haren inguruko hainbeste mugimendu sozial ikustea halako elkartasunezko banku-ekimenean. Erantzuna argia da, sustatzaileek diotenez: euskal GKEetako boluntario eta militanteen %60 baino gehiago Eliza katolikoko kideak dira.

Zoaz Tunisiara lumarekin

Otsailaren 15ean, euskarazko denbora-pasa eta hitz jokoen hilabetekariak 2 lagunentzako astebeteko Tunisiara bidaiari zozketatuko du bere harpidedunen artean.

Egin harpidetza eta parte hartu zozketan.

Harpidetzak: 943 37 15 45
www.argia.com/luma
luma@argia.com



Mikrokredituak hegoaldean jaio ziren eta iparraldean moldatzen ari dira

Banku etiko edo solidarioa ez da Iparralde aberats eta boteretsuan jaio. Hegoalde txiro eta babesgabean jaio zen hain zuzen ere. Zehazki, pobreentzako mikrokreditu edo mikrofinantzen lehen esperientziak Hegoaldean asmatu eta garatu ziren, gerora Iparraldean moldatzeko. Lehen esperientzia hartako eragile nagusia Muhammad Yussuf izan zen, Bangladeshen, hirurogeita hamarrek hamarkadan: badira hogeita hamar urte baino gehiago Graneen Bank ekimena abian jarri zuela, batez ere emakume txiroei mikrokredituak emateko. Bultzatzailea, Muhammad Yussuf, Bilbon izan zen duela zenbait urte BBKren egoitzan hitzaldi bat emateko gai honen inguruan. Bere tesiaren arabera, pobrezia behin betiko ezabatzea ez da adituek azaltzen diguten bezain korapilatsua. Globalizazioa geldiezina dela aitortu zuen, bide onera egokitzea guztion zeregina dela azaldu zuen arren. "Ahalegin handirik egin ezean, okerreko bidetik joango da, gaur egun gertatzen ari den bezala".

Banku solidarioen prozesuak Hego Amerikara jo zuen gerora, azkenik Iparraldeko herrialdeetara inisteko. Une hartan politika neoliberalaren garapena gailurrean zegoen eta ongizatea, berriz, maldan behera. Egoera haren ondorioz, hainbat pertsona, kolektibo eta erakundek begi onez ikusi zuten mikrofinantza eredu berria aplikatzea bizi-maila aurreratua zuten herrialdeetan, haietan ere sistema ekonomikoak pertsona ugari baztertzeko zituelako. Halako esperientzia izan da Holandan Triodos-ekin edo Italian Paduako Banca Popolare Italiana-rekin bizi izan dutena. Frantziako estatuan ere halako esperientzia bat izan dute Finasol-en inguruko produktu solidarioekin. PTM Mundubat euskal GKEa aitzindaria da 1995etik mundu osoko hainbat herrialdeetan finantziario-mikrokredituen sisteman, arreta berezia eskainiz Nikaragua eta El Salvadorri.

Gaur egun, Europar bada erakunde bat mota honetako esperientzia guztiak koordinatzen dituen: Inbertsio Etiko eta Alternatiboen Europako Federazioa. Federazioa hamabi erakundek osatzen dute —BBK Solidarioak, besteak beste— eta euskal banku etiko berriak dagoeneko partehartze-eskaera burutu du. Federazioak izaera sozialeko finantziario-jarduerak bultzatu nahi ditu sistemaren orekarako. Federazioa honako banku etiko europarrek osatzen dute: La Nef, Credit Cooperatif eta Caisse Solidaire du Nord (Frantziako estatua); Hefboom eta Gredal (Belgika); Tise (Polonia); Femu Qui (Korsika); Charty Bank (Britainia Handia); Cassa Centrale eta Banca Popolare Etica (Italia); eta Bank für Sozialwirtschaft (Alemania).



Irudian, bidezko merkataritzako denda. Gizartean eragin onuragarria duten hau beza-lako jarduera ekonomikoak finantzatzea da banku etikoaren asmoa.

FIARE kide diren mugimendu sozialetako 20 ordezkari osatutako Patronatu batek zuzentzen du. Lehendakartzako kideak dira Angel Toña (lehendakaria), Joseba Segura (adjuntua), Jorge Morquecho (diruzaina) eta Maria Gomeza (idazkaria). Era berean, patronatuko kideetako bederatzi pertsonaz osatutako batzorde exekutibo bat dago. Batzorde

honetako lehendakaria ere Angel Toña da.

Helburua: 40 milioi gordailu eurotan hiru urtetan

Italiako erakundearekin egindako hitzarmenaren arabera, euskal banku etikoa agentziaren gidaritzapean egongo da. Kudeaketa guztien erantzukizuna erakunde italiarrak izango du, bereak baitira euskaldunari ezinbestekoak zaizkion banku-fitxa eta hasierako garapen-faseari aurre egiteko sendotasuna. Lehen fasean, Italiako finantza-erakundearen agintepko euskal agentziak epe baterako gordailuak eskainiko ditu. Testuinguru horretan, FIAREk 40 milioi euro-gordailu abian jarri nahi lituzke hiru urteren buruan. Euskal fundazioak

egindako inkesta baten arabera, pasibo eskuragarrien %5 inguru lortzera irits liteke. Hurrengo lau urteetan, euskal banku solidarioak berezko kapital soziala, lantalde profesionala eta sinesgarritasun nahikoa lortu nahi ditu, estatu osora zabaltzeko besteko kreditu-koo-peratiba izatera irits dadin. ■

DANI BLANCO

PTM Mundubat

Hegoaldeko mikrokredituen aitzindari

PTM MUNDUBAT Euskal Herriko GKE bat da (www.ptmmundubat.org). Egoitza nagusia Bilbon duen erakunde honek hamabost urte bete ditu Hegoaldeko erkidego eta herrialdeekiko elkartasuna eta konpromisoa mantenduz. Nikaragua eta El Salvadorren egiten du lanik gehien, bere zeregina Hegoaldeko beste hainbat herritara hedatzen den arren. FIARE fundazioaren bazkide-sortzaile eta euskal banku etikoaren bultzatzaile gisa, badu eskarmenturik halako banku etikoak sortzeko. Euskal GKEen aitzindaria izan da 1995 urtetik aipatutako Hegoaldeko herrialdeetako erkidego eta proiektuei mikrokredituak emanez. Bere finantziario tresnak PTMCREDIT izena du.

2004ko ekitaldiko datuen faltan, euskal GKE honek hamalau milioi euro (14.220.559) baino gehiago kudeatu zituen 2003an. Milioiok hainbat herri eta erkidegotako proiektu sozialak gauzatzea ahalbidetu dute: Guatemala, RADS (Mendebaldeko Sahara), El Salvador, Chiapas (Mexiko), Nikaragua, Kuba, Honduras, Brasil, Kolonia eta Palestina, besteak beste. Funtsa ekonomikoa honako erakundeek eman dute: Europar Batasuna (%67), Nazioarteko Lankidetzaren Espainiako Agentzia (%1,7), Tokian tokiko korporazioak –euskaldun ugari (%4,5)–, Autonomia Erkidegoak, –EAE eta Nafarroa– (%19,8) eta funtsa pribatuak (%5,1). Funtsaren %94 Hegoaldeko proiektu ugari gauzatzeko erabili zen, %2,3 kudeaketa eta administrazio orokorreko gastuak ordaintzeko, %3,5 sentsibilizazio-heziketa proiektuetara zuzendu da eta %0,2 amortizazio-gastutarako.



PTM Mundubat GKEak Nikaragua eta El Salvadorren egiten du lanik handiena, proiektu sozialak laguntzen.

PTMCREDITen filosofia

PTM Mundubatek Hegoaldean laguntzen dituen Erkidego eta taldeen zerbitzurako lanean diharduen banku etikoaren tresnetako bat izan nahi du. Tresna honek Garapen integral eta iraunkorraren erronkei aurre egiteko baliabideak ugarituko ditu; era berean, Iparraldeko sektore sozialak sentsibilizatzeko bidea izan daiteke, sektoreok hegoaldeko aldaketa-prozesuak bultzatzatzen elkartasunezko diru-maileguren bidez. Lankidetzaz gain, PTMcreditek PTM Mundubaten estrategiak garatu nahi ditu Partaidetzazko Garapen Endogenoa (PGE) lortzeko Hegoaldeko herrialde eta erkidegoen artean. Bere ordezkariak adierazi duteenez, "ez dugu edozein banku etikoren proiektu edo sustapen-makroproiekturik burutu nahi... gure egitekoa DEPen baitan kokatuta dago: erakundearen filosofia ekonomia herrikoia, elkartasunezko ekonomia soziala da, bere ekintza guztien irizpide nagusia tokian tokiko ekonomiak garatu eta berdintasun soziala bermatzea direlarik".

Ondorioz, erakundearen lehentasunezko arlo tematikoak honakoak dira: nekazaritza

iraunkorra, subiranotasuna elikagai horniduran, mikroenpresa eta kooperatibak sustatzea, botere lokala, enpresak sortu eta bultzatzea, komertzializazioa eta kreditua. Onuradun populazioa erkidego osoa da, eta onuradunak udalerriak, tokian tokiko GKEak, tokian tokiko mikrofinantziario erakundeak, aurrezki eta kreditu kooperatibak, PTM Mundubatekin batera hainbat proiektu eta programatan lan egiten dutenak. Euskal GKE honek Nikaraguan du protagonismo handiena. Bertan honako hauek ditu bultzagai, besteak beste: militar desmobilizatuen aldeko proiektuak, sustrairik gabeko populazioa, Managuako auzo baztertuak, emakumeak, kooperatibak, etxebizitzak... milioi erdi euroko funtsaren bidez. ■

Iñaki Markiegi, PTM Mundubateko presidentea

«Hamar urtetan ez diogu huts egin inbertsiogile bakar bati ere»

Ze interes eskaintzen diezue gordailugileei? PTMcreditek "produktu" ezberdinak ditu herrialde motaren arabera. Batzuk irabaziak lor ditzaketen kooperatiba edo ekimen aktiboentzat dira, erakundeok ez dutelako ohiko bankura jotzerik; interespeko mailegua egiten zaienez, gordailugileei %1,5 edo %2 interesa eskaintzen diegu. Beste produktu batzuk ekimen eta kooperatiba hasiberrientzat dira... horiei "diruz lagundutako" interes zati batekin egiten zaie mailegua; hau da, ohikoa baino txikiagoa denez, diferentzia betetzeko "inbertsiogileari" dirua interesik gabe mailegatzeko eskatzen zaio, edota jaso beharko lukeenaren erdia jasotzeko. Badira beste batzuk autoenplegua eta mikroenpresak sortzeko eta horiek inbertsio are handiagoak behar dituzte, miseriatik hurbil bizi diren pertsonentzat izaten direlako. Horretarako "puchitoak" (apur bat, Nikaraguan) edo "funts galdurako" funtsa txikiak eskatzen dira, miseria gorritik irten nahi duen jendeari laguntzeko.

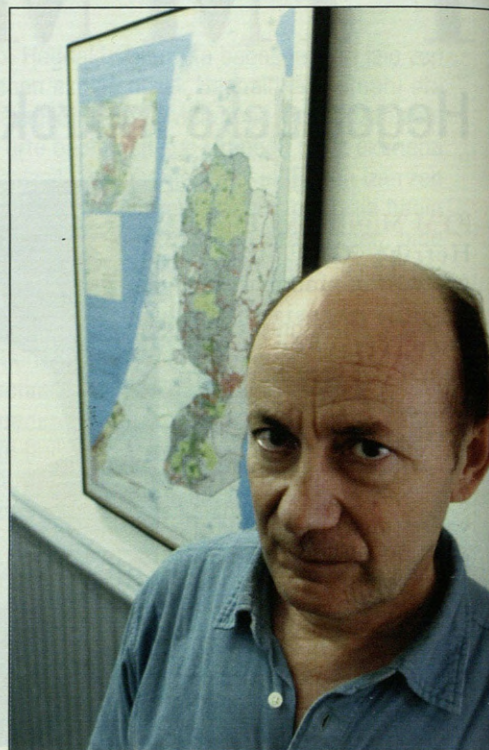
Zer abal motarekin lan egiten duzue?

Euskal banku etikoaren kasuan, FIAREK Banca Popolare Etica de Italia erakundearen abalarekin lan egingo du; ondorioz, azkenak bermatu beharko du inbertitutako diru guztia itzuliko dela. PTMcredit mailegatutako funtsen kasuan, PTM Mundubat GKEak berak ziurtatu beharko du mailegatutako funts guztiak PTMcrediten bitartez itzuliko direla. Lanean igarotako hamar urteetan behin ere ez diogu huts egin Hegoaldeko Kreditu eta Mikrokredituak bultzatzeko aurrezkiak eman dizkigun inbertsiogile bakar bati ere.

BBK Solidarioa, PTMcredit, Oikocredit, Fiare... ez al dira euskal ekimen gehiegi?

Gai guztiek ikuspegi ezberdinak dituzte, baita interes ezberdinak ere. Ez da kasuali-

Iñaki Markiegi PTM Mundubateko presidentea eta FIAREko bazkide-sortzailea da, eta Bilbon bizi arren, planetaren zati handi batean egiten du lan. Palestinara alde egin baino ordu batzuk lehenago, ARGIAri azaldu zizkion hurrengo euskal banku etikoaren nondik norakoak, bere GKEan eta PTMcrediten bizitako esperientziak, azken bi erakundeen irizpideak nolabait euskal ekimen berrirako baliagarriak izan daitezkeelako.

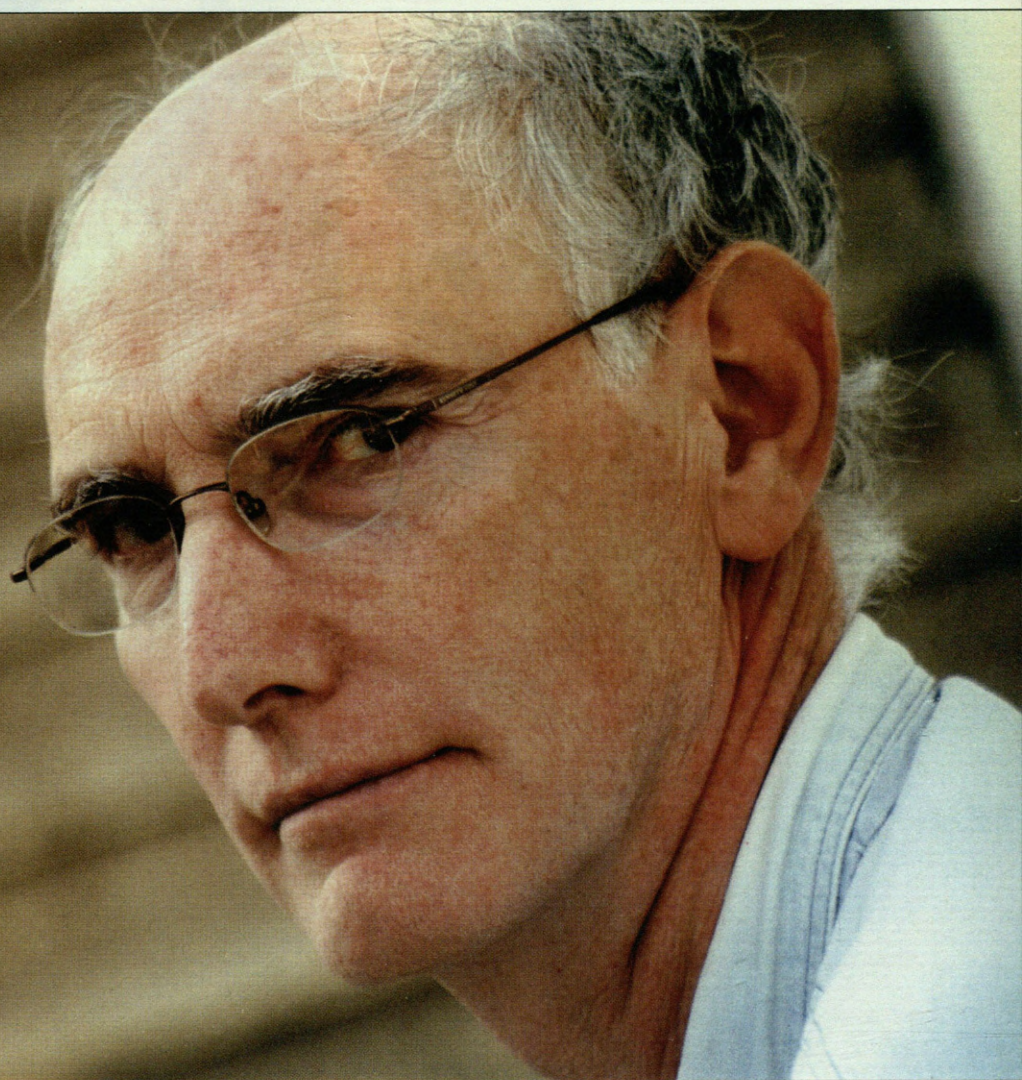


INIGO AZKONA

tatea hainbeste sindikatu, alderdi politiko eta GKE egotea. Banku etikoan ere, egoera halakoxea da. Ekimen batzuk ohiko aurrezki kutxek eta bankuek sortu dituzte; beste batzuk GKE, Hirugarren Sektoreko Elkar-te edo kooperatiben jardunbideak dira. Horieta bakoitzak sorrarazi dutenen helburuei erantzun nahi dio bere filosofiaren bitartez.

Zein dira zuen helburuak?

Guk, PTMcrediten bitartez –gure mikrofinantziario erakundea Ertamerikan– kreditu-sistema alternatiboaren aldeko ekimen ugari bultzatu nahi izan ditugu, dirua besterik gabe "dohaintza" gisa eman beharrean, hainbat eta hainbat onuradunen artean "txandakatu" dadin. Txandakako funtsak, kooperatibak sustatzeko kreditu-sistemak, nekazaritza eta abelazkuntzako teknologiak indartu eta elkartrukatzeko kredituak, aurrezki eta kreditu kooperatibak, mikrokredituetarako mikrofinantziario erakundeak... gure ekimenetako batzuk dira. Ekintza horiek guztiak aurrera ateratzeko milioi eta erdi euroko funts sozial bat dugu Nikaraguan; eta sei milioi euro baino gehiago banatu ditugu hainbat kooperatiba eta familientzako maileguetan. Ekimen horiek guztiak FIAREk koordinatzen ditu eta bere baitan hirurogeita bi euskal antolakunde biltzen gara sare berean. ■



• PERTSONAIA •

William A. Christian

Hotzetatik etorri zen, espia izan gabe. AEBetatik etorri zen Ezkioko (Gipuzkoa) irudipenak aztertu zituen antropologoa: William A. Christian, oraindik ezezaguna gurean. Hamalau urte egin zituen Ezkioko amabirjinak eragin zuen sukarraren jatorria ikertzen. Herriaren oroimena berreskuratu, historia arakatu, eta interpretazioa erantsi zion. Emaiza, 544 orrialde trinko dituen liburu mardula. Izenburua, *Visionaries*. Ezkioko misterioa argitara.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero



«Seme-alabak ez dira gurasoen oroitzapenak biltzeko egokienak»

Ikaragarritzko dardara eta ikara izan zen Ezkion Errepublika garaian. Gero, isiltasuna. Sekretu handiko gaia balitz bezala. Zergatik?

Askok egin didate galdera hori. Euskaldunek ez ezik, euskaldun ez direnek ere bai. Nola liteke tamaina handi horretako jende mugimenduak eragin zituen gertakaria, bat-batean

ezabatzea, edo ahanztea, edo zapaltzea, zapaldu egin baitzuten: zapalketa politikoa, batetik, eta morala ere bai. Alegia, Elizak ere zapaldu egin zuen Ezkioko fenomenoak. Halako batean, horixe agindu zuen elizbarrutiak: "Ez dadila honetaz gehiago hitz egin!". XIX. mendean, sorginkeriarekin gertatu zen bezala:

Nortasun agiria

William A. Christian 1944an jaio zen Northampton-en (Massachusetts, AEB). Antropologoa da. Gazterik, katolikotasunaren eguneroko praktika aztertzen hasi zen, Kantabrian, irudipenak indar handiko ziren inguruan. Hango ikerketak Ezkiora bidean jarri zuen. Hamalau urtez, Ezkioko gertakariak ikertu besterik ez zuen egin, eta *Visionaries* liburua dugu emaitza. Kanaria Handia uhartean bizi da, emazteak bertan egiten baitio lan. "Hark hemen egiten du lan eta nik, berriz, nahi dudana lekuan egin nezake". Ikerketa baitu lanbide.

"Isildu daitezela!". Baina isilarazten den ezer ez da behin ere ulertzen, hantxe gertatzen da betiko. Jendearen erreakzioa bitarikoa izan zen: batetik, elizaren agindua zegoen, bestetik, lotsa ere bai, zera hartan sinetsi zutelako, hain errespetagarria ez zen kontu hartan. Ondorioz, isildu beste erremediorik ez zuen izan jendeak:

agindu zitelako, edo lotsagatik. Baina, berez, Euskal Herriaren erdia inplikaturik zegoen: Ezkioko amabirjinaren agerpenetan sinesten zuten.

Nola hasi zinen Euskal Herriarekin harremanetan?

1965ean Espainia zeharkatu nuen, oinez. Done Jakue bidetik sartu nintzen, Orreagatik. Lehenago ere Euskal Herrian nengoan, Frantziako aldean. Eta hura zen jendearen ardura, Euskal Herrian nengoela niri adierazteko! Bada, Euskal Herria orduko, erabat liluratu ninduen kulturak eta, batez ere, hizkuntza zaharrak irauteak! Hiztegi txiki bat ere erosi nuen. 65ean, euskara batua baino lehen zen. Zenbait hitz ikasi nituen euskaraz Done Jakue bideak Euskal Herrian duen tarte txikian. Orreagan hasi eta leku askotan ez zen euskararik egiten, baina ikasteko gogo piztu zitzaidan. Orreaga, Iruñea, Gares, San Juan de Ortega... ibilbide klasikoa bete nuen.

Eta zer dela eta jo zenuen Ezkioko agerpenak aztertzeraz?

Ezkiora baino lehen, agerpenak aztertzen ari nintzen, Kantabrian. Lehenengo-lehenengo,

Nor bere zoroak bizi du

"Katea baten maila izan zen Ezkio, iberiar katean, eta europar katean. Ezkio ez zen, soilik, euskal kontua izan. Bidenteak, ikusle nagusiak euskaldunak ziren, baina Ezkiokoa ikustera Espainiako lau kornereetatik etorri ziren, eta Frantziatik ere bai. Ezkio bultzatu zutenak, berriz, ez ziren euskaldunak. Lehenengo elkarriketak 1975ean egin nituen, baina bete-betea 82an ekin nion lanari. Liburua argitaratu, berriz, 96an argitaratu zen. Hamalau urtean ez nuen besterik egin. Amnistia, lehenengo hauteskundeak, erreferenduma, Autonomia Estatutua... Euskal Herria bere zoroak bizi zuen, eta ni neureak! Kar-kar-kar!".

katolikotasuna ikertzen hasi nintzen ni, sinestun katolikotasun praktikoa, ez liturgikoa edo instituzionala. Jendearen bizitza erlijiosoa aztertzen ari nintzen Kantabriako mendi handietako herri txikietan. Antropologoez ez zuten horrelakorik egiten garai hartan. AEBetako antropologoez, esate baterako, Ginea Berriko erlijioak aztertzen zituzten, baina ez beraien buruena. Ni, bestalde, familia protestantea nintzen eta, ondorioz, nahiko distantzia ere banuen, agerpen kontu hura objektibotasunez aztertzeke. Nire irakasleek ere azterketa egitera bultzatu ninduten, esanez kontu hura ez zegoela ikertuta, ez ulertuta, eta eliza katolikoak berak ere ez zekiela zer gertatzen ari zen agerpenen kontu harekin oinarriko sinestunen mailan. Hortaz, agerpenak izan zituztela esaten zuten herri batera joan nintzen. Haur batzuek amabirjina "ikusit" egin omen zuten. Eta haraxe joan nintzen ni, San Sebastian de Garabandal-era, 60ko hamarkadan agerpenek indar handiena izan zuten lekua zen bailara hura mundu mailan, gero! Eta oraindik ere indar handiko lekua da amabirjinaren agerpenetan sinesten dutenentzat. Hain inportante zen herri hura, jendea Gipuzkoako San Sebastian-era joaten zen...

Donostiara?

Horixe, Donostiara, agerpenak non gertatzen ziren galdezka. Inguru hartako egoerari buruzko tesia egin nuen lehenengo, ez agerpenei buruz, bizitza erlijiosoari buruz baizik. Agerpenak aztertzea gero etorri zen. Ikusminak bultzatu ninduen: agerpenak aztertuz, herritarren bizitza erlijiosoko une inportanteak aztertzeke bidea izan nezakeela iruditu zitzaidan. Historian atzera jo nuen, agerpen gehiagoren bila, gaia aztertzeke asmotan, dokumentazio bila. Lehenengo, Santa Gadea del Cid herrian ageri da; dokumentaturik, esan nahi dut. 1399koa da, Burgosen. Eta Espainia osoa korritu nuen, agiri gehiagoren piskizian. Eliz artxibategiak arakatu nituen, batez ere, eta agerpenei buruzko liburua idatzi nuen. Erdi Arotik Berpizkunde garaia bitarteko agerpenak ikertu nituen, 1400etik Inkisiziora arte, XVI. mendean. Horrekin batera, harrezkero izan ziren agerpenei buruzko berriak jakiten nituen. Eta herriz herri, eta jendearekin hizketan, XX. mendeko agerpenen kontuak ere iritsi zitzaizkidan. Eta horrelaxe jakin nuen Ezkiok izan zuen garrantzia. Bere, San Sebastian de Garabandal-en bertan, agerpen zalea zen bizilagun bat zegoen. Holandarra zen, eta dentista. Ezkioko liburuan aipatzen dut. Oso lagun egin ginen. Berak kontatu zidan Ezkion gertatutakoa. Eta bazituen fotoak batzuk ere, Valentziako frantziskotar batek idatzitako liburu mardul batekoak. Fraide honek "agerpenen zuzendari" izendatu

zuen bere burua... Horrelaxe hasi nintzen. Gero, gaiari bete-betean noiz heldu zain egon nintzen.

Nola moldatu zinen agerpenen lekukoekin Ezkion, zer moduz hartu zintuzten tabuari buruz galdezka joaki?

Lekukoak euskaldunak ziren, jakina, eta adinekoak. Beste garai bateko lekukoak ziren. Oroimena ere zapalduta zeukaten. Nekez eusten zieten oroitzapenei. Tartean hitz egiten zuten, eta behin eta berriz kontatzen zuten gertatutakoa, eta horrelaxe iraunarazi zuten memoria. Baina dokumentu askorik gabe, eta kosta ahala kosta. Egokiera horretan, erbesteko norbait etorri eta hartaz galdezka hastea zoragarria izan zen beraientzat, Ezkioko sinestunentzat. Ez zien ardura ni katoliko ez izatea. Nik esaten nien nekez sinets nezakeela hura, baina gertatu zena kontatu nahi nuela. Horretan lan egin nahi nuela. Bertakoek ontzat eman zuten nire asmoa. Izan ere, beste inor ez zen saiatu Ezkion argi egiten. Are okerrago, alderantziz, ezkututzen saiatu ziren.

Aurretik gutxik landu zuten gaia, tentagarria izanda ere...

Salbuespen batzuk izan ziren. Nik hamalau urtean egin nuen lan, eta garai horretan lumentzen hasi zuen. Ordurako, Ezkioko agerpenak ikusi zituzten pertsonaia nagusien bilobak gaiari buruz galderak egiten hasi ziren: "Zer pasatu zitzaizen gure aitona-amonei?", eta, aldi berean, kezka handienak zituzten gazteak ere galdezka hasi ziren. Urretxuko bi gazte ere ikerketa ederra egin zuten 90eko hamarkadaren hasieran. Idoia Estornesek ere artikulu bat idatzia zuen *La Gran Enciclopedia Vasca*... Isiltasunaren harresia pitzatzen hasita zegoen, beraz.

Atxagaren azken liburuan, protagonistak dio ez duela liburu trinkoa idatzi nahi, sardinak latan bezala... Zure liburuan ez da aterrunerik. Orrialde guztiek dute karga. Sardinak latan? Zure liburua!

Ni gai hartan murgil eginda bizi nintzen. Ezin nuen Ezkiokoa arin kontatu. Banekien behin eta betiko izango zela! Hortaz, nuen informazio dena sartzen eta sartzen ahalegindu nintzen... Ezkio nola kontatu pentsatzen ari nintzela, Jose Donoso idazlearekin tokatu nintzen, eta galdera egin nion: "Nola kontatu? Zer egin behar dut informazio pila handi honekin?". Eta berak: "Dena ezin kontatuko duzu! Hartu pertsonaia bat, edo bi, eta haien

Bertsoa

DOINUA:
ZER DA GAUR DONOSTIAN

Ezkiokoa heldu
belarrietara
eta zu aztertzer
bildu zinen hara.
Hamalau urteko lan
gogorren islada,
liburu hori eman
duzu argitara.
Sinesmena ez baina
fedea behar da!

Aitor Mendiluze

Espainiako ertz baten han dago Zamora...

"Tesia egiten ari nintzela, Kantabrian, lagun bat etorri zitzaidan bisitan eta Bizkaiko kostara joan ginen txangoan, astebeteko. Oinez. Uste dut Deban hasi ginela. Handik, herriz herri jo genuen. Herri zoragarriak! Mutriku, Bermeo, Ondarroa... arrantzu herriak, kohesionatuak, bizirik zeudenak... 68-69an izango zen. Iluntzetan, zenbait etxetan egiten genuen lo. Alditan, ostatueta. Horietako batean, etxekoandreak kontatu zigun semea, apaiz, preso zuela Zamoran. Ez dut apaizaren izenik gogoan, ezta herriarenik ere. Beharbada nire oharren artean izango dut."

bidean kontatu Ezkio!". Eta, egia, huraxe izango zen soluzioa: arin kontatuko nuen, horrela egin izan banu. Kasu hartan, bisigu goxoak izango zen, eta ez latazko sardinak, baina nik ezin uko egin nire pertsonaiei. Denak maite nituen, eta denak sartu nituen!

Hain maite ere! Orain bi urte Euskal Herrian barrena egin genuen ibilaldian, iluntze aldera, Ezkion geratu ginen, berriemaile adin handiko horietako bat agurtzearen...

Bai horixe! Maite ditut. Gehiagotan geratu nahiko nuke Ezkion...

Filma ere egin zen hurrena. *Visionarios*, zoritxarrekoa. Filmaren zuzendariak, Manuel Gutierrez Aragonak, liburu bat aipatzen zuen itu-

rri, baina ez zuen haren titulurik esaten, ezta egilearen berri ere...

Alabarekin batera joan nintzen filmaren estreinaldira, Donostiako Zinemaldian. Kreditu denak ikusi arte egon ginen zain, jarrita. Ostatuei bai, eskerrak eman zizkieten, eta taxiei... Filmaren izenburua, liburuaren ingelesezko titulua da, jatorrizko lanarena.

Ezkion bertan ez zioten filmari harrera onik egin. Ohar bat ere idatzi zuten herritarrek... Filmak historia aldrebesten duela ez da dudarik. Eta, gainera, txarra da...

Niri ikaragarri gustatu zitzaidan 30eko hamarkadako urteak ikustea... koloretan! Kar-kar-kar! Nik uste nuen, nire artean, dena zuri-beltzean gertatzen zela. Bildu ahal izan nituen argazkiak sepia kolorekoak ziren eta oroimena, beraz, zuri-beltzean eraiki nuen. Eta filma koloretan ikusi, eta hiru dimentsiotan, txokantea izan zen erabat. Bestela, badaude zenbait eszena eder: Fernando Fernan Gomezek, gobernadore zibil eta antiklerikala, mehatxu egiten die bidenteei, eta mehatxu egin orduko, domina, erlikia edo dena delakoa eskatzen die, faborez. Hori asmatu egin zuten, baina egiazkoa da, filmak duen egiazirik handiena! Beste gauza batzuk, aldiz, barkaezinak iruditu zitzaizkidan.

Ezkio duzu Euskal Herriarekin daukazun lotura estuetarik bat, baina ez da bakararra. Renon ere izan zinen, bertsolaritzari buruzko biltzarrean, orain urte eta erditsa. Badakigu euskaldunak ez garela bertsolari bakarrak, beste leku askotan ere badaudena. Repentistak. Baita hemen bertan ere, Kanariar Uharteetan...

Bai, hemen eta munduan. Leku guztietan! Horixe da egia. Kanariar Uharteetan, gaiari buruz munduan denik eta aditurik handienetako bat dugu: Maximiliano Trapero, ahozko bertsoaren

gainean beste inork baino gehiago daki. Benetan da espezialista. Orain urte batzuk bat-bateko bertsoari buruzko jardunaldiak antolatutituen Traperok. Kontua da, nik, tesia egiten ari nintzen garaian ahozko bertso direlako horien bilduma osatu nuela Garabandalen eta argitaratu. Trapero biltzarra antolatzen ari zen sasoian, ni antologia haren edizio berria ari nintzen prestatzen. Berarengana joan nintzen, zenbait zalantza argitzeko asmotan, eta aholku eske. Traperok, jardunaldien berri eman zidan. Nik, Kantabriako tradizioa aipatu nion, oraindik deskribatu gabekoa. Berak, orduan, tradizio horren gaineko ponentzia eskatu zidan. Bat-bateko bertsoa Kantabrian. Horixe izan nuen gaia. Hortik, Renoko biltzarrera.

Labayru Ikastegiarekin ere harreman estua duzu...

Labayru? Bigarren etxea izan dut nik Labayru, Ezkioko ikerketa egiten ari nintzen sasoian. Bertako biblioteca maitasunez dago egina, ez besterik. Euskal Herriko gauza txikiak maitasunez dago egina. Beste inon ez dituzten foileto eta aldizkariak dituzte, eta kontu handiz zaintzen dituzte. Eta biblioteca horren arduradunak, berriz, apartak dira. Profesionaltasun handikoak, baita bihotz handikoak ere. Oso ditut lagunak Labayru Ikastegikoak. Labayru altxor bat da Euskal Herriarentzat. Beste zenbait bezala, baina Labayru ere bai. Agiri biltegi ederrak daude Euskal Herrian barrena. Beraien gauzak ongi gordetzen jakin dute. Bai horixe!

Hain zuzen, Arantzazun izan zinen orain bi urte, Labayruren eskutik, memoria historikoari dagozkion zenbait gai lantzen... Oroimen hori ere gai interesgarri zaizu...

Bai... Nire gurasoak hil zirenean, konturatu nintzen biek ere disko gogor bana zutela, ezabatu egin zena. Disko gogor haietan familiaren historia zegoen, pertsonena ez ezik, gauza txiki askorena ere bai. Horretaz gogoeta egiten ari nintzela, pentsatu nuen beharbada normala zela: seme-alabek ezin dutela beraien oroitzapenak eta gurasoenak, biak, gorde. Gaitasun mugatua dugula, oroitzapenak ere hierarkizatu daudela, eta gureak beste inorenak baino lehenago ditugula. Uste dut seme-alabak ez direla gurasoen oroitzapenak biltzeko pertsonarik egokienak, beraz. Beharbada bilobak, edo besteren bat, edo inor ez. Hortaz, pentsatzen

Bielorrusia, Connecticut, Obaba

"Urtero joaten naiz AEBetara, Connecticut-era, gurasoen etxera. Bertan joaten naiz dentistaren etxera. Dentistaren laguntzailea Bielorrusiakoa da, emigrantea, baina urteak daramatza han eta ongi hitz egiten du ingelesez. Orain urte batzuk, hizketan ari eta Espainian bizi nintzela esan nien. Nik hori esan, eta Bielorrusiako hark, berriz, Euskal Herriko liburu bat irakurtzen ari zela esan zidan. Ni, seko harrituta. Zer ariko irakurtzen eta, Atxaga! Obabakoa!"

hasi nintzen: "Zer egin? Nola gorde gurasoen oroitzapenak, jakinik, gordeta ere, benetan ez nuela gordetzeko modurik!". Nola arraio egin behar nuen oroimen galera oztopatzeko?

Ezkion eginda zeunden lan hori...

Ezkion bai, belaunaldirik belaunaldi jardun nuen eta lanean. Baina, familia baten kasuan? Azkenean, zera erabaki nuen: adin handiko senar-emazteak bilatzea, oraindik ongi pentsatzeko sasoian zeudenak, erretiratuak, eta beraien kontuak niri kontatzeko gogoa eta astia izango zutenak. Eta nire gurasoen antzekoen bila hasi nintzen, eta lagun batzuen bidez topatu nituen, Wisconsin-en, Mendebalde Erdian, hangoa baitzen nire ama —eta, beraz, horra honenbestean lotural—, eta beraien gauzen historia kontatzeko eskatu nien. Gaur egun bost urte daramatzat haiekin harremanetan... Neure gurasoekin bat egitea bezala izan da. Beraiek, aldiz, bizitza osoari birpasa egiteko aukera izan dute.

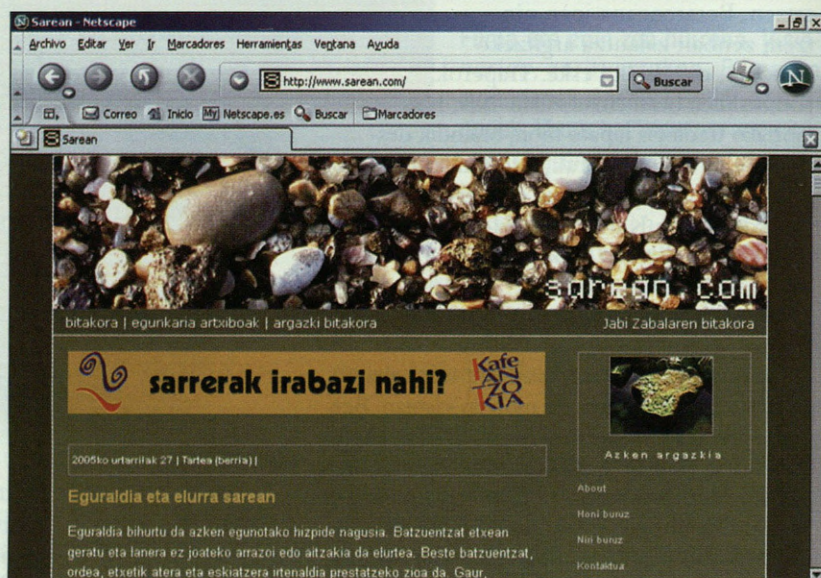
Okerrena, grabatu duzun ordu pila, 200 ordu inguru, dakidanez, eta sekula transkribatuko ez dituzunak...

Eskumuturrak ez du horretarako indarrik izango honezkero... ■

Blog-ak Interneteko bitakoren iraultza

Interneti buruz hitz egitean, gero eta sarriago aipatzen da weblog edo blog hitza. Bloga sarean jartzen den bitakora pertsonala da, egutegi modukoa. Azkenaldian blog ugari jarri dituzte abian internautek eta euskaraz idatzitakorik ere topa dezakegu. Horietako bat Jabi Zabalaren Sarean.com bloga da.

JON TORNER



ADITUEN IRITZIZ, Interneti dagokionez 2004. urtea weblog edo blog delakoen urtea izan zen. Bloga Interneten jartzen den dietario pertsonala da, bitakora. Edonork sor dezake bere bloga eta bertan nahi duenari buruz idatz dezake. Irakurtzea gogoko duenak literaturari buruz egingo du berba, musika maite duenak musikari buruz, informatikariak teknologia berriei, komikizale amorratuak komikiei, bidaiatzea atsegin duenak bisitatutako lekuei, nazioarteko gaietan aditua den kazetariak egoera sozio-politikoaz, unibertsitateko ikasleak bere irakasleei, parrandazale amorratuak aste-buruko komeriei... Bakoitzak nahi duen edukia paratuko du bere bitakoran: eguneroko gorabeherak, barrenak jaten dizkioten gogoei, gai konkretuen inguruko iritziak, hedabideetan agertzen diren albistei iruzkinak eta abar.

Beste herrialde batzuekin –Galizia eta Kataluniarekin, adibidez– alderatuz, Euskal Herrian oraindik atzeratu xamar gabiltzan arren, estilo askotariko blogak sortu dira azkenaldian, baita

euskaraz ere. Horietako bat Jabi Zabalaren Sarean.com bloga da. Gorlizko kazetari eta web editoreak azaldu digunez, bere helburua internautei informatikari buruzko aholkuak ematea da eta web gune, joera eta fenomeno interesgarriak nabarmentzea. Alegia, "internauta euskaldunen sareko ibilerak ganorazkoak eta baliagarriak izan daitezen laguntzea". Zabalen iritziz, blogak abantaila ugari eskaintzen

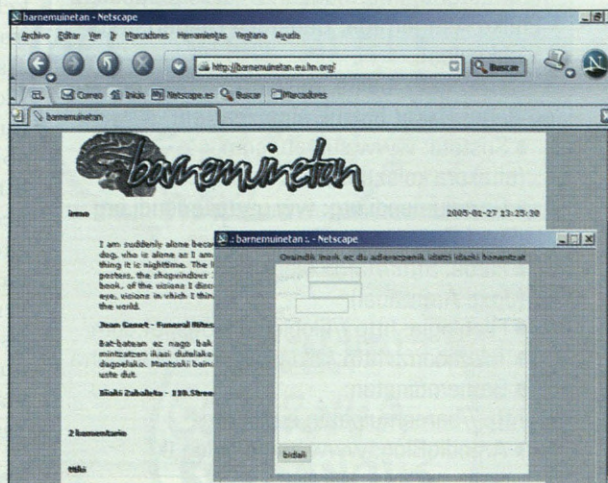
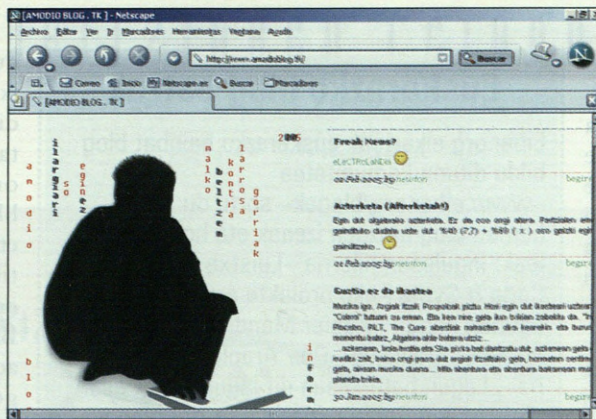
Blogintzaren egoera

Pew Internet & American Life Project-ek 2004ko azaroan Amerikako Estatu Batuetan burututako *The state of blogging* izeneko ikerketaren arabera, otsailetik urte amaierara bitartean blogak irakurtzen zituzten internet erabiltzaileen kopurua %58 igo zen, %17tik %27ra. Alegia, urte amaieran 32 milioi estatubatuarrek irakurri ohi zituzten blogak. Internet erabiltzaileen %12ak, gainera, noiz edo noiz blog batean parte hartu du, gai baten inguruko iritzia emanez nahiz albiste bat sareratuz. Dena den, AEBetako internauten %62k ez omen daki oraindik blog bat zer den.

dituzte euren artikulua, iritzi, gomendio, bitxikeria, esperimentzia eta abarrak zabaltzen nahi dituzten lagunentzat, berehala, abian jarri eta editatzeko errazak eta merkeak baitira. "Idatzten dakien edonork agerkari txukuna egin dezake", diosku.

Irakurriko ote du jendeak nire bloga?

Blogger edo blog egileen helburuetako bat irakurleen erantzunak jasotzea da, interaktibitatea bultzatzea. Eta horixe da, hain juxtu, buruan biraka dabilkien galdera: "Erabiltzaileek irakurriko ote dituzte nik idatzitakoak? Eta hizpide dudak gaiaz euren iritzia helaraziko ote dute?". Kezka hau are handiagoa da euskaraz idazten dutenen artean. Igor Leturiak bere blogan idatzi berri duenez, ez du mezu askorik jasotzeko itxaropenik, eta monoblog bihur daitekeela dio. Berak esandakoak erantzun dezente jaso ditu. Blogger euskaldunek azpimarratzen dutenez, euskaraz nabigatzen duen internauta gutxi dago, eta are gutxiago dira blogak irakurtzen dituztenak. Eta zer esanik ez parte hartzera animatzen direnen kopuruaz. Jabi Zabalak ere azken hilabeteotan buruan antzeko gogoetak darabiltzala esan digu. "Aspaldion internauta euskaldunen topaleku bilakaturako Sustatun horren



eragina igarri duten irudipena dut, artikulugile eta iruzkingile fin batzuk buru-belarri dabiltzalako orain, nor bere bitakoran. Bestalde, bitakora horiek guztiak monologo bilakatzaren direla dirudi, bakoitzak irakurle eta iruzkin gutxiago dutelako". Dena den, aurrera jarraitzeak merezi duela diote. "Zuk idatzitakoa berria, polemikoa edo bitxia bada, hori irakurriko dute batzuek, idatzi horretarako lotura jarriko dute, jendeak hori irakurriko du eta feedback-a somatuko da iruzkinetan".

Jabi Zabala bat omen dator Josu Landak Euskarazko Kazetaritza Kongresuan esandakoarekin: "Euskarazko hitzaldi batean agian lau entzule baino ez dira agertuko baina nork daki, behar bada hor gerora garrantzitsua bilakatuko den beste zerbaiten hazia egon daiteke. Hemen ezin dugu zenbaki hutsetan pentsatu, erdaldunentzat eridiku-luak lirakeen kopuruetan mugitzen garelako, baina gure hizkuntzarentzat ezinbestekoa da besteetan sortzen diren joera garrantzitsu horiek gurean ere isla edukitzea, kopuruz xumea bada ere. Euskarazko bitakorak sortzeak merezi ez duela pentsatzen duenak, finean, euskara galdutzat ematen du".

Teknologia, jakintza eta berrikuntza elkartuz ari da Gipuzkoa aurrera egiten. I+G-ren alorreko inbertsioak bultzatzen dituen indar eraldatzailea. Gure etengabeko aurrerabide teknologikoaren protagonista diren erakundeek lan bateratua sustatzen du. Enpresa berritzaileak sorrarazten dituen espirtu ekintzailea suspertzen du. Enpresa-ehunaren garapena eta dibertsifikazioa bizkortzen ditu. Gizartearen zerbitzuan jartzen ditu telekomunikazioen eta informatikaren alorreko teknologia berriak. Horixe da berrikuntzaren indarra. Horixe da handitzeko dugun era.

berrikuntza, hazteko gure modua

FORU ALDUNDIA
BERRIKUNTZA
www.gipuzkoa.net



Kazetaritza egiteko modua aldatu dute

Kazetaritzara blogak aldaketa handiak ekarri dituztela diote adituek, eta aurrerantzean ere ekarriko dituztela. Edonork jarri dezake abian bloga eta munduan zehar gertatzen diren gauzei buruz hitz egin, kazetari izan ala ez. Hedabide tradizionalen era-biltzaileek informazioa jaso eta zabaltzeko tresnak eskuragarri dituzte eta edukien sortzaile bilakatu dira. Edonork izan daiteke kazetari.

Gainera, irakurleek eskertzen duten zerbait eskaintzen dute: ikuspegi kritikoa. Blogen atzean enpresa handirik ez dagoenez, ohiko hedabideek ezagutarazten ez duten informazioa zabaltzeko ohi dute, sarri albisteak jazo den lekutik bertatik. Jabi Zabalen hitzetan, "kazetariak komunikabideko zuzendaritzak zer esango duen beldurrik gabe idazteko aukera ematen digu bitakora batek, nahi dugun gaia aukeratuta eta nahi

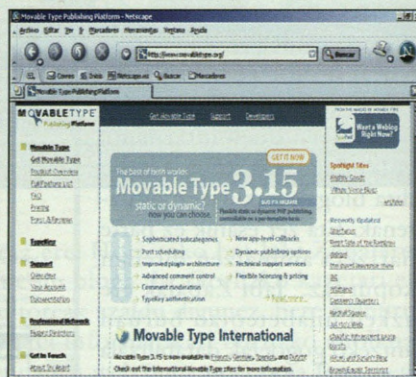
Euskarazko blog batzuk

Eibar.org elkarteak euskarazko hainbat blog bildu dituen komunitatea www.eibar.org/blogak sortu du. Hona hemen blog batzuen izenak eta horien egileak: Ingelesen hilerria –Luistxo Fernandez, Code & Syntax-eko proiektu arduraduna–, Egunen hilerria –Xabier Mendiguren Elizegi, idazlea–, Dantzing –Oier Araolaza, dantzaria–, Lagun batek esan dit lagun batek esan diola (Julen Gabiria, idazlea), e-gor blog –Igor Leturia, informatikaria– eta Prospectiva –Eneko Astigarraga, Deustuko Unibertsitateko irakaslea–.

Horiez gain, baina, euskarazko blog gehiago dago. Bakar batzuk aipatzearen:

- Sustatu: www.sustatu.com (bitakora kolektiboa)
- Gaztelumendi.org: www.gaztelumendi.org (Patxi Gaztelumendi)
- Faroa: <http://faroa.blogspot.com> (Joxe Aranzabal)
- Filoblogia: <http://filoblogia.blogspot.com/>
- Telezaborra: <http://blogs.ya.com/telezaborra>
- Barnemuinetan: <http://barnemuinetan.eu.hn.org/>
- AmodioBlog: www.amodioblog.tk/

dugun beste luzatuz". Albisteak ikuspegi subjektiboz idatzi ohi dira eta emozio eta sentipenak tarte berezia dute. Irakurleci, ordea, ez zaie axola. Badakite blog batean zer topatuko duten eta, gainera, badakite ustez objektiboak diren hedabide handiak ere errealtatean hala ez direla. Bitakoren arrakastaren ispilu dira, adibidez, New York edo Madrilgo atentatuak, Prestige itsasontziaren hondoratzeak nahiz Irakiko Gerrari buruzko albisteak, irudi, iritzi eta zuzeneko lekukotasunak jaso dituzten guneak. Blog ugari tragedia hurbiletik bizi duten internautak jarri dituzte abian, baina badira bertan izan diren militarrek edota euren hedabideetan esan ez dituztenak airearatzeko irrikitan dauden kazetariek sortutakoak ere. Bitakorak errealtatea bere osotasunean jasotzeko ezinbesteko informazio iturri bilakatu dira kasu horietan, eta hedabide nagusiek kontuan hartu beharreko elementu. ■



Bloga sortu nahi duenak hainbat aukera ditu. Goiko adibidean, Blogger zerbitzarian, hiru pausotan sor daitezke; Wordpress eta Movable type-en aldez, kudeaketa sistema behar da.

Nora jo dezake bloga sortu nahi duenak?

Gure bitakora abian jartzeko biderik errazena blogger.com doako zerbitzarian izena ematea dela esan digu Jabi Zabalak, minutu gutxiren buruan bitakora martxan izango baitugu. Zerbitzariak gure bloga bertan sareratzen utziko digu eta hura arduratuko da bitakoraren alderdi teknikoaz. Blogen munduan murgildu berri direnentzako aukera ona da, bitakoraren funtzioen eta itxuraren kontrol osoa ez izan arren, maneiatzeko tresnarekin errazena delako. Itxura moldatu eta aukera berriak gehitzeko, berriz, Wordpress, Plone edo Movable Type moduko kudeaketa sistema bat instala-

tu beharko dugu, baina hori korapilotsuagoa da. Badira instalazioa eginda eskainiko diguten beste zerbitzu batzuk ere, blogthing.com edo berriemaile.com kasu.

Code & Syntax enpresak, bestalde, Coreblog software libreko erreminta euskaratu du Eibar.org elkarte-rako eta hura erabiliz hainbat blog sortu dituzte jada. Inork elkarteak bazkide egin eta blog propioa sortu nahi izanez gero, arduradunekin harremanetan jarri eta kontseilu moduko batek erabakiko du bloga abian jartzetik baduen ala ez. Era berean, kontseilu horrek gainbegiratzen ditu martxan dauden blogak.

NAFARROAKO
EUSKALDUNBERRIAK

BERAZ
EUSKALTEGIAN
ARI... BIBA HI!!!
ETA
DEFENDITZEN
HAIZ?

Defenditu?
GOBERNUA-
RENGANDIK
bereziki!



SK

Joxemari Iturralde

IDAZLEA

Ikasten

Duela gutxi eman dira ezagutzera PISA-2003 Txostena deituriko erakundeak egindako ebaluazioaren emaitzak. Txosten horrek gaur egunean munduko hezkuntzaren egoera nolakoa den erakusten digu, nazio mordo bat aztertzen duelarik beti ere kontuan hartuta 7 eta 16 urte bitarteko ikasleak hartzen direla aztergai. Jakina denez, munduko hezkuntza-sailkatze horretan Espainia ez da oso airoso geratu zenbait ikasgai eta asignaturatan behintzat. Euskadiko hezkuntza sistema, orokorrean, hobetoxeago suertatu da. Kontua da ordea munduko ranking horretan Finlandia atera dela irabazle, askok espero izango ez zutena ziurrenik. Baina horien harridurarako esan beharra dago, aurreko informean ere (PISA-2000 Txostena) Finlandia izan zela, baita ere, lehen postuan geratu zen nazioa. Ikusten denez, duela gutxi ezagutu ditugun datu horiek bazuten lehenago ere oinarri sendoa; alegia, emaitza ezin hobeago horiek ez direla kasualitate hutsa izan.

Egun hauetan etorri zaizkit bisitan Euskal Herrira lagun finlandiar batzuk eta, honetaz eta hartaz, lasai hitz egiteko aukera izan dugu. Eta baita hezkuntzari buruz ere. Egia da Finlandiako ikastetxeak oso onak direla, maila altukoak eta kalitate handikoak. Oso ondo antolatu dute beren hezkuntza sistema. Oso herri dinamikoa eta langilea da. Aitortu beharra dago ez dela populazio handiegia eta errazagoa dela proiektu bat martxan ondo jartzea jende gutxirekin askorekin baino, baina kontua da jakin behar dela sistema hori bikain funtzionatzen jartzen eta beraiek hori primeran lortu dute—nire lagun batek bromatan esan ohi du haiek daukaten klima kaskarra eta pairatzen duten hotzarekin lana besterik ezin dutela egin denbora osoan sikiera ez aspertzearren. Baina denok dakigu hotz itzela pasatzen duten beste herri batzuek ere ze nolako maila penagarria daukaten arlo guztietan. Eta munduan nazio eta herri asko daude, baita ere, oso biztanle gutxirekin inoiz ez direnak iritsi Finlandiaren mailara ez hezkuntzan ezta ere beste arlo askotan—.

Oso gizarte homogeneoa da Finlandia, ber-



ALBERTO ELOSEGE

dintasunezko sozietatea erdietsi dute eta hori egon daiteke bere hezkuntza sistema arrakastatsuen arrazoietakoa bat. Ekitate edo zuzentasuna da sistema osoaren oinarri funtsezkoa. Aukeren berdintasuna denontzako da beti inolako zirkunstantziarik kontuan hartzeke. Talde heterogeneoak hartzeko prest daude ikastetxe guztiak eta irakasle orok dauka horretarako behar den prestakuntzarik ezin hobea. Irakasle guztiek badakite inoiz ezin dela ikasle bat baztertu edota beste ikastetxe batera bidali.

Hori dela-eta, errendimendu aldetik ikastetxeen arteko diferentzia oso txikia da. Finlandian ikastetxe batera edo bestera joateak ez dakar berez alde handiegirik ikaslearen emaitzei begiratzen badiegu (%5a soilik). Espainian edo gure artean badakigu hau ez dela horrela inoiz izan—kolegio eta zentro pribatuek hemen nahi duten ikaslea hartzen dute edo ez, eta nahi dutena bota edo bidaltzen dute beste norabait—. Nazio askotan ikastetxe ezberdinen arteko diferentzia, emaitzen aldetik, %50eraino iristen da.

Irakasleak Finlandian prestigio, itzal eta eragin izugarria dauka gizartearengan. Ondo ordainduta daude eta behar besteko baliabide eta tresneria—hango liburutegiak bikainak dira eta funtzionamendu sistema ezin hobea—jartzen zaie eskuetan bete behar duten lan garrantzizkoak ongi burutu dezaten. Jende askok nahi du irakasle izan eta horretarako ongi prestatuta doaz postuaren bila. Lizentziatura egin ostean master bat burutzen dute eta laguntza mordo eskaintzen zaie beren formakuntza horretarako. Unibertsitateko hezkuntza programak egiteko jende pilo aurrezten da eta soilik %10a izan ohi da onartua. Horrek esan nahi du azkenean hortik ateratzen diren irakasleak oso ondo prestatuta daudela eta bokazio handiko jendea ateratzen dela

lana gustura egiten hasteko prest. Irakaslearen burujabetasun pedagogikoa oso handia da. Irakaslearekiko prestigio sozial hori—aintzat hartua izatea, ondo ordaindua egotea, egindako lana kontuan hartzen dela jakitea—pizgarri eta bultzagarri da Finlandiako sistema pedagogikoa. Badugu oraindik ere zer eta non ikasi. ■

Finlandian ikastetxe batera edo bestera joateak ez dakar berez alde handiegirik ikaslearen emaitzei begiratzen badiegu (%5a soilik).

Espainian edo gure artean badakigu hau ez dela horrela inoiz izan—kolegio eta zentro pribatuek hemen nahi duten ikaslea hartzen dute edo ez, eta nahi dutena bota edo bidaltzen dute beste norabait—.

Nazio askotan ikastetxe ezberdinen arteko diferentzia, emaitzen aldetik, %50eraino iristen da

Jose Mari Agirre

UDALBILTZAREN ZUZENDARITZAKO KIDEA

Ukatzeak ez du arazoa desagerrarazten

I azko urtearen amaieratik hona, ugariak izan dira elkarrizketa, negoziaketa, konponbidea, bake bideari ateak irekitzea, normalizazioa eta antzeko hitzen erabilpenak. Hedabideetan, mahai-inguruetan, politika eta gizarte arduradunen artean, maiz entzuten dira, batez ere azkenaldian, elkarrizketa eta negoziaketa hitzak. Baina denak prest badaude elkarrizketaren bidez negoziatzeko, eta hala diote, zer arraio gertatzen da negoziaketa gauzatzeko eta ixteko garaian?

Badirudi askotan hitz horiek –negotziaketa, elkarrizketa...– errazegi, merkeegi erabiltzen direla, bestela ez litzateke ulertuko, hainbeste aldiz aipatu ondoren, hain fruitu gutxi ematerik. Eta, jakina, benetan negoziatu nahi bada, horretarako jarreraz aparte, benetako borondatea behar da, eta bakoitza bere egia-zen zati bat uzteko prest egoñ behar da. Eta, noski, bestearen egia zati bat, bederen, onartzeko gai izan. Bestela hitz jario hutsean erortzen gara.

Honelako zer bait gertatu zen Madrilgo Parlamentuan, otsailaren 1ean, Ibarretxe Lehendakaria Eusko Legebiltzarraren proposamena aurkeztera joan zenean. Esku zabalik, negoziaketa eskaintzen, arazoak eta proposamenak aztertu eta eztabaidatzeko asmoz eta gogoz agertu zen Lehendakaria. Eta, hasiera hasieratik, euskaraz gainera, markatu zuen bere lehen puntua: “Eusko Legebiltzarraren izenean nator, euskal herri-tarron eskubidea gure etorkizuna aukeratzea eta erabakitzea delarik”. Aspalditik datorren arazoari irtenbide bat eman nahirik, negoziaketa sakon eta sendo bat irekitzeko borondatearekin heldu zen Lehendakaria. Eta, berehalaxe, hitz bitan, laburtu zuen mezuaren muina: “Erabakitzeko eskubidea eta hitzartzeko betebeharra”. Bikote horretan oinarritu zuen argudio eraikigarria: “Gurea da, euskaldunona da, gure etorkizuna hautatzeko eskubidea, baina bai gu eta bai zuek –estatua– behartuta gaude negoziaketa bide bat irekitzera. Ez Zapaterok eta ez Raxoik ez dute erabakiko gure etorkizuna, bai, orde, Bilbon, Sevillan edo Marokon jaotako euskal herritar batek.



JOSE MARI AGIRRE

Lehendakariak bi erakundeen arteko mailara igo zuen eztabaida. Gaia Estatuko Parlamentuaren eta Eusko Legebiltzarraren arteko negoziaketa izaki. Azken honetan –gehiengo eta zilegitasun osoz– onartutako proposamena zeraman Madrilgo Kongresura eta elkarrizketa txanda bat eskatzen zuen, parez pare, inongo mendekotasunik gabe, inolako morrontzarik gabe. Herri baten ordezkari moduan agertu zen, tinko eta irmo, esaten zuena sinesten zuela helaraziz.

Madrilgo Parlamentuak, aurretik jakina zen moduan, ezezkoa eman dio –gehiengo zabal-
lez– Eusko Legebiltzarraren proposamenari, baina han geratu da irudia, han geratu da proposamena, han geratu da arazoa –konpontzeke–. Negotziaketari ateak itxi zaizkio, oraingoz, baina proposamena ez da ezabatu eta bere bidea jarraituko du, eta Lehendakariak, berak, esan zuen bezala, ez dauka itzulerarik, ez du atzera egingo, zailtasunak zailtasun, oztopoak oztopo aurrera segituko du, betiere eskua luzatuz eta negoziaketaren bidez.

Otsailaren 1ean Madrilén entzun da euskaldunon ahotsa, han ikusi da gure ordezkariaren testigantza, nahiz eta estatuko bi alderdi nagusien aldetik muzin egin zaion. Bakoitza bere erara: Raxoik nazionalismo espainiarraren mitoak eta esentziak harrotuz, eta Zapaterok, suabeago, zuhurrago, badaezpada ere, zirrikitu guztiak itxi gabe, ateak zerratu bazituen ere.

Otsailaren 1a, ez dakit egun seinalatu izateraino gogoratua izango den, baina bai egutegi politikoan aipamen berezia izango duela. Ez da euskal ordezkariak Madrilén egiten duten burujabetzaren aldeko lehenengo saioa, gogora ekartzekoak dira foruak ezabatzean egindakoak, baina oraingo hau ozenagoa, aldarrikatuagoa eta jarraituagoa izan dela aitortuko nuke.

Lehendakariak argi eta garbi agertu du Madrilén –estatuko ordezkari politikoen aurrean– zein den herri honen gehiengoaren nahia, bere etorkizuna aukeratzea. Demokrasiari ezin zaiola hesirik jarri. Arauak eta legeak baino zabalagoa dela demokrazia. ■

Otsailaren 1ean Madrilén entzun da euskaldunon ahotsa, han ikusi da gure ordezkariaren testigantza, nahiz eta estatuko bi alderdi nagusien aldetik muzin egin zaion. Bakoitza bere erara: Raxoik nazionalismo espainiarraren mitoak eta esentziak harrotuz, eta Zapaterok, suabeago, zuhurrago, badaezpada ere, zirrikitu guztiak itxi gabe, ateak zerratu bazituen ere

Elixabete Garmendia

KAZETARIA

Galdutako harribitxiak



ALBERTO ELOSEGI

La Perlako Talasoterapian bada lurrinezko bainua hartzeko gela borobil bat, hezea ikaragarri eta beroa, erdi ilunpetan, figurak eta geometria lausotu eta ideiak hegana askatzeko aproposa. Isilik egoteko araua hausten dutenek bakarrik oztopatzen dute bertako magia, eta lehengoan, zorionez, ez zegoen halako hitz-jariorik. Eta orduan, da! Goian entseatzen ari ziren danbor hotsek hautsi zuten ur tanten musika. *Sansebastianetako* danborrada sartzen ote da euskal curriculumean?

Izan ere, euskal curriculuma nerabilen burua. Zehazki, herri honetako ikasleek Herri honi buruz eskolan ikasi beharko luketen hartaz pentsaketan. Eguneroko lanbideak ematen dit niri aukera eskolan izan ez nituen lezioak jasotzeko. Maistrak erakutsi zigun, adibidez, Gipuzkoako erdigunea Ernio aldean zegoela, baina non dago Euskal Herrikoa? Egia esateko, galdera hori egin gabe nengoen sekulan neure buruari. Horregatik *Berrian* irakurri nuenean Felix Isasa injinieruak behar ziren kalkuluak egin eta kokatua zuela hura, denborarik galdu gabe deitu nion kamera aurrean erakutsi ziezagun. Curriculumerako fitxa bat da, nire ustez. Eta horrela, zenbat eta zenbat lezio, pertsonaia eta ohar ez ditudan topatzen erreportaje lanetan ari naizela.

Adibidez, Azpeitiko elizan, Soledadeko kapera berritzen hasi, eta non

Euskal

curriculumerako

fitxa guztiak

bildutakoan hitz

egingo dugu,

ea gure kultura

hain pobre, apal eta

ezdeusa

izan ote den

topatu dituzten *grisallak* –izenak adierazten duen koloreetan egindako freskoak–. Eta marrazkietan, hara non azaldu zaien gizon baten irudia, konpasa eskuetan, munduko bola aurrean, erretratu errenazentista borobila, kapera egitea agindu zuen Peruko konkistatzailearena seguruenik. A! Errenazimenduan ere sartu ziren herri honetako gizon-emakumeak.

Felipe Gorritik, Tolosako Santa Mariako Kapera maisu zenak, elizarako daukan erreperitorio zoragarriaz gain, ba omen du opera bufo bat ere, baina partiturak hautsak janda egongo dira, dakigula ez baita sekula antzetzutu eta jo opera hori. Ez genekien –ez nik behintzat– Gorritik musika profanoa ere konposatu zuenik.

Berrikiago –eta barka norberaren aipamena egitea–, Joxe Azarola pianista zumaiarrari buruz astekari honetan argitaratu berri dudan erreportajearen ondoren, batek baino gehiagok erakutsi dit sorpresa eta poza halako figura bat izan genuelako, garaiko musika arinaren baitan. Pianoarekin segituz, Emiliana Zubeldia, piano-jole, orkestra zuzendari eta musikagile nafarra. *Euskalerriaren Alde* aldizkarian, 1920 aldera, "*delicada*", "*excelente*", "*meritísima*" kalifikatiboez ageri zaigu, baina Elhuyarren Hiztegi Entziklopedikoan alferrik bilatuko duzu. Helena Taberna zinegileak plazaratu zuen film labur batean, 1993an, eta Maite Idirinek eta Marta Knörr mezzosopranoak bere piezaren batzuk kantatu

ohi dituzte

–kasualitatea

emakumez-

koek errepa-

ratu izana

berregan-.

Mexikoko

Sonoran hil zen

Emiliana Zubel-

dia 1987an, eta

bere izena darama

hango Unibertsitate-

ko antzokiak.

Beti eta nonahi gera-

tuko dira ezkutuan halako

harribitxiak, baina gurean,

nago, inon baino gehiago gal-





Letra larriko historiara pasatu diren
santu, itsasgizon, eskribau eta
estrategiei zeharka begiratzen diegu,
auzoko errege eta inperioen
mesedetan jardun zutelako. Eta
bestetik, onartu dugu geure buruaz
Txomin Agirreren pertsonaien
estereotipoa, garo artean nahiz kresal
usainetan, beti pobre baina txintxo
izatea ezaugarri duen hori



tzen ditugula bidean. Arrazoiak bilatzen hasita, Gerraren etena eta ondorengo lehortea, elizaren monopolio ideologikoa eta beste ortodoxia batzuk ez dira urruti ibiliko. Baina susmotan jarrita, euskal curriculumaren —azken batean euskal kulturaren— ikuspegi murriztegiarekin ez ote garen konformatzen iruditzen zait. Barandiaranen eta Oteizaren eskutik, salto batean jartzen gara Neolitikoan. Eroso sentitzen gara gainera han, azken batean, artean berri izango zen gure hizkuntzan mintzatzen ei ziren gure aurrekoak eta kosmosaz gaur dugun ikuskera antzekoa zeukaketen. Zortea da, egia esan, hain erro luze zahar sustraituak izatea. Baina zer pentsatu, egin, sinetsi, sortu eta gozatu dute harrezkeroko belaunaldiek?

Alde batetik letra larriko historiara pasatu diren santu, itsasgizon, eskribau eta estrategiei zeharka begiratzen diegu, auzoko errege eta inperioen mesedetan jardun zutelako. Eta bestetik, onartu dugu geure buruaz Txomin Agirreren pertsonaien estereotipoa, garo artean nahiz kresal usainetan, beti pobre baina txintxo izatea ezaugarri duen hori. Eta horrela, gure kultur sortzaileen erakusleio ofiziala betetzen dugu abade-idazle eta letra gutxiko bertsolariakin, jenialak batzuk, jator askoak denak eta, onenera jota, komikietarako geratzen dira *beterodoxoak*. Azkenean, Herri pobre honetan kultura pobrea izan dugula sinesten dugu.

Xabier Leteren *Habanerako* etxean ez zegoen pianorik, baina bai beste batzuetan, azkenean pianisten arrastoa Ameriketara galdu bazaigu ere. Euskal curriculumerako fitxa guztiak bildutakoan hitz egingo dugu, ea gure kultura hain pobre, apal eta ezdeusa izan ote den. ■

Karmelo Landa

Filosofoa eta otsoa



Bazen behin filosofo bat aurrean zuenaren aurpegia ikusi eta horrekin hurkoa epaitzeko nahikoa zuena. Horixe zioen filosofo ezagunak egunkari zintzo bateko iritzi orrialdeetan. Horrela epaitu gintuen euskaldunok eta Herri gaiztoen bandoan jarri; horrela erabaki zuen, halaber, konstituzio europarraren erreferendumean baiezkota bozkatzeari, hain ikusi zituen itsusi ezezkoren defendatzaileak. Eta horrela zebilen munduan gure filosofoa, onak eta gaiztoak begirada bakar batez bereizten, harik eta lehengo baten Madrilén, onen lurraldean, lagunarteko manifestaziora hurbildu eta aurpegi oneko demokratik elkarri ukabilka ikusi zituen arte.

Alarma-artikulua idatzi du filosofoak egunkari zintzoan. Intoleranteak aurkitu ditu lehen demokratik basterik ez zeuden tokian. Gogoratu du, gainera, egun batzuk lehenago Donostian, filosofoa aspaldian bizi zen hirian alegia, aurrekari larria gertatu zela, militar espainiar bik jipoitu zutela hiritar bat basterik gabe, edo agian aurpegi txarreko iruditutako zitzaielako berau. Nahaste bat eginda dabil gure filosofoa, eta ez daki orain otsoa belarrietatik ala aurpegitik ezagutzen den. ■

Joxe Mari Ostolaza

Maizterra



Denak jabetza nahi. Auzotik paseatzen zuen bere maletatxoa. Etxez etxe ibiltzen zen alokairuen diru-agiriak banatzen sosaren truke. Hori zuen bere zeregin nagusia, arbasoen ondasunen kudeaketa zeritzona. Eta bertako aurrezki kutxan norbait genuen, jauna esaten zioten denek, errenkan jarrita beren txandaren zain zintzo egoten zirenak barne. Txanda-pasa egin zezan lekua egiten zioten, ez zuen eskertzen normala bailitzan. Ez zen sinpatikoa, ez zuen barre imintzio niminoena egiten. Bera jauna zen. Aspertzen zuen bere eginbeharrak. Inoiz norbaitek galdetu zion, modu onez, etxea erosteko asmoa bai zuenez, kontseilurik. Ez omen zuen merezi alokatu litekeena erostek, jabetzak buruko min dezente omen zituen bera-rekin, maiztergoak ez bezala. Ez zion abantailarik aurkitzen ondasunak izateari. Areago, antzinako gogoak egungo gaitzak. Eta gogoak gaitza bilakatzen delarik, kasu, pertsonak erotu egiten dira eta ez-bizi batean murgildu. Izurritea. Demokrazia lehenetsi behar omen dugu naziotasuna baino. Eta alderantziz egiteak antzinako arbasoen gogotara garamatza. Gaitza. Egungo izurriteak nazionalismoa du izena, ondasunak estatua eta demokrazia jabetza. Eta guk maizterrok oro nahi, gure maletatxoa paseatzeko basterik ez bada ere. ■

Anuntxi Arana

IDAZLEA

Oi irakasle gaxua

Irakasleek ez daukate lan erraza, ikasleak oldartzen zaizkie, erasotzen ere batzuetan. Hortaz, lagun baxenabartar batek zioen, erdi irriz erdi etsitua, berari ere hola gertatzekotan, konformatuko zela kaltea aski larria bazen ezintasunagatik erretiroa hartzeko. Hegoaldekoak arranguratzten dira erantzukizun guztiak dituztela eta batere ez erabakitzeak ahalik; adibidez, ezin dutela, legez, ikasle bat etxera behin-behineko bidali espediente bat ireki gabe, hau da, prozedura larri, astun eta konplikatu burutu gabe.

Zenbaiten iritziz (ikus Larrun 78), gazte batzuk agresiboak dira onartzen zaielako, inork ez dielako trabarik jartzen. Pertsona helduen autoritatea eta haienganako begirunea aski gutxietsiak diren joera orokorrean sartzen da eskolako giroa eta haren porrota baduke horrekin zerikusia. Kontua oso aipatua da Hexagonoan. Hogeita hamar urte hauetan eskola asko aldatu da; irakasle-ikasleen arteko harremanak demokratizatu dira; gazteen interesa pizteko edo talde sozial marginatuak kideei bideak errazteko, haien nahiei egokitu dira ikasgaiak eta testuak.

Ondorioak, ordea, ez dira asegarriak, alderantziz: aupatu eta lagundu nahi diren horiek gero eta baztertuagoak dira, gero eta gutxiago iristen dira goi mailako ikasketetara, eta eskolak, desberdintasun sozialak ezabatu orde, azkartu egin ditu. Batzorde bat osatu zen gogoetak egiteko eta erreforma bat bideratzeko, eta eztabaida anitz izan dira bi jarra nagusien artean, "pedagogo" eta "errepublikarren" artean.

Errepublikarrek aldarrikatzen dute eskolak ez duela zertan ikasleria berriari beti moldatzen ibili; berdintasuna estakuru, ikasle ahulenak klase aurreratuenetan sartu direla eta, ondorioz, exijentzia eta maila orokorki apaldu. Ikasleei gustatzen zaiena emanez pobreak dira kalte-tuenak. Izan ere, aberatsek eskolaren eskasiak gaindituko dituzte eta beren inguru sozialean eskuratuko jendartearen aurrera egiteko behar diren kultura-baliabideak. Baztertuak, aldiz, eskolak ematen ez badizkie, nekez aurkituko dituzte desberdinkeriatik ateratzeko tresnak; irakaskuntzak bakarrik laguntzen ahal ditu haurrak beren unibertsoaren horizonteak zabaltzen, gauza ezezagunak dastatzen, hala



GAIZKA IROZ

nola goi mailako testu literario bat, erraza ez denean ere. Hain zuzen, testu klasikoek falta deitoratzen dute errepublikarrek, irakasleak berak prestatzen omen ditu errazagoak, ikasleengandik hurbilago egotearren. Irakaslea maisu ere dela onartu behar du ikasleak, zerbait transmititzeko baduela, adinak eta jakintzak autoritate ematen diotela; alabaina, norbera jaio orduko munduak mende asko dituela, haren aldatzeko saio asko egin direla eta badela zer ikas, ez bakarrik zer asma.

Pedagogoei diote autoritatearen funtsa aldatu dela, ez dela gehiago inmanentea baina itun edo banaketa batetik etorria, eskola egokitu behar dela, gauzak ez direla konponduko iraganari begiratu. Eta proposatzen dute denentzako "ezagutzen eta gaitasunen oinarri amankomun" bat. Batzordean pedagogoak nagusitu diren arren, hartuak diren neurri

Irakaslea maisu ere dela onartu behar du ikasleak, zerbait transmititzeko baduela, adinak eta jakintzak autoritate ematen diotela; alabaina, norbera jaio orduko munduak mende asko dituela, haren aldatzeko saio asko egin direla eta badela zer ikas, ez bakarrik zer asma

batzuetan besteen kezka igartzen dira. Dik-tatua eta errezitazioa egingo dira berriz, bigarren hizkuntza ez da baitezpada ingelesa izango eta batxilergoan greko eta latinari koefiziente gehiago emango diote.

Irakasleen autoritatea indartuko da eta haiek dute erabakiko, ez gurasoek, ikasle batek erreplikatu duen ala ez; zigor kolektiboak zilegituko dira, azken lau urte hauetan baztertuak egon ondano.

Bortizkeria ekiditeko helburuan, klasean kalapitak sortzen dituzten ikasleak eskolatik kanporatzea ahalbidetzen da, aste batzuetako bederen.

Gurasoen elkarteak ez dira kontent, eta profesional asko ere ez. ■

Artea

Epelde&Mardaras
galeristekin
berbetan

☐ *Ezpalak*
☐ *Argitalpenak*
☐ *Winston Arizmendi*
☐ *Denbora-pasak*
☐ *Ihesi*
☐ *Makina bat kontu*
Ihesi

Hankak buruaren parean
Abadiñoako
haitzetan

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Kantagintza gainbeheran



Ba al da lagunarteko afari baten ostean inoiz *ixil-ixilik* abestu ez duen euskaldunik? *Kalian gora, kalia behera* lelopean etengabe altxa eta eseri ibili ez denik? Euskal Herrian, *Kapitain piloturekin* hasi, *Furra, furrarekin* hazi eta *Boga-bogarekin* iristen gara heldutasunera, kantagintzarako zaletasuna guztiz errotua baitaukagu gure tradizioan. Hala ere, urte batzuetatik hona ohikoagoa bihurtu da dutxan musika izarren gisa barrenak hustea, lagunez inguraturik tabernan, elkarteetan edo kalean abestea baino. Kantagintza ez profesionalak behera egin du eta horri buelta eman nahian ekimen ugari sortu da dagoeneko.

Zaletasuna berreskuratzeko



MIKEL GARCIA
Argazkiak: Dani Blanco

KANTA HERRIKOIAK abesten jardutea baino, belaunaldi berriek nahiago izaten dute egungo musika mota entzuten aritzea. Kantagintzarako zaletasuna galtzen ari da, gazteen artean bereziki. Iparraldean Hegoaldean baino gehiago mantendu bada ere, aurreko urteekin alderatuz bertan ere nabaria da beherakada. Hala diote Euskal Kantuzaleen Elkarteak Iparraldeko egoitzatik: abesti herrikoiekin lotutako ekintzaren bat antolatuta, lehen 500 lagun biltzen ziren lekuan egun 200 inguru biltzen dira.

Begoña Alzaga kantatzeko zaletasuna duten Intxaurrondo Zaharreko bizilagunekin bildu ohi da. Bere ustez, mota horretako ekimenak falta direlako eta ezagutza nahikoa ez dagoelako doa gainbehera. Zailena belaunaldi berriak erakartzea dela dio: "Aisialdia ulertzeko modua aldatu da, jada solasean aritzeko ohitura ez dago lehen bezain zabalduta". Gainera, auzoetan orokorrean nahiko bizitza pobrea ikusten du, geroz eta auzo giro gutxiago dago. "Giro hori gabe zaila da koadrilak sortzea eta kantua koadrilarekin lotuta dago".

Oskar Estangak, Euskal Kantuzaleen Elkarteak Nafarroan duen egoitzako idazkariak, ere argi du kantu motak eta kantatzeko era aldatzen ari direla. Horregatik, bere iritziz, kantuak gizartera eta gizarteak kantura egokitu

"Kantatzeko
testuinguruak
murritzitu egin
dira. Eszenatoki
baten gainean
kanta daiteke,
baina badirudi
oso ona izan
behar zarela"

Oskar Estanga

behar du, formula berriak asmatu behar dira, egungo gazteek dituzten eraginak era guztietakoak baitira. "Hogei urtetik hona goitik behera aldatu da musika eta eten antzekoa egon da". Esaterako, elkarteak urtero antolatu ohi duen Euskal Kantu Txapelketa abesti herrikoia berreskuratzeko helburuarekin jaio zen batik bat, baina jende gazteak 1975. urtetik aurrerako kantak abesten ditu lehiaketan, ez dituelako zaharragoak ezagutzen. Eta hori, Estangaren esanetan, kantuan aritzeko oztopo nagusienetakoa da: jendeak ezagutzen du abestien melodia, baina kantuen hasiera ere agian, baina ez dakizki hitzak. Ikusten duen beste eragozpen handia lotsa da. "Gaur egun gure ahotsaz lotsatzen gara, irudiak agintzen duen mundu honetan ez baitaigu kantatzea bururatu ere egiten, hori profesionalen gauza dela pentsatzen dugu".

Aurreiritzi horiei aurka egiteko sortu zen Euskal Kantu Txapelketa eta dagoeneko hamahiru urte bete ditu. Hala ere, txapelketaren baitan ere nabarmena izan da lagunarteko kantagintzak izan duen bilakaera. Hasieran, aurkezten ziren asko eta asko koadrilak ziren, baina egun gehienak bikoteak edo bakarlariak dira. Eta lagun talderen bat lehiatzen denean, ez ditu normalean kantutegi zaharreko doinuak hautatzen.

Hala, aurrerapausoa eman behar zela eta elkarteak *Kantu Afari Erraldoia* izeneko eki-

eko ahaleginetan



Intxaurrendoko Bizilagunen Elkartea abesteko elkartzen da astero.

mena antolatu zuen iaz: kanta zaleen arteko harremana sortzeko, ongi pasatzeko eta ahalik eta lagun gehien erakartzeko asmoz, Iruñerriko hainbat elkartetara jo zuten eta afarian 83 pertsona elkartzea lortu zuten. Sunbillako elkarteak ere Baztan-Bortzirietan antzeko afaria antolatu zuen eta benetan arrakastatsua izan zen. Ehundik gora lagun bildu ziren eta abesti herrikoi eta zaharrekin zortzi orduz aritu ziren. Baionako ereduari jarraiki *Iruñea kantuz* ekintza prestatzera animatu dira orain. Udaberri aldera kalean leku zehatz batean hitzordua egin eta kantatzeko jende pila elkartzea da xedea. Abeslari asko baldin badago, kanta-

Kantutegia sarean

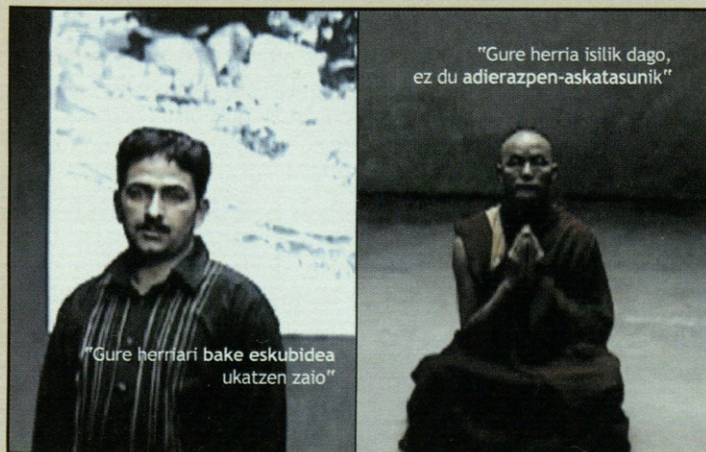
- ▶ es.geocities.com/emitologia/kantuak.htm: kantutegia word formatuan.
- ▶ www.euskalnet.net/kepa/kantak.htm: hainbat kanta.
- ▶ www.euskomedia.org/euskomedia_eu/kantutegi_bus.jsp: kanta bilatzailea.
- ▶ www.buber.net/Basque/Music/Song: Benito Lertxundik abestutako kantak.
- ▶ www.geocities.com/basquesite/2kantuak.htm: hainbat kanta.
- ▶ www.habe.org/ikaslearengunea/kantutegia/index.hab: partiturak PDF formatuan.
- ▶ www.geocities.com/kantutegia/Abestiak.html: gitarrarekin jotzeko kanten tablaturak.

tzeak beste sentsazio bat ematen duela dio Estangak.

Gainera, Estanga Berriketan bikotearen partaideetako bat da. Kantu afarietan abestietako hitzak jende artean banatu eta beraiekin kantatzera gonbidatzen dituzte. Abestien hitzak azaltzen dizkiete eta jendeak kantari zentzua ematen dienean beste modu batean bizi eta sentitzen duela esan digu.

Baina Nafarroa ez da kantagintza berpizteko mugitzen ari den leku bakarra. Donostiako Intxaurrendoko auzoko bizilagunek, esaterako, bost urte daramatzate kanta herrikoiez gozatzeko elkartzen. Taldean berrogei dira, gehienak emakumezkoak eta astelehenero auzoko kultur etxean biltzen dira. Edonork parte har dezakeela eta ateak zeharo zabalik daudela ziurtatu digu Begoña Alzaga taldeko kideak, baina gazte jendea ez omen da animatzen. Ordu eta erdiz abesten ondo pasatzea eta zaletasun hori jende gehiagorekin elkarbanatzea beste asmorik ez dute. Hitzak ikasi, CD-an abestia entzun eta *a capella* edo gitarraren laguntzarekin aritzen dira. Pozik daude emaitzekin.

Gainera, Donostialdean eredu bat beste leku batzuetara zabaltzeko da eta Alde Zaharra,



"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

"Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Foru Batza
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

gure artean euskaraz

Amara-Berri, Aiete edo Antiguo auzoetan ere halako proiektuak jarri dituzte martxan. Beraien artean harremana dute eta kantu-jiran elkartzen dira hilean behin. *Euskaldunon Egunkaria* itxi zutenean, protesta modura Donostiako Alde Zaharrean bildu eta abestuz jira egin zuten auzoko kaleetan barna. Ordutik, hileko hirugarren larunbatero elkartzea erabaki zuten, eguerdi partean. Nahi duen orok har dezake parte eta azkenaldian 200 lagun inguru elkartu ohi direla dio Alzagak.

Intxaurrendoko bizilagunak ez dira geldirik egoten eta maiatzean *Lagunekin kantari* ekimena antolatzeke denbora ateratzen dute. Hainbat abeslari ezagun gonbidatu eta bi zatitan banatutako emanaldiak eskaintzen dituzte. Lehenengoan, musikariek beraien abestiak kantatzen dituzte eta bigarrenean, ikus-entzuleekin batera aritzen dira.

Euskal Herri osoan zehar aurki daitezke abesti herrikoien zaleak biltzen dituzten saiakerak, baina agian Iparraldean mantendu da bizien kantarako izpiritua. Bertan, haur eta helduentzako txapelketak eta ahots eskolak antolatzen direla jakinarazi digu Eñaut Larralde Kantuzaleen Elkarteko kideak. Donibane Garaziko kanta tailerra gidatzen du Larraldek. Hamabostean behin, 30 eta 40 lagun arteko talde anitza biltzen da eta kanta zaharrak berreskuratzeko bat, abesti berrien bat ikasten dute. Guztira, mota horretako 17 tailer daude Iparraldean eta denek antzeko programa jarraitzen dute. "Donibane Lohizuneko bereziki handia da eta Baionakoa, Azkainekoa, Miarriztekoa eta Donapaleukoa ere dezentte ezagunak dira", adierazi digu Larraldek. Gainera, Zuberokan Aitzindariak taldea sortu dute, dantzak eta kantak ikasteko helburuarekin.

Kantuaren Eguna

Baiona kantuz ekimenak urte batzuk daramatza jada eta eredu izan da kantatzea gustuko duten nafarrentzako. Baina ekitaldirik garrantzitsuenetakoa Kantuaren Eguna izan ohi da. Donibane Lohitzunen egiten da urtean behin eta Iparraldeko 17 tailerrak eta Hegoaldeko bizaipir elkartzen dira giro herrikoian abesteko.

Oraindik ere lan handia dago egiteke, kantagintza gizarteratzeko eta belaunaldi berriak erakartzeko. Estangarentzat, sekretua aritzea da. Bere kabuz jende asko agian ez da animatuko, baina afaria antolatu, hitzak banatu eta gidaritza eta musika pixka bat ipiniz gero, "harrigarria da jendeak nola abesten duen. Jendea harritua geratzen da zein ondo pasatzen duen kantatzen. Lagun arteko babesa eta



Donostiako hainbat elkarte hilabetero hirugarren larunbatean biltzen da Alde Zaharrean zehar abesteko.



afalosteko patxada lortuz gero, bide erdia eginga dago". Baina zergatik lotzen da hainbeste kantagintza otorduekin? Testuinguru kontua dela uste dute zaleek. Estangaren esanetan, arratsaldean tabernan kantatzea ohikoa zen lehen, baina gaur egun mozkorren kontua bihurtu da ia. "Gizartea dagoen moduan, kantatzeko testuinguruak murriztu egin dira. Eszenatoki gainean kanta daiteke, baina badi-rudi oso ona izan behar zarela hori egiteko, profesionala kasik". Horregatik, otorduen osteko testuinguru hori modu idiliko edo folklorikoan mantendu dela uste du. "Giro horrek jendea xarma ematen dio eta lotsa galtzen da, afalostean abestea ia derrigorrezkoa dela dirudi". Gizarteak berak finkatzen du hori, baina horretan bakarrik geratzea ez zaigula komeni azpimarratzen du elkarteko idazkariak. Testuinguru gehiagotara zabaltzea baikorra izango da beti.

Estangaren teoriaren arabera, pertsona bakoitzak kantari bat du barruan; beste kontu bat da hobeto edo okerrago zaintzen duen, batzuetan ateratzen utziko dio eta besteetan baztertuta utziko du. Bere hitzetan, leku guztietan daude kantu zaleak eta kantuan aritzearen falta sumatzen dutenak. "Kantatzeak ez duela gauza serioa izan behar erakutsi nahi dugu, giro onean barre egiteko balio duela". Eta zer eman dio berari kantagintzak? "Ongi pasatzeko aukera, sentsazio onak". Hausnarketarako modua ere bada eta abestietako hitzen inguruan filosofatzeko joera du Estangak. "Gure izaera eta tradizioa ezagutzen laguntzen digu. Ikastaro batean irakatsi zidaten kanta herriko gehienak bere garaian apaizek moldatu zituztela, eta hori kontuan hartuta gauza asko ezagutu daitezke kantuetan".

Horretarako, beharrezkoa da dugun euskal kantutegi oparoa mantentzea. Zaleek diote ez dela zaila ondo osatutako kanta bildumak topatzea, Larraldek adibidez ehun eta hamabost abestidun programa erabiltzen du Donibane Garaziko tailerrean. Estangak, hala ere, egile garaikideak badaudela baina oso zaharrak direnak aurkitzea zailagoa dela azaldu du. "Pantxoak eta Peiok antzinakoak dirudite jada, Etxahun Iruri eta garai hartako abeslarien lanak ez baitira erraz topatzen". Hori bai, Hiru Truku taldea edo duela gutxi berrargitaratu den *Boga-boga* kantu bilduma bezalako ekimenak herriko doinuak berreskuratzeko oso lagungarriak direla argi dute denek. Azken finean, melodia herrikoiez dugun ezagutza aberastea beti ere ondo etorriko zaigu sagardo denboraldian gauden honetan. ■

EPELDE & MARDARAS

Erandioko (Bizkaia) merkatu zaharrean sekulako hotza egiten du; bitxia badirudi ere, kazetariak berokia erantsi du sartu eta gutxira, Emilia Epelde eta Mikel Mardaras arte galeristekin hitz egiten hasi eta ia segituan. Epelean sentitzen da euren azalpenen artean. Euskal artearen egoerari buruz, La Brocha (Bilbo Zaharrean) eta bere etxean bertan duten arte aretoei buruz, Erandioko merkatu zaharra eraberritu eta erakusketa erraldoiak egiteko proiektuari buruz eta dituzten ametsi buruz egin dute berba. Hain sutuki, hain hunkituta, ezen kazetariari iruditu zaion paretetan eskegita zeuden Fito Ramirez Escudoren koadroak ere itzartu egin direla. Artea bizirik dago Epelde eta Mardaras kementsuen magalean.

**EIDER
GARAIKOETXEA**

Argazkiak:
Iñigo Azkona



«Artista eta galeristaren arteko harremanak bikoteen modukoa izan behar du»

Noiz eta nola jaio zen Epelde&Mardaras bikote artistikoa?

Mikel Mardaras. La Brocha izenarekin urte mordoia eman ondoren egin genuen Epelde&Mardaras hartzeko hautua, 1993 aldera. Cooperativa La Brocha izena genuen eta, tira, izen polita zen baina ez zen batere komertziala, zahar geratu zitzaigun.

Emilia Epelde. Mazarredoko lokalera joan ginenean aldatu genuen izena. Baina hori baino lehen urte mordoia generaman Bilbo Zaharreko arte-aretoan; 11 bat urte daramatzagu mundu honetan. Biok beste lanbide bat genuen baina utzi egin genuen, eta Mardaras artista denez eta lana uztearren kalte-ordaina eman ziotenez, Bilbo Zaharrean lokal bat erostea erabaki genuen. Konponduta oso txukun geratu zitzaigunez, artea erakusteko lekua izango zela deliberratu genuen.

Ordudanik nola izan da zuen lan egiteko modua?

E. I. Gurea areto komertziala da. Bestela esanda, artistaren eta gizartearen arteko bitartekari lana egiten dugu; artistak sortzen duen hori modurik onenean erakusteko eta preziorik onenean saltzeko leku aproposa duena da arte galerista. Dena dela, uste dut interes komertzialak baino gehiago mugitzen gaituela emozioak, bihotzak. Saldu beharra dago, hori argi dago, baina erakusketa ona bada, saldu egiten da, bizirauteko lain bai behintzat.

Gure asmorik behinena artea esportatzea da. Euskaldunek egiten duguna munduan eza-gutu dadin nahi genuke. Lau katu gara eta oso leku txikia hartzen dugu, baina harritzeko modukoa da hain artista onak izatea: Oteiza eta Txillida, Zumeta, Balerdi... Badira beste batzuk maila handia dutenak eta nazioarteko ospe hori merezi dutenak. Horretarako, baina, merkatu egitura beharko genuke, esportatzeko dirua izan... New Yorken izan ginen Zumeta-ren lana erakusten, esperientzia ikaragarria izan

zen baina kamikaze modura egin genuen, eskerak gero dena ondo ateraz zen... Dena den, argi dago ezin garena horrela bizi.

Oso leku ezberdinetan izan duzue arte aretoa. Bilbo Zaharrean aurrena, Guggenheim parean gero eta etxean bertan orain.

E. E. Guk galeria zabaltu genuenean Bilbo Zaharra egungo artearen zentroa izatea aldarrikatzen genuen: hutsik zeuden lokal mordoa zegoen, merke alokatu zitezkeen edo lau txakur txikirengatik zaharberritu. Artisten kokagune izan zitezkeen, baina orain badirudi asmoa bestelakoa dela. Dirua beste gauza batzuetan eta beste filosofia batez gastatu dute. Guggenheim parera joatearena prozesua izan zen. Anbizioari eta eskarmentuari esker lortu genuen Mazarredon egoitea. Beti eduki dugu aurrea, hobera egiteko bultzada hori.

M.M. Zazpi kaleetan dugun etxe-galeriari dagokionez, orain ahaztu samar daukagu Erandioko kontu honekin guztiarekin, baina ondo doa! Eredu bitxia da, 200 metro koadro bete margo ditugu, pentsa, hiru erakusketa egin daitezke aldi berean. Lan egiteko modu diferentea da, margoak etxean bertan dituzu-eta.

«Uste dut hobe dela
artearekin
espekulatzea
etxebizitzarekin egitea
baino, duinago bai
sikiera. Ezin da
espekulatu oinarritzko
beharrianekin»

Mikel Mardaras



Artearen okupak

"Orain lau urte beste arte galerietatik dezente bereizten gaituen jardura bati ekin genion: hutsik zeuden eraikinak hartzea eta erakusketa handiak egitea" nabarmendu du Mardarasek harro-harro. "2000an Uribitarteko Depositoan Zumetaren erakusketa erraldoia egin genuenetik seta hori dugu zainetan", erantsi du Emilia Epeldek. Asmoak hitzez ez ezik, ekintzez ere betetzen badakiela frogatu du, orde, bikote artistikoak eta Erandioko merkatu zaharrean egindako "okupazioa" seigarrena dute. Aurretik, Uribitarteko Deposito Franco delakoan, Talleres Velasco hondatutako lantegian, Biarritzeko inprimategi zahar batean... izan dira Epelde&Mardaras. Urtero-urtero tankerako proiektu bat egiten saiatzen dira gure bi "nomadak". Urtarrilean Erandioko merkatu zaharrean inauguratu zutena, baina, berezia da, besteak baino maiteago du, behintzat, Epeldek: "Nire ama arrain saltzaile izan zen hemen, ni erandioztarra bainaiz. Niretzat hau herrira itzultzea izan da eta besoak zabalik hartu naute".

Jose Luis Zumetarekin zabaldu zuten erakusketa, ondoren Erandioko eskoletako eta ikastoletako haurrek Usurbilgo margolari bikainaren obran oinarritutako erakusketa egin zuten. Martxoaren 19a arte, Fito Ramirez Escuderoren margo ikusgarriak izango dituzte zintzilik. Ondoren, bertoko umeen erakusketa izango da osteraren ere, eta amaitzeko Gernikako, Alemaniako eta Venezuelako hiru artista gazteena.

Orain lau urte hutsik zeuden eraikinak arte-areto bihurtzeari ekin zenioten. Artearen herriarrei gerturatzeko al da zuen asmoa?

E. E. Bai ba, ni haserretu egiten naiz artearen inguruan diskurtso elitista entzuten dudanean. Egia da zerbaitekin disfrutatzeke, ulertzeko informazioa behar duzula, baina hori jakinarazteko modurik ez baduzu, akabola! Gure egitekoa artea jendeari hurbiltzea da. Arte areto arrunt batean sartzea beldurra eman diezaike askori. Hemen atek zabal-zabalik ditugu, sartzekoan azaltzeko gogoia izango duen norbait topatuko du jendeak. Etor daitezela, eta gero nahi badute kritika dezatela, esan dezatela euren iloba tanke-rakoak egiteko kapaz dela, baina sar daitezela.

Hamaika bat urte daramazue arte galerien mundu honetan. Eskarmentuarekin bakkorik erantzun daitezkeen galdera bat: zer behar du artistak ona izateko, eta arte galeristak?

E. E. Nik neuk, arte galerista gisa, sinetsi beharra daukat egiten ari naizena, babesten ari naizen artista horrek benetan merezi duena; neurri handi batean erlijio-kontua ere bada. Artearen sentitzen den zerbait da, zentzuak estimulatzeko modua da. Arteak harreman gehiago du sentiberatasunarekin, arrazoiarekin baino. Egia da zirrarak burmuina eta arrazoiak martxan jartzen dituen, baina lehenik eta behin zirrara eragin behar du artelana begi aurrean izateak.

Artista izateko baldintzak? Norberari zor zaion leialtasuna izatea eta batez ere, askatasuna. Merkatuaren agindua galdegiten dituzten arte-galeriak ere badaude, baina artista ezin da horien mende egon. Guk ez dugu inoiz halakorik egin. Artistak libre izan behar du sortu behar duena sortzeko eta guk bere lana sal dadin baldintza egokiak bilatu behar ditugu.

M.M. Artista eta arte galeristaren arteko harremanak bikoteen modukoa izan behar du, poligamia da arte-galerista, artista askorekin egiten duelako lan; guztiarekin, baina, errespetu eta leialtasuna izan behar du.

Egidazue Euskal Herriko arte merkatuaren argazkia.

E. E. Jaurilaritzak mila milioi euroko aurrekontuak ditu sortze artistikoa bultzatzeko. Azkenaldian, zentro publiko ugari sortu dira, gainera. Hori horrela, bi alor daude: publikoa eta pribatua. Zorritzarrez, bi aldean artean ez dago elkarriketarik, oso kolaborazio urria dago bien artean. Erakunde publikoek ez dute artelanak erosteko politikan arte adituen iritzia kontuan hartzen;

horretan jarduten dugu eta iruditzen zait gure iritzia oso kualifikatua dela. Halere, begiz jota gaituzte, merkataria —zentzurik txarrean— omen garelako.

Gure merkatua guk landu behar dugu, aurreztutakoarekin koadroa erosten duena da gure bezeroa. Behin bakarrik saldu diogu margo bat (Balerdi bat) erakunde publiko bati, Arte Ederretako Museoari hain zuzen ere. Mingarria da oso, guk ordaintzen diegulako erakunde horiei, lehia desleiala sortzen dute, gu ezin gara eurekin ekonomikoki lehiatu. Gainera, zentro publikoak sortu dira artisten sorrera sustatzeko eta horietan ere, ez dugu zer esanik. Asmoa artista gazteen lana akuilatzea omen da, bekak dituzte denbora batez, baina hori amaitutakoan bere lanaren kontura egin beharko du aurrera lagun horrek. Zentro horiek ez dute inongo loturarik galeriekin, beraz, artisten ibilbidearen katea apurtu egiten dute. Mendekotasun asko sortzen dira, horrenbestez. Artista baten izana askatasuna bada, tankera honetako zentroetan merkantilismo sutsua sortzen dute artistaren eta zentroaren artean; hori horrela, zentro horretako zuzendaria mesedetara egongo da artista.

Erandioko Udalarekin, ordea, ezin kexa. Erakunde baten babesa izan duzue lehen aldiz.

E.E. Erandioko Udala bikain portatu da gurekin, babes instituzionala dugun aurreneko aldia da eta oso pozik gaude. Babestuta sentitzen gara, gainera kultura zinegotzia biziki pozik dago, hunkituta. Uribitarteko proiektua egin genuen, udal-baimenik gabe egin genuen, kultura zinegotziak ez baitzigun obrei ekiteko beharrezkoa zen baimena eman nahi izan. Eskerrak prentsak kontuaren berri zuen, bestela itxi egingo ziguten dena.

Nork du Picassoa etxean?

"Fito Ramirez Escuderori eskainitako erakusketa zabaldu eta hurrengo egunean, madrildar bat etorri zitzaigun aretora. Koadro ederrak zirela-eta, erakusketara osoa erosi zuen, 60 koadro!", adierazi digu Emilia Epeldek.

Bistan denez, hau ez da ohikoena, baina eroslearen profila aberatsa eta arte kontuetan aditua delakoa direnak oker dabilta. Emilia Epeldek eta Mikel Mardarasek nabarmendu dutenez, artelanak erosteko asmoz hurreratzen zaizkienak erdi mailakoak dira, "gehienetan ez dira dirudunak, baina sos arazorik ere ez dute. Litografia batetik hiru metroko koadrora bitarte, aukera asko dago; beraz, irakasle bati, autonomo den bati, eraikuntza alorrean lan egiten duen bati, galeria albotik pasa zen udaltzainari eta markes bati ere saildu diogu", kontatu digu Epeldek.

«Erakunde publikoek ez dute artelanak erosteko politikan arte adituen iritzia kontuan hartzen; horretan jarduten dugu eta iruditzen zait gure iritzia oso kualifikatua dela. Halere, begiz jota gaituzte, merkataria omen garelako»

Emilia Epelde

Hamar bat arte areto dago Bilbon. Lehiarik ba al dago?

M.M. Galeria bat mantentzea oso zaila da, baina dirautenek oso estilo edo lerro diferenteak dituzte. Bakoitzak artista jakin batzuekin egiten du lan, ez dago lehiarik gure artean.

E.E. Hamar horietatik 7-8k urte nahikoa daramate euren burua arte areto sendotzat hartzeko eta honen kontura bizi ahal izateko. Nolanahi ere, uste dut hamar gutxi direla, uste dut hobe dela artearekin espekulatzea etxebizitzarekin egitea baino, duinago bai sikiera. Ezin da espekulatu oinarriko beharizanekin.

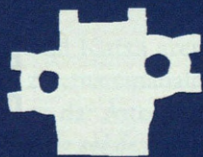
Gainera, arte aretoen arteko harremana ez da etxafuegoak botatzeko modukoa. Pentsa, ez dago euskal

galeristen taxuzko elkarterik. Bada Euskal Arte Galeristen Elkartearen izeneko bat, guk bi aldiz egin dugu han sartzeko eskakera, baina ez dugu taxuzko erantzunik jaso. Legeak ezartzen dituen gutxiengoak ere —kuota



pagatzea eta gutxienez urtean behin biltzea— ez ditu betetzen, baina Eusko Jaurlaritzak balekotzat jotzen du eta bitartekaritzat erabiltzen du. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:



kutxa
gizarte ekintza

Ezpalak

KATIXA GARATE



Antzerki eskaintza zabala aukeran

ABIAN DIRA JADA Eibarreko XXVIII. Antzerki Jardunaldiak. Martxoaren 14a arte hogeitaz antzezlan ikusteko aukera izango da: Espainiako Animalario taldearen *Copito de Nieve*, Juan Echanove protagonista duen *El Precio* eta Christian Anastasiu aktore alemanaren *El don de don Dónde* antzezlan

irudimentsua, esaterako. Hika, Kanpingags eta T(arte)an taldeek ere azken antzezlanak aurkeztuko dituzte. Nafarroako Antzerki Eskolaren *Golfos* kafe antzerki zikloa ere martxan da, Iruñean. Martxoaren 6a arte, Jaime Ocaña, Pablo del Mundillo, Daniel Higiénico, K7, Adriana Olmedo, Vanderbilt eta Muac talde eta artisten saioez gozatu ahal izango dute ikusleek, trago batez lagunduta. Antzerki amateur zabaltzea helburu duen Bilboko *Zirkuito*-aren laugarren edizioak Bilboko hamar talderen (Totum, Aterbi, Luna Llena...) antzezlanak programatu ditu otsailetik apirilera bitarte Otxarkoagan, Begoñan, San Frantziskon eta Deustun.

Musika elektroakustikoaren ordua

HAMARGARREN URTEA duen Gasteizko Elektroakustika jaialdia Sinkro izenarekin bataiatu dute aurten eta izen hori izango du aurrerantzean Jesus Guridi musika eskolako musika garaikideari eskaintzen dizkion jardunaldiak. Joan den astean Eduardo Poloniok Leonardo Da Vincin oinarritutako musika, bideo eta gastronomia ikuskizuna-

Lierni Fresnedo antzezleak esanak Oarsoaldeko On hilabete-riari: «Egun egiten dugun antzerkia ez da batera iraultzailea, ez gara asko bustitzen. Aspaldi ez dut ikusi ezer esaten didan antzezlanik».

Maria José Olloqui Azkoiengo Kultura koordinatzaileak hitzok idatzi zituen Arteen: «Kulturak hausnarketa sortu behar du, ezarrita dagoena zalantzan jarri, sentikortasuna eta sentimenduak kitzikatu, sabelean korapiloak probokatu eta ilea tentetu. Barre erraza, musika dantzagarria, emakumeak.com, marketinak bedekatu eta ezarritako taldeak oso ondo daude, baina denak du

bere momentua eta lekua. Ezin gara ikusle kopuruekin edo ikusle/euro irizpideekin geratu».

Joxerra Garzia Nabarra: «Ez dut nik deus ere *Ama begira zazu* eta tankerakoen aurka, baina bai gure kultur jarduna horrelakoetara bakarrik mugatzearen kontra. Are gehiago bertan goxo egite hori gaur egungo egoera soziolinguistikoa, audientziaren euskara mailan eta gisako arrazoiaren zuri nahi izaten denean. (...) Biak behar ditugu: unean uneko egoeran plazera eskaintzeko moduko obrak eta plazer ematen duten obren literatur maila gero eta handiagoa izateko bidea egiteko balio dutenak».



Pablo Malo

k zuzendari berrientzako Goya saria jaso du *Frio sol de invierno* film luzeagatik. Javier Agirresarobe argazki zuzendari eibartarrak ere Goya saria eskuratu du *Mar adentro* filman egindako lanagatik.

Gaizka Sarasola

k eta Xabier Erkiak *Ixuriak* diskoa karrikatu dute. Sarasolak hainbat tresna (txistua, txanbela...) jo ditu mendian grabatutako abestietan eta Erkiak grabatutako elementu elektro-akustikoz aberastu du.

Josean Sagastizabal

eta Modesto Arrieta nagusitu dira Donostia Hiria sarietan. Lehen antzerkian eta bigarrea ipuin atalean. Gaztelaniako sariak Teresa Calok eta Antonio Ramirezek erdietsi dituzte.

Panta Rhei

k *Alaia* haurrentzako ikuskitun musikala estreinatu berri du. Galdera handiei eman die erantzuna taldeak, txotxongilo, aktore eta musikaren bidez.

Erramun Landa

aren olio eta Edorta Jimenezen testuek osatutako *Denbora ez distantzia* erakusketa Eibarko Portalean bisitatu ahal izango dira otsailaren 20a arte.



A.C./ ARGAZKI PRESS



Hiriaren eta artearen harremana aztertzen

Nola osatzen dira paisaia urbanoak? Nola lortu inguru harmoniatsuagoak? Nola uztartu artelanak eta hirigunea herritarren bizitza aberastearren? Galdera horiei eta beste batzuei emango diete erantzuna hainbat politiko, arkitekto, antropologo eta arte historialarik Gasteizko Montehermoso kulturunean, otsailaren 21etik 23ra egingo diren Arte Publikoaren II. Jardunaldietan. Besteak beste, Gasteizko alde zahararren biziberritze planaren nondik norakoak, Gasteizko El Prado parkean gauzatutako proiektu artistikoak nahiz hirigintza berdearen ezaugarriak ezagutu ahal izango dira, hirigintzan eredutzat hartua izan den hirian. Ildo esanguratsuak guztiak, inguruneak gure bizitzetan duen garrantzia handia baita.

rekin hasi zuten jaialdia Montehermoso kulturunean. Otsailaren 10ean Ricardo Climent musikariak, Idoia Zabaleta dantzariak lagunduta, teknologia berriak erabiliko ditu kontzertuan. 17an musika elektronikoarekin esperimentatzeko saioa izango da egun osoan, 22an Jesus Guridi talde instrumentalaren txanda izango da eta 26an performancea eskainiko du Bordeleko Albeol taldeak.

Marraskia eta irria batuta

MARRAZKILARI ezagun, ezezagun, zahar eta berrien lanak bilduko ditu aurtien hamaseigarren aldiz egingo den Marrazkirri erakusketak. Otsailaren 18tik martxoaren 20a arte izango da zabalik, Amikuze, Iholdi eta Oztibarreko Haize Berri kultur etxean. 18an irekitze ekitaldi interesgarria izango da, arratsaldeko zortzietatik aurrera. Pantzo Irigaraik eta Beñat Bidegainek ikusleen irria piztuko dute, ondoren Patxi Gallego komikilariak *Pololoak* helduentzako liburua aurkeztuko du. Asisko Urmenetak eta Marko Armspachek pertsona ezagunen potretak marraztuko dituzte, Manukorta eta Ezponda bertsolariak saioa eskainiko dute eta irria afari oparoz lagunduko dute Edorta Agirre sukaldariaren eskutik. Manolo eta Bruno DJek ere ez dute huts egingo.

Euskal Zinemaren XXI. Astea Gasteizen

DENDARABA merkataritza guneko Vital Kutxa aretoan eskainiko dira Euskal Zinemaren XXI. Asteako zinema emanaldiak, otsailaren 21 eta 26 bitartean. Film ugari izango da: Aitor Arregi eta Iñigo Berasategiren *Glup*, Pablo Maloren *Frío sol de invierno*, Alex de la Iglesiaren *Crimen ferpecto*, Montxo Armendarizen *Escenario móvil*, Karra Elejalderen *Torapia...* Film laburrak ere proiektatuko dituzte eta 2004an ekoiztutako euskal film labur onenaren saria banatuko dute. Horrez gain, zinemaren egindako lana eskertzen duen *Gutarikoa* saria emango dute.

Trikitiaren lehen grabazioa eskueran.

1926-27 inguruan grabatu zuten Serafin eta Antonia Arantzetak Bilbon lehen trikiti diskotzat jotzen dena Bartzelonako La voz de su amo disketxearekin. *Jota vasca, Antonia Araceta, acomp. de acordeón y pandelo* zuen goiburua arbelezko diskoak eta luzaroan desagertuta egon zen, harik eta lurretako baserri batean aurkitu zuten arte. Serafin Arantzeta trikitilariaren eta Antonia Arantzeta pandero jole eta kantariaren bi abestiko diskoa berrargitaratu du orain Bizkaiko Trikiti Elkarteak.

Nobela bukaera lehiaketa

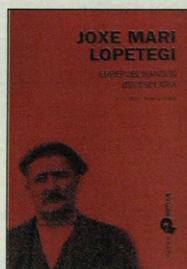
antolatu du Kilometroak 2005 jaiak (www.kilometroak.com). Fernando Morillok idatzitako nobelari amaia eman beharko diote parte hartzaileek. Honakoak dira parte hartzeko oinarriak: hamalau urtetik gora izatea eta 2 eta 6 orrialde bitarteko lana osatztea martxoaren 1a bitarte. Elkar argitaletxeak argitaratuko du nobela, amaiera barne.

Arte garaikidera hurbiltzeko.

Ez dut arte garaikidea ulertzen. Horixe da XX. mendeko artearen inguruko erakusketak eta museoetara ez hurbiltzeko askok erabiltzen duen aitzakia. Horregatik Gasteizko Artium museoak ikastaro bat antolatu du, nahi duenak azken mendeko abanguardiak ulertu eta gozatzeko aukera izan dezan. Otsailaren 16an hasi eta ekainaren 3a bitarte, kubismotik abiatu eta azken joeretara iritsi arte, asteazkenero Paquita Vives EHuko Arte Historiako doktoreak korrante baten inguruko azalpenak emango ditu. Adibide praktikoak ez dira faltako, horretarako Artiumeko bilduma iraunkorra baliatuko dutelako.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE



Joxe Mari Lopetegui

Joxan Elosegiren edizioa

PAPER HOTSAK

276 orrialde
16 euro

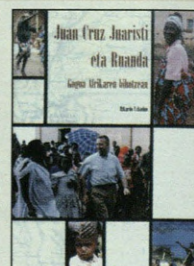
Errepublikanoen bertsolaria

Paper Hotsak argitaletxeak plaza-ratutako *Joxe Mari Lopetegui. Errepublikanoen bertsolaria* liburuan, 1875ean Irunen jaio eta 1942an Arruetan hil zen bertsolari bikain bezain —gaur egun— ezezagunaren bizitzako pasarte gogoangarrienak eta hark sortutako bertsoak jasorik daude. Errepublikaren eta bizitza duin baten aldeko ahaleginetan joan zitzaion Joxe Mari Lopetegiri bizitza, eta jakina, sentimendu eta nahi horiek azaldu zituen bere bertsoetan. Hori izango ote da gizon hau bertsolaritzaren historia ofizialetik baztertua izanaren arrazoa? Litekeena dela irizten dio

Joxan Elosegik, behintzat, garbiziko bertsolari apal honen bertso lana aurkezterakoan. Horietan daude agerian Joxe Mari Lopetegiren itxaropenak, ezinak, beldurrak, pozak eta nahigabeak. ■

Ruanda bertatik bertara

Argazki iradokitzaileez hornitua agertzen da jazotako triskantzen-gatik oso ospetsu egin zen lurralde afrikar bati buruz euskaraz argitaratu den lehenengo liburua: *Juan Cruz Juaristi eta Ruanda. Gogoia Afrikaren bihotzean*. Urte batzuetan Orion apaiz izandako Zarauzko semea da Juan Cruz Juaristi, eta hogeita hamasei urtean misiolari lanetan ibilia dugu Ruandan. Eskarmentu horretan oinarriturik idatzi zuen *El fracaso de una fraternidad. Breve historia de Ruanda*, orain Rikardo Uzkudunek liburu hone-tarako euskaratu duen lana, misiolariari egindako elkarrizketa sako-na gehituz. Ruandaren, bertako etnien eta kulturaren ezaugarriak eta historia, lurralde horren hondamendiaren eboluzioa, 1994n gertatutako genozidioaren arrazoiak eta besteren berri eskaintzen da bertan. ■

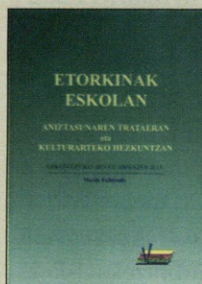


Juan Cruz Juaristi eta Ruanda

Rikardo Uzkudun

ORI-ZAUTZ

119 orrialde



Etorkinak eskolan

Marije Fullaondo

SORTZEN-IKASBATUAZ ELKARTEA

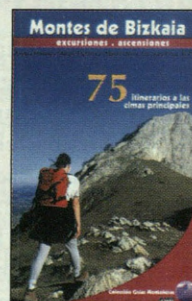
129 orrialde
15 euro

Kulturarteko hezkuntzan sakontzeko beste arrazoi bat

Marije Fullaondok eskaintako lan honen izenburu zehatza *Etorkinak eskolan. Aniztasunaren trataeran eta kulturarteko hezkuntzan sakontzeko beste arrazoi bat* da, eta ukitzen dituen gaien artean honako hauek daude: etorkinak gure-etortzearen arrazoiak eta nola hartu izan ditugun; eguneroko hizkuntzan islatzen diren aurreiritzi eta estereotipoak; gure eskolak kultura anitzekoak dira aspalditik, zein ote egungo egoera aurrekoetatik bereizten duen aldea?; kulturarteko hezkuntzaren ezaugarriak eta Xabier Besalúren proposamen globala; kulturarteko lantegiak direla-eta egindako proposamena; harrera egokiak duen garrantzia; administrazioak eskaintzen dituen bitartekoak eta bete beharreko hutsuneak. ■

75 gailurretara igotzeko aukera

Azucena Martínez, Mariano Molinero, Alberto Muro eta Ana Otxoa de Aldaren artean osatutako *Montes de Bizkaia* gidak Bizkaiko 75 gailurretara bisitan joateko erarik aberasgarriena eskaintzen du. Atxondo, Bizkargi, Ereñozar, Oiz, Anboto, Udaltax, Mugarra, Kalamua, Errialtabaso, Ilunbe, Arralde, Elorritxugana/Kukutzakoatxa, Gorbeia, Lekanda, Usategieta, Beratza, Tologorri, Txarlazo, Artanda, Malmasin, Pastorekorta, Alen, Ganekorta, Luxar, Ganeran, Peña del Moro edota Trasmosomosera igotzeko erarik aukerakoena eskaintzeaz batera, Uribe, Urdaibai, Lea-Artibai, Durangaldea, Arratia, Gorbeia, Mazizoa, Urduña, Nerbioi Behera eta Enkarterria hartzen ditu kontuan, lekuan lekuko natur edertasunak eta historiaren berri emateko orduan. ■



Montes de Bizkaia

Batzuen artean

SUA

216 orrialde
18 euro



Hizkuntz eskubideak Euskal Herrian
Paula Kasares
 DEUSTUKO
 UNIBERTSITATEA
 115 orrialde
 2,40 euro

Zertan diren gurean hizkuntz eskubideak

Deustuko Unibertsitateak plazaratzen dituen Giza Eskubideei Buruzko Deustu Koadernoek beren 31. zenbakian Paula Kasaresek burututako *Hizkuntz eskubideak Euskal Herrian*. Zer eskubidez ari garen eta zertan diren saioa aurkezten dute. Lanean aztertutako gaien artean, hizkuntz eskubideen kontzeptua eta garapena, nazioarteko zuzenbidean daukaten egoera, euskararen estatua Euskal Herrian eta Iparraldean, Euskal Autonomia Erkidegoan zein Nafarroako Foru Komunitatean hizkuntz eskubideek duten legezko egoera; aipatu eskubideak zertan diren eremu pribatu; euren aldeko herri ekimena Euskal Herrian eta egilearen azken gogoeta daude. ■

Txinatik iritsitako oilo bitxiaren azken abenturak

Irudien alboan letra mordo bat ikusteagatik dagoeneko izutzen ez diren haurretan pentsatuz sortu zituen Mercè Arànegak *Txit oilo bitxia Txinatik iritsiaren* abenturak. Sei alez osatutako bilduma, denera. Ale horietako bakoitzean, lagun ezberdinak egiten ditu oiloak eta beraiekin jolasean ibili ohi da. Azkenekoan, hartzak ezagutuko ditu. Beldur pixka bat ematen diote animalia erraldoi horiek hasieran, baina berehala ohartuko da haien jator-tasunaz, eta primeran pasako dute denek elkarrekin. ■

Txit oilo bitxia
Mercè Arànega

IBAIZABAL
 30 orrialde
 5,60 euro



JESUS MARI OLAIZOLA, TXILIKU

«Lehengo istorio zahar-rak ukitu berriarekin agertzen saiatu naiz»

Nolakoa dugu *Jokin Galtxagorri*?

Galtxagorriak nahiko ezagunak dira Zarautzen, badute halako tradizioa. Baina nik aurkeztzen dudak galtxagorri hau berezi samarra da. Galtxagorriek, normalean, egiten dutena azkar eta ondo egiten dute eta oso langileak dira. Ipuinekoa, ordea, galtxagorri alferra da. Beraz, liburu honek badu lehengo ipuin zaharren moldeak, azpian dagoen gai guztia nolabait tradiziozkoa da, baina badu baita ere ukitu berria, ni behintzat saiatu naiz ukitu berri hori ematen, umore puntu batekin lehengo istorio zaharrek aurpegi berriarekin agertzen. Zertan mamitzen da aipatu duzun berritasuna?

Liburuak baditu tartean beste ipuin batzuk, baita ere kontatzen du nolabait nolakoak ziren Euskal Herriko tradiziozko izaki berezi horiek eta nola pixkanaka-pixkanaka joan diren desagertzen. Hor agertzen da, esate baterako, basajauna nola desagertu zen, lamiak nola desagertu ziren eta gelditzen direnak desagertzeko arriskuan nola dauden. Hori guztia lotuta dago bederatzi-hamar bat urte dituen neskaren istorioarekin. Neska horrek, alderdi batetik, halako galtxagorri bat edukitzearen bentajak jasoko ditu, baina beste alderdi batetik galtxagorri horrek egiten dizkion alukeriak ere jasan beharko ditu.

Gaiztakeria asko egiten al dizkio?

Bai. Adibidez, Txinaraino bidaltzen baldin badu lore batzuk jasotzera, Jokin Galtxagorri askoz errazago zaio amonak balkoian eginda dauzkan loreak hartu, moztu eta ekartzera. Eta horrelako bihurrikeria dezente egintza ditu.



A.C. / ARGAZKI PRESA

egileari galdezka

Galtxagorri bihurriaren abenturak

Ikasliburuak prestatzen egiten duen lanaz gain, literaturaren alorrean ere, eta bereziki

haur eta gazteei begira, makina bat ahalegin egindakoa dugu Jesus Mari Olaizola zarautzarrak, *Txiliku* goitizenez ezagunagoa dena. Bere irudimenetik sortutako lan horien emaitza iazkoan jaso zuen, *Osaba Bin Floren* liburuarekin Haur eta Gazte Literaturako Euskadi Saria eskuratu zuenean. Baina ez da Jesus Mari Olaizola garaipena lortu eta lo gozoan gelditzen direnetakoa, eta hor datorkigu 10 urtetik aurrerako neska-mutikoentzat aproposa den beste lan batekin. *Jokin Galtxagorri* kontakizunean, izaeraz oso alferra den izaki horietako baten jabe egiteagatik neska batek jasan beharko dituen burukominen berri ematen du. Badu Jokin Galtxagorri abantailarik ere, ordea, kontalari oso



Jokin
Galtxagorri
J. M. Olaizola
«Txiliku»
 ELKAR
 106 orrialde
 7,80 euro

ona baita. Noizbehinka ahaztu egiten zaio zertan ari den, eta aspaldi-aspaldiko istorio dotore batzuk kontatzen ditu: gizakiak txahal gorria ezagutu zueneko, adibidez, edo basajaun desagertzera eraman zuen bidea; hala nola artzaina eta lamia ederra maitemindu zirenekoa eta nola, zoritxarrez, amodio horren ondorioz etorri zen lamina askoren desagertzea... ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	* IZENA	Udalerriak	Sarrera	Zilarra	Uretan ez hondoratu
	Inkesta	Gizon izena	Modua	Desagerrarazia	
	* DEITURA				Kontsonantea
	Txukunak				Erromako hizkuntza
Ezarritako				Bihi, garau	
Ukatzeko	Hunoen errege			Dardarak	
	Italiako hiria		Haran		
	Afrikako estatua		Basapiztia mota		
Larru		Beldurti			
Hiltzaile		Bokala			
			Puska		Erne! Kasu!
			Baldintzetan		
Kirats		Metal astuna			
Jira		Hektarea			
		Leku hartarat		500	
		Bokala		Sufrea	
Nekadura			Ikasten saiatu		

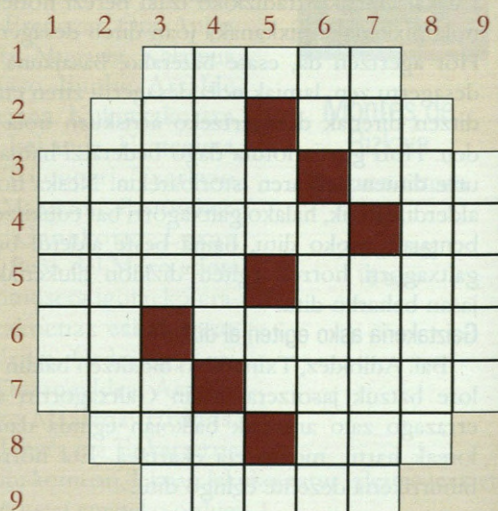
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Mutiko. 2.- Gipuzkoan, duk. Umore kolpe. 3.- Hondar. Musika estilo. 4.- Danbor mota. Ezinaren erdian. 5.- Bizkaieraz, azeri. Burutu. 6.- Lehenengoa eta azkenekoa. Luzeago bihurtu. 7.- Akuri. Hori argia. 8.- Zoro. Meatzea. 9.- Oso, txit.

GOITIK BEHERA

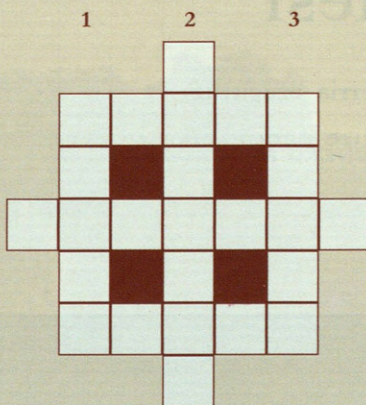
1.- Eraikuntzan ari direnen lanabesak. 2.- Dauzkazue. 3.- Pluralean, elizkizun mota. Bizkaieraz iratzea, garoa. 4.- Esku itxi. Zakur. 5.- Kontsonantea. Antzinako Egiptoko jainkoa. Zuloaren erdian. Röntgen. 6.- Ligaren erdian. Bizkaiko herria. 7.- Bizkaieraz, sobera. Nafarroako herria. 8.- Jakia ez galtzeko, gatzetan eta gatzunetan ezarria. 9.- Zuhaitz mota.



Hiru bider hiru

Goitik behera eta ezker eskuin, hitz bat eta bera.

1. Hitzarmena, paktua.
2. Donostiako eraikin enblematikoa.
3. Umeei esertzeko esaten zaien hitza.



Hitz banatua

Ordena aldatu gabe, intsektu nazkagarrien bokalak eta kontsonanteak, hamaika guztira, bereizi ditugu. Elkartu eta esaguzu zein intsektu diren.



Soluzioak

Hiru bider hiru	1. Irua, 2. Kurtsal	3. Apax
Hitz banatua	KAKALARDOKA	
Hitz gurutzatuak		
Ezker eskuin: 1. Mutil, 2. Dek. Gog. 3. Pizar. Rap. 4. Anbal. Zi. 5. Luki. Egn. 6. Az. Luzaru. 7. Kuti. Larra. 8. Ero. Mca. 9. Arras.		
Goitik behera: 1. Palak. 2. Dituac. 3. Mca. 4. Uabil. Oc. 5. T. Ra. Ul. R. 6. Ifig. Luzama. 7. Lat. Carce. 8. Gzaitua. 9. Pina.		

Kike Amonarrizzen umorea

Hona perla eder hauek, itzulpen xelebreen zerrendara eransteko:

Busean

Leioatik Bilbora doan busean honako esaldi hau irakur zitekeen: GELDI ESKATU

Honek noski, ez zuen esan nahi gidariari ezer eskatu nahi izanez gero, mugitu gabe eta zirkinik atera gabe egin behar zitzaionik. Benetako esanahia gaztelaniazko bertsioak argitu zigun: SOLICITE PARADA.

Elkartean

Gernika-Lumoko taberna batean honako esaldia irakurri zuen Getxoko adiskide batek: BAZKIDE BONO EZ

Hasieran, Gaztelako presidentek elkarte-ko bazkide izateko eskaera egin eta haren kontrako kanpainaren bat hasi ote zuten bururatu omen zitzaion. Berehala ohartu zen ordea, esaldiaren benetako esanahia oso bes-telakoa zela: "Bazkideak baino ez", alegia.

Que está la de euskera

Bilbo inguruko ikastola batean kontatua:

Klasetik etxerako bidean, bi ikasle elkarri kristolakoak eta bi esaten hasi dira:

- Cabrón de mierda!
- Desgraciaul!
- Vete a tomar por culo, soplapollas!

Halako batean, ikastolako leihora begiratu eta batek besteari:

- Eh, tú, que está la de euskera!
- Eta besteak:
- Tontolapiko!

Aisialdiaren bertsio berria

Luma

Harpidetzak: 943 37 15 45
www.argia.com/luma
luma@argia.com

+ *lumato*
 harventzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: MARIJO DEOGRACIAS
ARGAZKIAK: ENEKO REDONDO

Atxarte, Abadiño (Bizkaia)



Eskalatzailleen gozamenerako haitz artea

Durangaldean, gaur bestelako mendi irteera egingo dugu. Lagunek konbentzitu naute: mendia beste era batera ikusiko duzu, bestelako parajeak sumatuko dituzu eta mendi gainetik ikusiko duzuna handik baino ez duzu horrela ikusiko.

Horrela izan da: Atxarte inguruak badauka horretarako aski edertasun. Eta, paretan gora eginez gero, sentipenak bikainak dira. Nik izandako zortea izanez gero, itzela izango da irteera. Zuen baimenarekin, nire bidai lagunei eskerrak eman nahi dizkiet. Mikelek bidea zabaldu zuen eta Enekok nire pausuak zaindu.

Hurrengo lerroetan, espero dut, igoerak utzi zidan
sentsazioa azaltzea lortuko dudala.



Aitz-Txiki mendia

Urte garai honetan egiteko aproposena ez da izango, baina guri horrela suertatu zaigu. Eguerdian iritsi gara Atxartera –Abadiñoko Mendiola auzotik pare bat kilometrora–, Durangaldeko kareharri haitz artera; Urkiola alde batera, Untzillaitz atzeko aldean –Mendiola aranak gugandik bereizitako 941 metroko haitza– eta aurrez aurre, "Urresteiko normala" bidea delakoa.

Atxarteko eskalatzeko eskolara abiatu gara gaur. Behe-lainoa itxia da oso, baina Mikel ziur dago altxatuko duenaz eta eguzkiaz gozatuko dugunaz eta haitza ere berotuko denaz. Oraingoaz, behintzat, fresko samar dago harria eta bera izango dugu lagun gure bide osoan zehar, beraz, hobe, epeltzen bada.

Baina Mikelek arrazoi, orain dela urte batzuk ekoizteari laga zion harrobi ondora iritsi garenean, sumatu dugu eguraldiak altxatu gura zuela. Ez da berehalakoan izan; Atxarteko Santo Kristo ermita aurretik pasatu eta eskumara dagoen erreka-zubia zeharkatu ostean gora egiten hasi arte, ez dugu behe-lainoak egiten duen jolas ederrarekin harritzeko aukerarik izan.

Errekaxo hori uda partean bainua hartzeko leku aproposa dela esan dit txoritxo batek.

Antza, putzu berezitxo bat dago bertan eta elkargune ederra da eskalatu eta bueltan freskatzeko. Horra ailegatzeko, zubian aurrera egin behar da ibaian gora. Iturria ere badago.

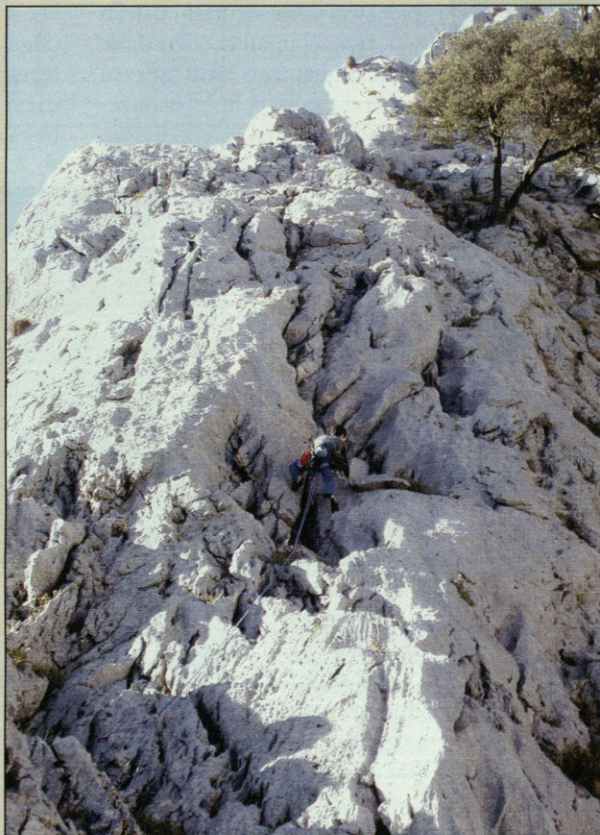
15 bat minutu egin dugu gorantz. Gora begiratu egin dugu, baina lainoak ez digu oso argi ikusten uzten



Atxarteko Santo Kristo ermita.

zein den igo gura dugun harrizko mendia. Mikelek eta Enekok asmatu dutela uste dute eta eskumara okertu dute norabidea apur bat. Berehala, geratu eta motxilak bizkarretik kendu ostean, atzera begiratu dugu, Untzillaitz aldera. Hori argazki zoragarria: beheko aldeak ezkututzen digu lainoak, baina mendi gaina erabat garbi ikusten dugu. Zeruak urdin-urdin agurtu gaitu eta eguzki izpien berotasuna ere sumatu dugu.

Aitz-Txiki mendia (791 metro) dugu aurrez aurre. Bere ezkerrean Abadiñoko Mendiola auzoa ikusten da lehen mailan. Hantxe dago Atxartera batzen diren eskalatzaileen beste topaleku bat: Olondo jatetxea. Udan garagardo freskoa hartzeko eta neguan kafesne beroa edateko. Harago begiratu gero, Abadiñoko Zelaia eta Muntzarantz auzoak ikusten dira. Goragotik, Oiz mendia ere ikusiko dugu. Eskumara, Urkiolara igotzen den errepedeko bihurgune apetatsuak begizatzen dira eta gorago begiratu gero, Urkiolako santutegia ere begi parean izango dugu.



"Urresteiko normala" delako bidea zailtasun gutxiko igoera da.

Hasi berrientzako proposamena



Atxarte ingurua 1989an eratu zen eskalada eskola legez. Guk egindako igoera eskalada alpinoa omen da. Bidean topatu ditugun izkina, zuhaitz, koska eta antzeko-etara lotu behar izan gara, segurtatzeko. Ez ditugu inguruko hormetan dauden seguruak *-parabolt*, kimiko edo *spit* deitzen direnak- erabili gure igoeran erabilitako sokak aseguratzeke.

Berez, guk egindako bidea berriz egin gura izanez gero ere, seguru era desberdinean egingo dugula; izan ere, Mikelek jarritako segurtagailuak *-friend* eta *fisurero* delakoak-, gu pasatukeran, Enekok batu egin ditu. Gure atzetik ez dugu utzi handik pasatu izanaren arrastorik; ez badira nire izu garrasien oihartzunak edo gure argazki kamerek lapurtutako uneen arrastoak.

Eskalada zalerik baduzue lagun artean, aprobeixatu eta eurek dakitena baliatu, zuek ere, mendi tontorrera beste era batera igotzeko -oinez baino azkarrago egin dugu guk gorako bidea; eta beherakoa zer esanik ez- eta inguruaren beste-lako ikuspegia izateko.

Materiala prestatzen

Dena dut berria. Inoiz, nerabea nintze-la, trenbide zaharreko orman behera jaitsi nintzen herrian, sokaz lagunduta, baina harrezkero horrelakorik egin barik nengoen. Eta arnesak, katu hankak, *friend* delakoak eta antzeko berbak entzuten hasi naiz. "Jantzi ezazu hau eta buruan kaskoa jarri; harri solte asko egoten da paraje honetan-eta", esan dit Enekok. Mikelek, berriz, katu-hankak utzi dizkit eta bidea egiteko erabiliko

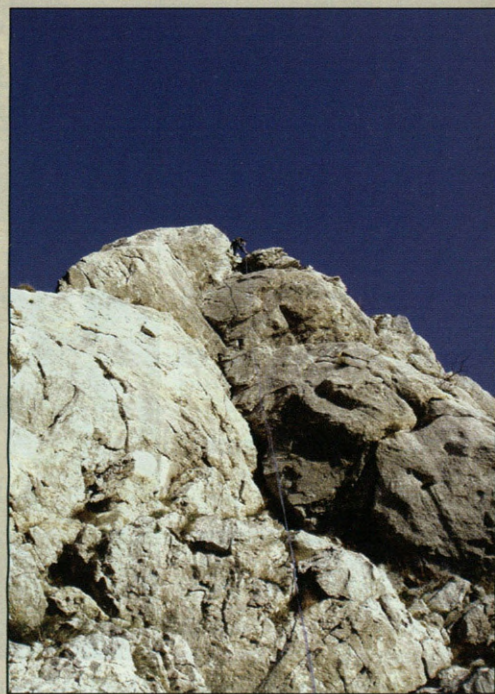
duen soka lotu dit. 60 metroko bi soka daramatzagu. Nik egia esateko, oraindik ez dakit oso ondo zertarako diren gerri bueltan, arnesera lotuta, dituzten zintzilikario horiek guztiak, baina "eurak dira dakitenak eta fidatu beharko naiz" pentsatu dut. Horrela bada, Mikelek ekin dio bideari. Berak egingo digu bidea eta soka segurtatu ostean guk noiz ekin adieraziko digu. Bere abisuaren zain geratu beharra daukagu, luze bakoitze-ko. Segurtasuna. Gehienetan, bistatik galdu dugu Mikel eta bere ahotsa entzun zain egon behar izan dugu Enekok eta biok. "Ixo, ea entzuten dugun", esan behar izan dit Enekok behin baino gehiagotan.

Putreak buru gainean

Putreak adi-adi begira genituela ekin diogu bideari. Gure oinarri-ko kanpamendura iritsi aurretik hegazti handi bat ikusi dudala iruditu zait. Putrea zen. Bere lagunengana hegan egiten ikusi dugu. Guk igo behar dugun ondoko horma gainera egin du. Han, beste bi putre ditu zain. Adi-adi begira izan ditugu hirurak, denbora luzez. Eta kontuz ibiltzeko abisua ere eman digute. Mike-

len burutik oso gertu egin du hegan batek. Urkiolako Natur Parkearen mugen barruan gaude eta hori ezin dugu ahaztu. Hegazti harrapari ugaltzaileen herena harkaiztegietan biltzen da eta eskalada horma eta labarren goialdetan ibiltzea araututa dauka Urkiolako Patronatuak hegaztien komunitatearen inkubazio eta hazkuntza aldiak kalterik ez eragiteko. Atxarteko hormetan baimenduta dago eskalatzea, eta leku guztietan legez, gutxieneko arauak bete behar dira. Ez diot bakarrik inguruko hegaztiak pakean uzteagatik, baizik

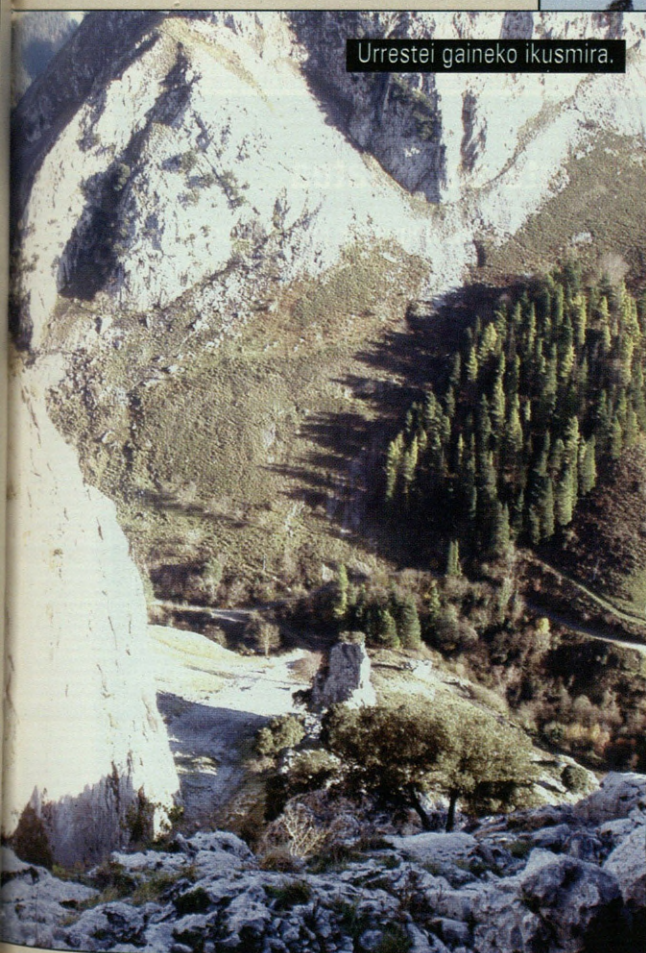
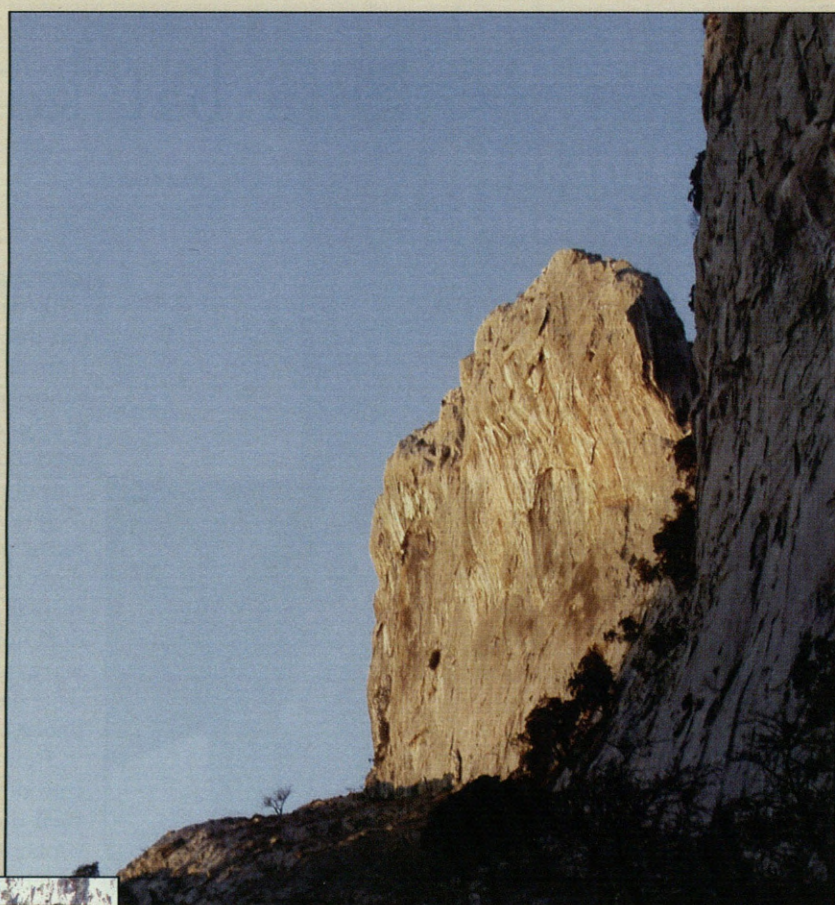
Abadiño Urresteitik ikusita.



harkaitzean gora egiteko moduak ere zaintzea komeni da. Esaterako, ikusi dugu pioletez haitzean gora egiten eskalatzaile bat. Ni neu, aitortzen dut, ez naiz aditua horretan, baina uste dut, tresna horiek markak uzten dituztela haitzean eta hurrengoan atzetik datorrenak arazoak izan ditzakeela igotzeko.

Hainbat luze

Gora hainbat luzetan egin dugu. Lehen zatia nahiko samur egin dugu. "Urresteiko normala" delako bidea zailtasun gutxiko igoera da -200 metro, IV+ zailtasun maila-, baina "inoiz eskalatu ez duenarentzat, baliteke zati zail samarren bat izatea". Eskerrak abisatu zidaten! Izan ere, azkeneko zatian txarto samar pasatu nuen. Harri niretzako handiegi baten gainaldera igotzea falta zitzaidan, "balkoixora" iristeko eta bistaz gozatzeko. Loturik nengoen; Mikelek aseguraturuta ninduen, baina ez nekien nora heldu. Atxartek helduleku asko izateko fama du, baina justu



Urresteri gaineko ikusmira.

ni nengoen harri hark ez zuen non heldurik; edo nik ez nuen aproposa zitzaidan zulo arrastorik sumatzen.

Enekok nire aurretik pasatzea erabaki du; "begira nondik pasatuko naizen eta zuk gauza bera egin". Erraza dirudi horrek, baina ordu-rako izutu samar sentitzen nuen neure burua, eta banekien, han bertan ezin nuela amore eman. Beraz, Mikelek aurrez prestatu zidan soka zatiari heldu nion eta gerritik lotuta nuenari tiratzen zion bitartean, animatu nintzen eta halako batean, paraje izugarriaz gozatzen ari nintzen.

Hori, ordea, azkeneko zatia izan zen. Osterantzeko bidea, lagun biei esker, nahiko ondo egin nuela uste dut eta inguruaz gozatzeko

aukera eskaini zidatelako pozik nago.

Rappel egiteko horma

Hogeita hamar bat metro luze den harrizko horma jaitsi arazi didate Enekok eta Mikelek. Aurretik jakina, nola egin azalduz. Eskua gerritik behera, atzerantz, soka eskuan dudala; "eskua zabaldu ahala soka askatu eta behera egingo duzu -azaldu didate-; baina ez askatu soka erabat inoiz; sokak bidea egin dezan baino ez".

Agindutakoa bete dut, baina ez didate esan beste eskua, soka berari helduta dudana baina buru gainetik, hainbeste ez sakatzeko eta behera heldu naizenean itzelezko urratua izan dut eskuan; "hasi berrien gaitza hori ere! Indarra egitea, heltzeko gogo da eta, behar ez den indarra egiten amaitzen da", esan didate lagunek. Horrela izango zen; nire joera, badaezpada ere, heltzea izan delako. Heldu eta askatu ez; bertigorik ez daukat, hori ziur, baina jausteari beldurra bai...

Horma jaitsi ondoren, malda luzea dugu oraindik aurretik motxilak utzitako lekuraino. Gero, erreka-zubiraino jaitsiko gara errepidera ailegatzeko. ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ELEKTRONIKA

Begiak bakarrik ikus dezakeena

GAUZA ASKO IKUS ditzake begiak, kamera-rentzat ezinezkoak direnak. Hau, batez ere, argi



ALBERTO ELOSEGI

gutxi dagoen lekuetan gertatzen da.

Ikerlari-talde batek begiak ez beste ezerk ikusten duena detektatzeko sistema asmatu du. Honela argitasun eskaseko aireportuak hobeto kontrolatzeko ikusmen berezia erantsi diezaioke te robotei edo eguraldi oso txarretan pilotu automatikoek erabakiak hartzerik izango dute edo ibilgailu ez tripulatuak hobeto zuzendu daitezke.

Ikerlari burua den Vladimir Brajovic-en helburua gure begia ahalik eta hoberen simulatzen duen txipa garatzea zen, hau da, ohiko sentso-reetatik urrundu eta erretinaren funtzionamendura hurbildu. Bide horretan lehen lorpena software bat garatzea izan da, iruditan egon daitezkeen xehetasun ezkutatuak agerian jartzen dituen.

Egindako lehen probak oso arrakastatsuak izan dira. Softwarea -Shadow Illuminator deitzen da- gailu batean kokatu da eta mundu osoko 80.000 argazki baino gehiago aztertu ditu. Azterketen emaitza oso positiboa izan da, zeren

Osasuna

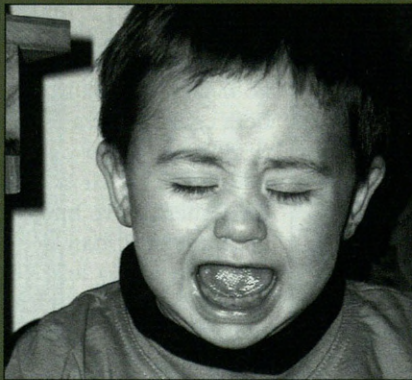
JABIER AGIRRE

Gipuzkoan 3.000 umek pairatzen dute antsietatea

ANTSIETATE-EGOERAK ez dituzte helduek soilik pairatzen. Ia 3.000 dira, horrelako arazoak dituzten ume gipuzkoarrak -%3 inguru-, Gipuzkoa Poliklinikako Haur eta Gazteen Psikiatriako Zerbitziburua den Joaquín Fuentes Biggi doktorearen hitzetan. Pertsona heldu askok ondotoxo gogoratzen du beren sintomak haurtzarorain hasi zirela, eta badira umeetan agertzen diren antsietate-modu bereziak.

Antsietateak, barne-hersturak, kanpoan gertatzen denaren interpretazioa nahasten duten sintoma fisikoak eragin ditzake, umeak normalean ez baitigu esaten -askotan ez dakielako nola esan- bere barruan zer gertatzen zaion. Eta hori jakinda ere, helduek sarritan gutxietsi egiten dugu gazteak bizi dezakeen ezinergona edo sufrimendua.

Hala ere, bereizi beharra dago antsietatea, eta umeetan ohikoak diren kezka eta beldurrak. Asaldu mentalak arazo fisikoak eragiten ditu, edo umeari bizimodu normala egiten uzten ez dion eragin emozional negatiboa. Adi-



bidez, angustiak jota dauden umeek neurririk gabeko estuasuna sentitzen dute lagun baten etxera lotara edo udalekuetara joateko proposatzen zaienean. Eta gehiegizko kezka horren eraginez uko egiten diete kanpora irteteko gonbidapenei, beren heldutasun sozialean aurrera egiteko aukerak galduz.

Beste batzuetan, ordea, antsietatea iraunkorra izan daiteke. Ume horiek kezka kronikoa dute, beren osasuna, segurtasuna edo eskolako

errendimendua dela-eta, eta kezka hori ezin kontrola dezaketenez, tentsioan bizi dira, suminkorrak izan ohi dira edo ezin dute behar bezala kontzentratu.

Zorionez, "egunetik egunera hobeto ezagutzen ditugu asaldu horiek, eta egoera horiei aurre egiteko tresna nahikoak baditugu, psikoterapiakoak bezala baita farmakologiakoak ere", adierazi du Fuentes Biggi doktoreak. Kontua egoerak behar bezala identifikatzea da, arazo bezala hartzea -ez gutxiestea- eta beharrezko laguntza bilatzea.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

Istinkariak
espartzatu*Stipa tenacissima*, espartzu latza.

ATOTXA omen da mozarabeen espartzua. Mundu hau ez den Donostian galdetu beharko dugu... Espainiako hegoaldean espartzua sortzeko erabiltzen den belar-tortokari deitzen zaio atotxa. Bi eratako espartzuak ezagutzen dira: espartzu latza, *Stipa tenacissima*, eta espartzu fina, *Lygeum spartum*.

Petrolioaren aro suntsitzailearen aurretik erabilera anitzak zituen espartzuak: edozein eratako ontzi, saski eta abar egiteko, sokak eta istinkariak, espartinentzako zolak, espartinen lokatzak biltzeko zerriak, papergintzan... Erromatarren kroniketan "hispania espartina" deritzoten hartan, penintsula barrenean, egiten zituzten apreta edo espartina sonatuak lekuko. Egun ornametazio soilerako diren gauzak bakarrik egiten dira espartzuz, baina kultura haren adierazgarri espartzua gai bakartzat hartuz Murtzian, Valentzian, Mantxan, Aragoian eta Andaluzian sakabatatuta dauden zazpi "Museo del Esparto".

Geure historian ere garrantzi handia izan du espartzuak. Itsasontzietako eta hauetarako gaiak garraiatzeko logistika, garai batean espartzuz eta gerora kalamuz eta lihoz egindako soka, lista eta txikotarik ezin da aditu. Espartzua espartzatzu sortzen zen lokarri hauek egiteko gaia. Ontzigintzan, errietoako arotz sonatuen lan garrantzitsu eta finenetakoa ontziak istinkatzea zen eta da. Egun langintza horri eusten dioten gutxien zalantza horixe da: zein garaitan istinkatzen zen espartzatuak espartzuz? eta, zeinetan aldatu zen espartzutik kalamura eta lihora?

eta erdi ezkutuan zeuden pertsonak detektatu ditu eta X izpiko mediku-plakan egitura ilunak bereiztu. **I**

ZIENTZIA

Sumatra
20 zentimetro urrutiago

ABENDUAREN 26KO lurrikara handia izan bazen ere, Sumatrako irla 20 zentimetro baino ez zen higitu Espazio-zentro daniarreko Shfaqat Abbas Khan eta Olafur Gudmundsson ikerlariek diotenez. Hauek neurketa zehatzak egin dituzte eta hainbat geologok iragarritako hamar edo hamabost metroko desplazamenduen ustea bertan behera geratu da.

Copenhague-n ikertzen aritzen diren ikerlari hauek satelite bidez lortutako GPS datuak aztertu eta horrela plaka tektonikoaren desplazamendua kalkulatu zuten. Sumatratik 200 kilometro mendebaldera, 7 metro desplazatu ziren horizontalean, baina Sumatran askoz apalagoak izan dira desplazamenduak. **I**

ASTRONOMIA

Leo-ko arrautza

LEO KONSTELAZIOKO izarrik distiratsuenetakoa Regulus da eta aspaldidanik ikerlarien arreta bereganatu du bere buruarekiko biratzean kanoi bolaren antza duelako. AEBetan Chara teleskopio-sarearen bidez egindako neurketekin izarrei buruzko datu gehiago ezagutu dira.

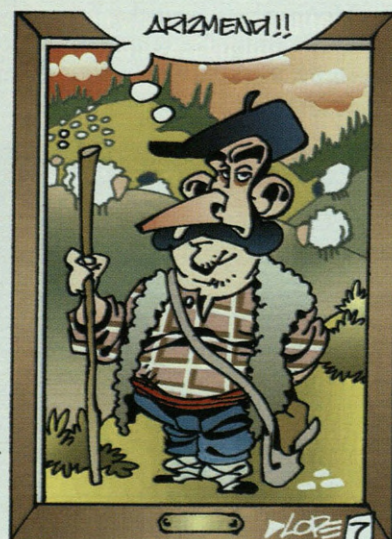
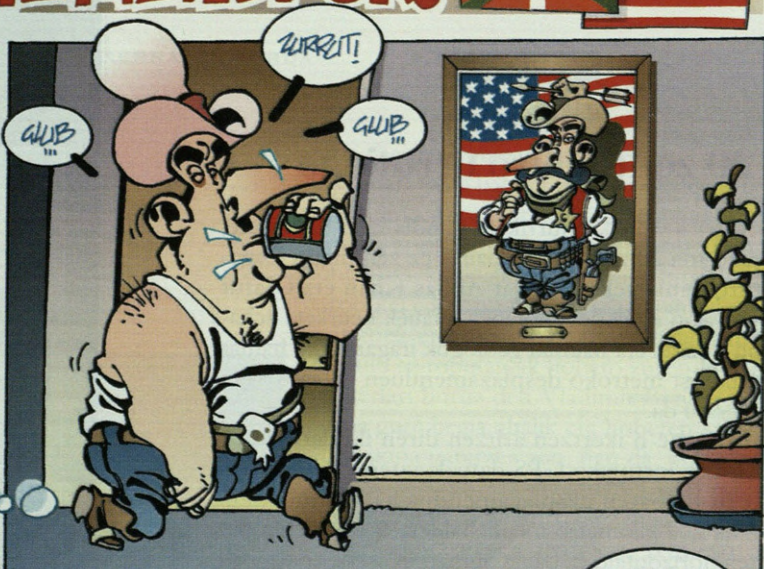
Itxura, antza, errugbi baloiarena du eta eguzkia baino 350 aldiz distiratsuagoa da.

Ekuatorean, Regulusek 1,1 milioi kilometro orduko abiadura du eta Eguzkiak, adibidez, 7.242 kilometro orduko. Regulusen abiadura %10 handituko balitz, bere orbitatik atera egingo litzatekeela uste dute Georgiako unibertsitateko McAlister eta lagunak.

Reguluseko poloetan tenperatura altuagoak daude ekuatorean baino, poloetan 15.100 °C dauden bitartean ekuatorean 10.000 °C baitaude. **I**



WINSTON ARIZMENDI JR.



FRANCISCO GONZALEZ KINKA LARRIAN

Aznarren gobernuak prebarikatu al zuen BBVAko presidentearen alde?

BBVAko Akziodunen Batzar Nagusiak aurki egitekoa duen bilkura, antza denez, erakundearen egungo presidentearen kontrako ofentsiba handiaren erdian egingo da. Francisco Gonzalez, Ratoren eta Aznarren adiskidea, PPren gobernuak goratu zuen presidentzia horretara, bankuak Argentariarekin bat egin ondoren. Ofentsiba horren azken fasean, aurreko bere burtsa-enpresan egin zituen ustezko irregularitateak aztertuko dira, eta Aznarren gobernuak Balore Merkatuko Komisio Nazionalaren (CNMV) bitartez bere mesederako egin zuen ustezko prebarikazioa ikertuko da.

DANIEL UDALAITZ

FRANCISCO GONZALEZ, PPko gobernuak bere garaian eman zion sostenguari esker BBVAko presidentea dena, urakanaren begian dago orain. Noiz eta orain, otsailaren 26an Bilbon 2004ko ekitaldiari dagokion Akziodunen Batzar Nagusia egitekoa denean. Izan ere, milioi askoko mozkinen marka berria erakusteko aukera izango du. Hala ere, publikoki eta ofizialki egin beharko dio aurre presidentziatik erorarazteko duela hilabete batzuk abiatu den ofentsibari. Gonzalezek, BBVAko kopresidentziara iritsi zenean, aurreko goi-kargudunak erorarazi zituen, Emilio Ybarra eta Pedro Luis Uriarte buru zirela, eta orduan bezala, orain ere bada botika bera eman nahi dionik, kargutik botatzeko.

Ofentsiba

Bi dira ofentsiba horretako gertaera garrantzizkoenak: inbertitzaile-talde batek administrazio-kontseilua kontrolatzeko egindako saiakera eta FGk (Francisco Gonzalez) aurreko bere burtsa-enpresaren (FG Valores) gestioan egindako ustezko irregularitateak argitara ateratzea. Lehenik eta behin, inbertitzaile-talde batek,



Francisco Gonzalez BBVAko presidentea kinka larrian dago. Berak erorarazi zituen aurreko goi kargudunak, eta orduan, Emilio Ybarra eta Pedro Luis Uriarte ziren BBVAren buru.

SACYR eraikuntzako enpresa buru dela, Euskal Herriko banku horren kapital sozialaren %5 bereganatu nahi du. Horrek administrazio-kontseiluan egoteko aukera emango lieke, baita presidentziara heltzeko ere. Helburu horretarako, enpresa horrek baditu bere indarrak, baina, horrez gain, beharrezkoa gertatuko balitz ere, akzioetarako kolaborazioa hitzartua dauka BBVAko kontseilari ohi batzuekin; besteak beste, Pedro Ampuerorekin. Neguriko enpresari horren hurbileko norbaitek entzun

dio FG "erorarazteko" gogoia duela esaten, hark kenarazi baitzuen, beste batzuk bezala, kontseiluko kargutik. Akzioen arloko ofentsiba horrekin batera, azken asteetan, FGk bere aurreko burtsa-enpresan (FG Valores) egin zituen ustezko irregularitateak harrotu dira; hain zuzen ere, enpresa hori 1996an Merrill Lynch banku amerikarrari saldu zionean egin bide zituenak. Banku horrek salatu duenez, ingeniari-tza finantzarioko operazio oso sofistikatuak egin zuten, akziodunei "kontabilitatean gutxienez 800 milioi pezetako

Lau urteko kartzela-zigorra eskatzen dute Ybarra presidente ohiarentzat

Dagoeneko jarri dute Madrilgo Auzitegi Nazionean Emilio Ybarra BBVAko presidente ohiari eta banku horretako beste lau zuzendari ohiari ahozko ikustaldia egiteko data. Apirilaren 4tik 13ra izango da. BBVtik zetozen kontseilarien alde paradisua fiskaletan eratutako pentsio-funtsen ALICO kasu ezagunagatik dago akusatua Ybarra. Kasua orain urte batzuk atera zen iritzi publikora, eta krisi sakona sorrarazi zuen BBVAN. Emilio Ybarra Churrua, orduan BBVAko presidentea zena, eta haren presidenteorde eta kontseilari delegatua, Pedro Luis Uriarte, kargua uztera behartu zituen, Francisco Gonzalez kopresidentearen erabakiz. Fiskalak lau urteko kartzela-zigorra eta hamar hilabetez egunean 300 euroko isuna ordaintzeko zigorra eskatzen ditu. Beste kontseilari ohi batentzat eta hiru zuzendari ohiarentzat ere hainbat zigor eskatu du, eta haiek ere akusatuen aulkian eseriko dira.

Ybarraren kalbario judiziala ez da

hemen amaituko. Garzon epaileak beste prozedura bat dauka kontu sekretu batzuk direla medio eta Venezuelako hauteskunde kanpainan, 1998an, Hugo Chavez presidentearantzako BBVk jarritako 1,5 milioi dolar direla eta. Ybarrak gain segidakoak daude inputatuta: BBVko Pedro Luis Uriarte, Jose Domingo Ampuero eta Gervasio Collar kontseilari ohiak eta zuzendaritzakoak izandako Bastida eta Molinuevo.

BBV Jersey zituen funtsak

Hurrengo judizio-ikustaldiak American Life Insurance (ALICO) aseguru-etxearen pentsio-funtsekin du zerikusia. 1987an eratu ziren zenbait paradisua fiskaletan, hala nola Jersey (Erresuma Batua), BBVtik zetozen kontseilarien alde, zein gero BBVAkoak izan baitziren, BBV eta Argentariak bat egin ondoren. Jerseyra desbideratutako funts horien zenbateko osoa ia 20 milioi dollarrera iritsi zen (orduko 3.278 milioi pezetan), eta depositu



bana eratzeko xedearekin egin zen. Dagoeneko horien errentagarritasunaren kudeatzailea ALICO izan zen, Wilmington-en (Delaware, AEB). Pentsio-funtsen helburua BBVtik zetozen eta fusioaren ondoren BBVAko Administrazio Kontseilura pasatu ziren kontseilari guztien diru-sarrerak konpentsatzea zen. Akusazio fiskalak diotenez, funts horiek bankuaren kontabilitate kanpo mantendu eta kudeatu zituzten. Eta, fiskalaren arabera, kontua ez



zorpekoa" ezkutatze bidea eman zuena. Horrexegatik, Merrill Lynchek dioenez, erosketako prezioa hasieran itundutako 12.000 milioi pezetetatik 2.000 milioira beheratu zuten (hasierako prezioa baino 10.000 milioi gutxiago). Halako egoera ikusita, banku amerikarrak uko egin zion sozietatea erosteari, eta operazioa FG Valores enpresaren aktiboak eroste hutsean geratu zen. Egoera hori 1996ko ekainean salatu zuten CNMVn (Balore Merkatuko Komisio Nazionala), PPko gobernuak FG Argentariako presidentea izendatu eta handik gutxira. Garai hartan PPk kontrolatzen zuen CNMVk ez zuen inolako neurririk hartu orduan. FGk Juan Fernandez-

Litekeena da Francisco Gonzalez BBVAko presidentea kargutik kenaraztea baldin eta bere aurreko burtsa-enpresan egindako ustezko irregularitateengatik aktuzioak aurrera ateratzen badira eta Aznarren gobernuak CNMVren bitartez haren mesedetan egindako ustezko prebarikazioa konfirmatzen bada

Armesto abokatuaren esku utzi zuen gaia, eta hura izendatu zuten, hilabete batzuk geroago, CNMVko presidente.

Suntsitutako salaketak CNMVn

FGk argudiatzen du "kontabilitateko akatsak" baizik ez zirela izan, eta enplegatu bati leporatu dio erantzukizuna. Orain mahai gainean jarri den arazoa da azken aste hauek arte gaia ahazturik zegoela. Ezagutarazitakoan, orain PSOEko gobernuak kontrolatzen duen CNMVk ikerketa abiatu

zuen, nahiz eta ohartarazi zuen horri buruzko edozein delitu honezkero preskribitua dagoela. Onartu zuen, hala ere, artxiboetan ez dela ageri gaiari buruzko inolako salaketarik, eta horrek bide eman dio salaketa hori bere garaian suntsitu egingo zutelako tesiari. Hori egia izanez gero, prebarikazioko delitu ustezkoa inplikatu lezake, CNMVren baitan



Argentariako kontseilariei operazioa eskutatzea bakarrik, baizik eta BBVren eta Argentariaren fusiotik sortutako BBVAko kontroleko departamentu berriek ez detektatzea.

Kasua Garzón epailearen eskuetara heldu zen, eta deklaratzera deitu zituen, ez Ybarra eta Uriarte soilik, baizik eta BBVtik zetozen kontseilari guztiak. Kontseilari horietatik gehienak erantzukizunetatik salbuetsiak geratu ziren, zeren, haien deklarazioetatik ondorioztatu zenez, ez zuten funts horiek eratu izanaren berri, eta erabili ere ez zituzten egin. Prozesatuak geratu ziren bakarrak inbertsio-funts horiek Jerseyen eratu zituen (Emilio Ybarra) eta kontseilari ohi bat (Juan Urrutia, funts horren parte bat erabili zuelako) izan ziren, BBVko hiru zuzendari ohirekin batera (funtsetan parte hartzeagatik eta haiek kudeatzeagatik): Jose Maria Concejo, Administrazio Kontseiluko idazkaria eta Luis Bastida eta Rodolfo Molinuevo, zuzendari finantzario ohiak).

Fiskalaren eskaerak

Akusazioa Antikorrupzioari David Marti-

nez Madero fiskalaren esku egongo da. Auzitegiak apirilaren 4an eta 5ean galdekutako du Ybarra. Lau urteko kartzelazigorraz gain, 10 hilabetez egunean 300 euroko isuna ordaintzeko zigorra eskatzen dute Ybarrarentzat. "Faltsifikazioko eta administrazio desleialeko delitu sozietarioaz" akusatuko lukete, Jerseyko paradisu fiskalera desbideratutako bankuko funtsak (hogei milioi dolarreko baliokoak) ustez bidegabeki bereganatzeagatik. Zenbateko horretatik, betiere fiskalaren arabera, Ybarrak ia hiru milioi dolar bereganatu zituen, eta 1,2 milioitan finkatu zuen Urrutiarentzako konpentsazioa, zeinek zenbateko hori onartu baitzuen "bankuari kalte ekonomikoa ekarriko ziola jakinda". Urrutiarentzat, fiskalak bi urte eta sei hilabetez kartzela-zigorra eta lau hilabetez egunean 250 euroko isuna ordaintzeko zigorra eskatu du.

Bestalde, Concejok, fiskalaren arabera, "Ybarragandik espresuki eta pertsonalki jaso zuen BBVko kontseilari ohien konpentsazioak juridikoki artikulatzeko agindua, nahiz eta jakin fusioko akordioaren kontra zihoala erabat". Akusazio fis-

kalak dioenez, Concejok 465.000 dolar bereganatu zituen. Fiskalak Urrutiaren kondena bera eskatzen du harentzat. Akusazio fiskalaren arabera, beste bi zuzendariak izan ziren, Bastida eta Molinuevo, funtsak Jerseyen eratzeako operazio materiala burutu zutenak, Ybarrak aginduta. Bi urte eta sei hilabetez kartzela-zigorra eta lau hilabetez egunean 200 euroko isuna ordaintzeko zigorra eskatu dute bakoitzarentzat. ■

Akusazioa

Argentariarekin bat eginda sortu zen BBVA. Emilio Ybarra akusatu dute BBVko kontseilari ohien alde 20 milioi dolarren balioko bankufuntsak Jerseyko paradisu fiskalera desbideratu izanagatik.

FGren mesedetan egindakoa, eta ondorioz, Korruptzioaren Kontrakto Fiskaltzara eraman liteke. Hala ere, oraingo CNMVk ofizialki "itxi" du kasua, hiru eguneko ikerketaren ondoren, argudiatuz ia ezinezkoa dela 1996an gertatu zena argitzea... Itxura guztien arabera, modu faltsuan itxi zen, eta beste fronte berri batzuk agertuko dira.

Zerikusirik izan al zuten FGk eta Aznarren gobernuak CNMVn artxiboak desagertzearekin? Edozein kasutan, BBVAko egungo presidentearen irudia, delituak preskribituak baleude ere, ez da hoberena euskal bankuko presidente izaten jarraitzeko. Eta, itxura guztien arabera, FGren erorketa seguruago gerta liteke orain azaleratutako gertaera horiengatik ezen ez SACYR bezalako inbertitzaile berrien bidetik. Jakina, FG PPren gobernuak jarri zuen BBVAko presidentzian. Eta, orain, PSOEren gobernuak da BBVA kontrola dezakeena, zeren Argentaria, BBVrekin bat egin zuena, banku publikoa baitzen. ■

Bilbo

09	SARGENTO GARCIA LE PEUPLE DE L'HERBE	21:00
10	KEIKE + NUUK-AT	22:00
11	JAVI P3Z ORQUESTA	22:00
13	OLGETAN HAUR JAIA Elbi Sabelhiztuna "Hitzik Gabe"	17:00
16	LAGUN ARTEAN KANTARI Kantuan egiteko saio irekia	20:00
17	LA GRIPE	22:00
18	LA CLICKA + KEYO EL NIÑO + EYKEYEY REY	21:00
20	OLGETAN HAUR JAIA Betizu Jaialdia	17:00
23	CARVIN JONES	21:00
24	KEROBIA LENDAKARIS MUERTOS	22:00
25	THE BON SCOTT BAND	22:00
27	OLGETAN HAUR JAIA B.I.G.E-ren Jaialdia	17:00

Ondarroa

18	LAGUN ARTEAN KANTARI Kantuan egiteko saio irekia	20:00
27	ROCKALL (Dokumentala)	18:00/20:00

Kafe
AN
ZOKIA
Otsaila

www.kafeantzokia.com

zenbat
gara
elkartea

tel:94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

Carlos
Chivite



1956an jaio zen Cintruenigon. Bertako alkate izana. PSOEko diputatua izana eta senataria egun. PSNko idazkari nagusia. Nafarroako gobernuburua izatea du xede. Nafar gizartea ondo ezagutzea da bere erronka. Nafarroaz, bere egoera politikoaz, Ibarretxe Planaz eta autonomien estatuz mintzatu gara. Ibarretxe lehendakariak Madrilgo Kongresuan Estatutu Berrirako Proposamena aurkeztu eta EAEko hauteskundeak iragarri baino lehen egin genuen elkarrizketa.

«Zabaletaren plana eta Ibarretxe Plana astakeria bera dira»

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Sei hilabete iragan dira Carlos Chivitek Juan Jose Lizarbe idazkari ohia ordezkatu zuenetik. Nafarroako sozialisten azken kongresua emozio eta tentsioen artean ebatzi zen. PSNko idazkari nagusi berriaren helburua Nafarroako Gobernuaren presidentziara iristea da: "Eroso ari naiz, eboluzio jarraikorra eta dinamikoan. Jarduera publikoak eta herritarrekiko harremanak oso gustukoak ditut. Hauengandik ikasten saiatzen naiz". Nafarroako Foru Erkidegoaren berezko izaera defendatu, eta autogobernua sakontzea eta zabaltzea da bere

nahia. Nafarroaren etorkizuna Espainiaren baitan baino ez du ikusten. Erki-degoen arteko diferentziak errespeta-tuz, elkartasunean eta kolaborazioan: "Eskuinarekiko diferentziak nabariak ditugu, ordea. 2005eko aurrekontuei zuzenketa osoa jarri diegu. Eskuinaren UPN-CDN gobernu bikoaren hitzezko politika ez dator bat Nafarroaren-tzat egiten ari omen diren proiektuen zenbatekoekin. Hitz politikak bai, baina zenbakiak ez dira koadratzen. UPN zilindro-zapalgailua da eta CDN arrabola", adierazi digu Chivitek.

Zein dira gakoak PSN Nafarroako Gobernura iristeko?

Hiru dira hauteskundeak irabazi edo galtzeko gakoak. Lehenik, alderdia norabide zehatzean jartzea. Bigarrenik, arerio politikoen asmoak ezagutzea. Nafarroaren egoera politikoa konplexua da. Batetik, eskuineko UPN eta CDNren mugimenduak kontuan hartu behar ditugu. Iuren estrategia ahaztu gabe. Halaber, euskal nazionalistak daude. Hauek Nafarroa Bai aukera errepikatu nahiko dute. Hirugarrenik eta garrantzizkoena gizartea da. Jokaleku politikoa ondo ezagutu behar dugu. Merindade bakoitzaren identitatea eta singularitasuna errespetuz landu behar dugu, tokian tokiko familia eta pertsonen nortasuna, harreman pertsonalak

«Espainola nazionalista bezala sailkatzea inkongruentea da»

Demokrazia ereduak hizpide, nafarrei ez zaie egundo Foru Hobekuntza Legeari buruz galdetu.

Batzuek demokrazia asanblearioa hobesten dute demokrazia ordezkatuaren aldean. Niretzat bi formulak egokiak dira. Prozedurak ezin dira ordeztu, ez faltsutu, ez interpretatu hala ere. Erreferenduma aukera bezala aurreikusi zen, ez zen aukera behartua. Nafarroako subiranotasunaren ordezkariak, legitimoki, ez dute aukera erabiltzeko beharra ikusi egundaino. Nafarrei galdetu ez zaiela esaten duena, itsu edota gorra dago. Nafarroa indar politikoen korrelazioaren ariketa demokratikoaren ispilua da. Galdera hori egiten dutenek demokrazia ordezkaturik legalizat jotzen dute batzuetan eta bestetan laidotu eta belztu egiten dute.

Egunen batean nafarren gehiengoak gaineratiko euskal lurralde historikoekin bat egin nahiko balu, demokrazia honen arauak bide emango al lukete?

Bai noski. Horrela balitz parlamentuko indar politikoak borondate horren isla lirateke. Parlamentu aldatuko litzateke eta beste jokaleku politiko hori administratu beharko genuke. Tira, baina ni ez naiz nazionalista.

Nazionalismoak hizpide. Nafarroan bada izan espainiar nazionalismoa. Ez?

Nafarroan bi nazionalismo mota daude: foralista –izaera zentralista duena– eta euskal nazionalista.

Espainola ez al da existitzen?

Nazionalismo espainola? Espainola nazionalista bezala sailkatzea inkongruentea da. Hori esatea gauzak perbertitzea da. Espainolak guztiok gara. Nik Espainiako Estatuan eta nazioan sinesten dut.

Sinesten al da espainiar nazioan, nazionalista izan gabe?

Nola? Bai, noski.

Izenak ez al darama izana berarekin?

Ez. Batez ere. Nafarroan elkar elikatzen duten bi nazionalismo daude: nafar foralista eta euskal nazionalista. Foralistasuna pribilegiotzat jotzen dute, pribilegio konkistatuak, historiari eratorriak. Biek iragana erabiltzen dute. Sozialistok etorkizunari begira ari gara, historia egunez egun eginez. Historia irakurtzeko eta ezagutzeko da, ez interpretatzeko eta erabiltzeko. Euskal nazionalismoak eta nazionalismo foralistak eskubide historikoetara jotzen dute, guk berriz eskubide konstituzionalekara. Konstituzioa baita, herritarrek berretsia, subiranotasunaren bermea, ez historia. Historia ez da ezeren berme, subiranotasuna herritarren borondatearen arabera da eta aldakorra da. Eskubideak egitate konstituzionalek sortzen dira ez historiari. Ez du zentzurik historiari jotzea eta Euskal Herriaren egitura politikoa sortu edo birsortu nahi izateak.

nahiz lanekoak sakon ezagutu behar ditugu. Horiak guztiak Nafarrokoa puzzlea osatzen dute, berauek uztartzea oso zaila izaki. Elizaren eragina dago halaber. Bi adar dituen: hierarkia eta eliztarrena. Opus Dei dago: hezkuntza, osasunean, ekonomian eta massmediatan errotua. Gizartea eskatzen ari denarekin bat egiten jakin behar dugu, eta horretarako berau ondo ulertu, onartu eta erakarri behar dugu. Ezin diogu gizarteari erantzunik eman, berari kasu egin gabe.

Eskuina ordezkatzeko beste alderdiekin akordioarako aukerak ikusten al dituzu?

Hauteskundeak 2007an izanda, ez dut inola ere akordio aukeraz hitz egin nahi gaur egun. Arinegi mintzatzea litzateke, zehurtziagabekoa eta croa nintzateke. Nafarroako jokaleku politikoak klabe eta joko askorako ematen du. Baina, jokalekua herritarrek erabaki behar dute. Zergatik arin jardun? Zertarako presak? Nire lema zehurtzia, pazientzia eta pertseberantzia dira. Politikan funtsezko ezaugarriak.

Nafarroako hainbat udaletan PSNk zen-

bait alderdirekin –UPN eta CDNren alternatibak– akordioak gauzatu ditu.

Hara, akordio horiek baino ez dira aipatzen. Alderdi sozialistak Nafarroako 32 udaletan gobernatzen du, –UPNk 33 gobernatzen ditu, Iruñea eta Tuteran barne; garrantzizkoenak–, baina badaude ere UPNrekin akordioan gobernatzen dugun udal asko. Egia da, zenbait udaletan alderdi abertzaleekin ari gara. Hori bizikidetzaren isla da, bakearen lekukotasuna. Edonola ere, batzuekin nahiz besteekin ari gara.

Katalunian, PSCK ERC eta ICVrekin gobernatzen du. Nafarroan konbinazio mota hori posible ikusten al duzu?

Badakit nondik nora zoazen, eta berriz

**“Espainiako Konstituzioa
Euskal Konstituzioaz edo
Ibarretxe Planaz ordezkatu
nahi izatea txarra da.
Euskadiren independentzia
txarra da Espainia eta
Euskadirentzat”**

diot: alderdi politikoei Nafarroako jokaleku politikoa ongi ulertu behar dugu, bakoitzaren espazioak zein diren ongi ezagutu eta beraietan nola jokatu ikasi. Bestela erratuko gara erabat, Kataluniako egoera ezin da hona aldatu. Han xake taula erabiltzen ari dira, horrelako fitxak behar dituztelako. Hemen, berriz, dama taula batez ari gara, eta dama taula eta fitxekin jokatu beharra daukagu.

Zein da Nafarroa Bai-z zure iritzia?

Esperimentu politikoa da, kuantitatiboki emaitza onak lortu dituen. Alabaina, elkarganatzen dituen indar politikoak elementu bakarrak lotuta daude: abertzaletasuna edo nazionalismoa. Programa politikoetan oso ezberdinak dira. EA eta Aralarren programa politiko, sozial eta estrategikoetan diferentziak kointzidentziak baino askoz gehiago dira. Nafarroa Bai lurralde honen konplexutasunaren isla eta aukera da, baina Nafarroan etorkizun politikoa diseinatzea zaila da. Enpresek ez badute urte bateko etorkizuna diseinatzen, are gutxiago alderdi politikoei.

«Batzuek Euskararen Legea Nafarroa osora zabaldu nahi dute, ez nator bat»

Zer da zuretzat Nafarroa?

Udalerrri barreiatu eta askotarikoa. Aniztasun geografiko, politiko, ekonomiko, kultural eta linguistikoen bilgune. Lehenik ezagutu, gero entzun, eta ondoren ulertu beharrekoa. Sozialistok Nafarroa anitza errespetatu, elikatu eta bultzatu egiten dugu. Nafarroaren aniztasunaren errealtatea ezin da ulertu eta interpretatua izan elementu zedarritua bezala, geroari begira eraikitzen ari den gaurko aukera bezala baizik. Eta hori gauzatzeko iparra, hegoa, mendealde, ekialdea eta erdiguneko parteen arteko gatazka gainditu beharra dago. Ezin da eraso kulturalik ez linguistikorik izan. Ezin daiteke kultura helburu politikoekin erabili. Inork ezin du Nafarroako zeinu eta ezaugarri kulturalen jabe egin helburu alderdikoekin. Eskuinaren gobernuak horietako asko bere zigilu politikoaren bandera bezala erabili du. Halaber, ezin da Nafarroa kolonizatzeako asmoz politika egin, euskal nazionalismoak egiten duen bezala.

Euskararen Legea errespetatu izan al du UPNren gobernuak?

Ez nahiko eta ez behar bezala. Euskararen Legea sozialistek 1986an eratu

genuen lanabesa da. Indar politiko guztiek –bakoitza modu desberdinez– ontzat jotzen dutena. Euskaldun munduak berak errekonozitzen du eskualde euskaldunetan euskara babestua dela. Uneon, Foru Parlamentuan Euskararen Ponentzia ilusio handiz lantzen ari gara. Legea sozialisten emaitza da eta ez gaude prest bere oinarriak perbertituak izan daitezen, ez Nafarroa foralista eta uniformatua nahi dutenen aldetik, ez Nafarroa –euskal– nazionalista bihurtu nahi dutenen aldetik.

Nafarroako presidentea bazina Erriberako irakaskuntza euskaraz irakasteko dagoen eskaera bermatuko al zenuke?

Bai. Baina ez elebitasuna Nafarroa osoan erabatekoa izan dadin. Erkidego honek berezko identitate ezaugarriak ditu. Horrek ez du kentzen, Erriberan eskaera eta borondatea bada, irakaskuntzan euskarazko aukera hori bultzatzea eta garatzea. Baina ez gaitezen muturrerara joan. Batzuek 1986ko legea lurralde osorako elebitasuna bermatuko lukeen beste lege batez ordeztu nahi dute, eta ni ez nator bat.

Autonomien Estatua hizpide orain, zein da Ibarretxe Planaz zure iritzia?

Ibarretxe Plana Eusko Legebiltzarrean onartu zen egunean sortu eta hil zen. Ez naiz sartuko bere prozeduran, ez baitzuen adostasuna bilatu.

Bere bultzatzaileek baietz diote.

Ez. Egitateek baietzen hori ezeztatu dute. Adostasuna ez da bilatze edo iragarpen soila, aurkitu behar da. Bilatu bazuten ez zuten aurkitu. Trantsizioan, kontsentsu konstituzionala aurkitu zenean, bakoitzak bere nahiak kanpo utzi zituen, guztion nahiak bildu ahal izateko. Ibarretxe Planak alde baten proposamena inposatu nahi du. Plan txarra da arlo politiko, ekonomiko eta sozialean. Nazionalistentzat askoz onuragarriagoa zatekeen Gernikako Estatutuaren bidean aurreratzea eta ez

berau Ibarretxe Planaz ordezkatu nahi izatea. Espainiako Konstituzioa Euskal Konstituzioaz edo Ibarretxe Planaz ordezkatu nahi izatea txarra da. Euska-

“Nafarren borondatearen aurkako plana da. Are gehiago, euskal abertzaleak sentitzen diren nafarren aurkakoa da. Beraiek ere ez dute Ibarretxe Plana nahi”

diren independentzia txarra da Espainia eta Euskadirentzat.

Ibarretxeren aburuz, ez da independentziarako plana.

Ibarretxek nahi duena esango du,

baina planak dioena dio. Publikoki eufemismo linguistikoak erabili dituzte bere helburua perbertituz, baina Elkartekideko Estatu Librearen proposamena independentzia da. Gainera, EAE zazpi herrialdeen ideiarekin lotzea aberrazioa da, erabateko zentzugabekeria. Plan hori ez da pertsona zentzudun baten buruan sartzen, Ibarretxeren megalomaniak jokaleku ezinezkoa eraman du eztabaida politikoa. Kontraesankorra da. Mapa geopolitikoek batasunerako joera duten garai honetan, arau partekatuen bitartez, denon arteko konpromisoen bidez, Europako Konstituzioa gauzatzeko ari denean, Ibarretxe kontrako norabidean doa, sezesioa bilatzen ari da. Are gehiago, Nafarroatik begiratua, aldi baterako 4. Xedapen Gehigarria izanda, ezin da pertsonen eta herritarren aurkako plana egin. Nafarren borondatearen aurkako plana da. Are gehiago, euskal abertzaleak sentitzen diren nafarren aurkakoa da. Beraiek ere ez dute Ibarretxe Plana nahi.

Aldi baterako 4. Xedapen Gehigarria bertan behera geratu beharko al litzateke?

Demokrazia eta Autonomien Estatua egonkortu denean, xedapen horrek nahasmendua besterik ez du eragiten, kezka eta seguritate eza. Erkidego honetako herritarren gehiengoaren nahia zein den ezagututa, ez dago inolako arriskurik hala ere. Aukera hipotetikorik ere ez dago, arau eta prozedurak jarraitu behar direlako –Ibarretxek egin ez duena–. Baina PSNrentzat ez du lehentasunik, ez PSOerentzat. Konstituzioan eroso gaude. Egia esan, 4. Xedapen Gehigarria gabe hobekiago egongo ginateke. 25 urte pasa ondoren ez du zentzurik, ezabatu beharko litzateke. Hipotesi baterako ezarri zen, ez da beharrezkoa, nafar gizartearen nortasuna heldutasunera iritsi delako. Nafarrei galdetzen badiezu, edozein soslai ideologiko izanik ere, gutxiengoak kenda, argi eta garbi esango dizute: nafar eta espainol izaten jarraitu nahi dugu eta kito. Nazionalistek horrela

Europa

bera, eta si a la

in Europe





diote euskaldunak direla esatean, euskaldunak eta kito!

Aralarrek Nafarroarako "estatus politiko berria" proposatu du Nafarroarentzat. Zer iradokitzen dizu proposamenak?

Ibatxerre Planaren ondoan Zabaletaren plana. Astakeria bera. Nik Aralarren ekimen politikoak errespetatzen ditut, baina, antza, presa izugarria etorri zaio. Nafarroako Parlamentua Foru Hobekuntzaren erreforma aztertzeko ponentzia bat lantzen ari da. Orain, bat-batean, Aralarrek, EAEko instituzioetan ez dagoenez, Ibarretxe Plana proposatu nahi du Nafarroan. Aralarrek EAE eta Nafarroaren arteko autonomia bateratua nahi du Zabaleta Planaren bidez. Zinez ulergaitza. Ibarretxe eta Zabaletaren planek konplizitate bera dute. Berriz diot, galde diezaizoten nafarrei zer nahi duten.

Zein neurrian oztokatzen ditu egungo egoera politikoak PSNren helburuak?

Eguneroko agenda politikoan trabak sorrarazten ditu, baina, Nafarroako politikan zehazki ez. EAEko hautes-

"Nafar eta espainol izaten jarraitu nahi dugu eta kito. Nazionalistek horrela diote euskaldunak direla esatean, euskaldunak eta kito!"

kundeak hurbildu ahala jokalekua aldatuko da. Ikusiko duzu zein egoera desberdinak izanen diren. 1996tik 2000ra diputatua izan nintzen. Aznarrek eta Arzalluzek -politikoki ulerturik- elkarri egiten zioten ohea. Ezkontza banaezina omen zen. 1996ko urrian sinatu zuten akordio batean, Arzalluzek eta Pujolek esan zuten, Aznarren gobernuarekin 14 egunetan, Gonzalezen gobernuarekin 14 urtetan lortutakoa erdietsi zuten. Ondoren, urte bakar batean, bikotean istiluak hasi eta 1988an apurtu zen. Politika gizartea bezain dinamikoa da. Hauteskundeek posizioak seinatzen dituzte koiunturaz koiuntura. Horregatik denborari denbora eman, eta isilik hobe.

Patxi Lopezek esan duenez, Batasunaren aldaketak "egoera politikoa irauli du". Zapaterori bidali zion gutunak Iba-

retxe Plana bigarren plano batean utzi du. Alderdien arteko elkarrizketa Euska-din proposatu du Lopezek. Nola ikusten duzu euskal gatazkaren ebazpena? Horretan PP da egin behar ez den adibide onena. PPren lehen ahalegina Gonzalezen gobernu botatzea izan zen. Ondoren, elkarbizitzarako jokaleku batzuk erabitsi zituen: Ajuria Eneko, Iruñeko nahiz Madrilgo mahaia. Horiek oso aurrekari onak ziren bakea lortzeko. Aznarren gobernu ordea ETArek terrorismoaz baliatu zen.

PSNren estrategia kontsentsuan oinarritzen da. Demokraziaren oinarria askatasuna da, elkarbizitza eta bakerako jokaleku bakarra. Horretan UPN eta CDNrekin bat egiten dugu oro har. Baina UPN eta CDNrekin desberdintasunak ditugu Nafarroako estatus instituzionalari dagokionean, guk geurea dugu-eta. Gainerakoekiko diferentzia nabariagoa da, guk ez dugu askatasuna nahasten, bakea, demokrazia, elkarbizitza, lurraldeko nortasuna eta nahikari subirano zaleekin.

Alderdien arteko elkarrizketa mahaia hobesten duzu edonola ere?

Bai. Baina, finka dezagun helburua: nora joateko? Helburua finkatzen badugu, elkarrizketarako bideak zabaldu daitezke. Ez dut uste Patxi Lopezek proposamena bestelakoa denik. Bere estrategiak eragin dezake hemengo politikan, baina ez du gure jarduera politikoa aldatuko. EAE eta Nafarroaren osagai politikoak diferenteak dira, ez dira soziologikoki ez politikoki ez ekonomikoki gauza bera, alta, nazionalistek batu nahi dituzte. Alabaina, nik ez ditut kultur ezaugarriak komunak ditugula ukatzen. ■



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitarapen berron ediziorako laguntzaile.



kutxa

gizarte ekintza

Euskara koadrilan muturra sartuta dabil

Azkenaldian txoko euskaltzale askotan entzun dugu Kuadrillategi proiektuaren berri. Baina zer da Kuadrillategi egitasmoa? Lagunarteko zerbait izan behar du ezinbestean, baina zer asmo dakar Diego Egizabalek gidaturiko proiektuak? Euskararen normalizazioan tresna da Kuadrillategi. 2001-2003 urteen artean egin zuten lehen saiakera, 105 gaztetxo gipuzkoarrekin, eta arduradunek oraintsu kaleratu dituzte emaitzak. Baikor agertu dira, euskararen erabilerak eta gaitasunak gora egin dutela ikusi baitute.

13-14 URTE arteko lagunarteentzat prestaturiko egitasmoa da Kuadrillategi, alegia, DBH-ko 2. eta 3. mailetan dauden gazteentzat. B edo D ereduak nerabeak biltzen dira proiektuan. Gutxienez bost laguneko taldeak osatu eta astean hiruzpalau orduko saioa egiten dute. Gazteen intereseko gaiak lantzeko hiru elementu izaten dituzte ardatz: jolasa, lagun-taldea eta euskara.

Proiektua hasi eta lagun taldeak hiru aldiz elkartzen dira ikasturtean dinamizatzaileekin, koadrila-saio izenekoan egitasmoaren gorabeherak aztertze-ko. Hasi eta buka, ikasturte bat irauten du asmoak, baina eskaintza ikasturtero errepikatatu ohi da. Lagun-talde batek gehienez ere bi ikasturtetan jardun ahal izango du, taldeko kide guztiek eta dinamizatzaileek hala adosten badute. Bestalde, egitasmoa herriko eragileek kudeatzen dute.

Sorrera, eta hasierako urratsak

Orain 12 bat urte, Pello Jauregi doktorea gazte talde baten euskalduntze prozesua aztertzen hasi zen. Hari horri tiraka, Pasai Antxon (Gipuzkoa) jarri zuen martxan proiektua. Bi ziren helburu nagusiak: gaztelaniaz bizi zen

AINHOA LENDINEZ

gazte talde baten hizkuntza ohiturak aldatzea eta aldaketa prozesu horren jarraipena egitea. Hasierako teoria eta metodologia orraztu ostean, proiektua osatu eta Lasarte-Orian (Gipuzkoa) aplikatu zuen diseinu berria. Bigarren



Lasarte-Orian (Gipuzkoa) Kuadrillategi egitasmoko partehartzaileak.

ikerketan esperientzia eta lagun kopurua handitu zituen. Horrez gain, lagunarte euskaldunak eta lagunarte mistoak —euskaldunak eta gaztelania-dunak—, bildu ziren egitasmora. 2000ko ekainean ikerketa fasea amaitu eta datuen berri eman zuten. Emaitzak oso onak izan ziren, batez ere talde mistoetan hizkuntza ohitura euskararen alde aldatu zelako. Euskaraz egiteko ohitura duten lagun taldeek ohitura

indartzea eta gaztelaniaz mintzatzen ziren taldeek euskaraz egiteko ohitura hartzea zen asmoaren helburua. Diseinu berria ere egin zuten gero, adina txikitu, euskara-eskolak bazter utzi eta aisialdi eskaintza erraztuta. Orain arte, dozena bat inguru udaletan jarri dute martxan: Gipuzkoako Andoain, Aretxabaleta, Astigarraga, Beasain, Deba, Lasarte-Oria, Bergara eta Urnietan eta Nafarroako Burlata, Uhartea eta Atarrabian.

Ikerketa-aholkularitza taldea eta prestakuntza

Lasarte-Oriako esperientziaren ostean, Kuadrillategi Ikerketa eta Aholkularitza Elkartea osatu zen, hasitako proiektuari eusteko. Euskalgintzan diharduten pertsona, elkarte eta erakundeak euskararen normalizazio prozesuan berezko taldeek duten garrantziaz ohartaraztea da talde horren helburua. Baita euskararen erabilera indartzeko bide berriak ikertzea ere.

Horrez gain, Kuadrillategi egitasmoa martxan jarri nahi dutenentzat 50 orduko prestakuntza ikastaroa ere antolatu du Elkartek, proiektuaren teoria eta metodologia azaltzeko, eta orobat, berezko taldeetan euskararen erabilera sustatzeko Kuadrillategi Elkartek eginiko ikerketen berri jasotzeko. ■

Diego Egizabal, Kuadrillategi egitasmoaren zuzendaria

«Gazteen arteko erabilera sustatzeko Kuadrillategi eraginkorra izan da»

Balorazioa oso ona egin duzue. Zein ondorio nagusi ateratu duzue?

Gure esku-hartzeak euskararen erabilera suspertzen du, koadrilak hainbat baldintza betetzen baditu eta gutxieneko denbora ematen badu esku-hartzean. Gure uste teoriakoak indartuta eta baieztatuta geratu dira ikerketan. Horrek ez du esan nahi, ordea, Kuadrillategin izena eman eta helburuak lortzen direnik. Sustatzaileek oso erne ibili behar dute baldintzak bete daitezen, eta baldintzak betetzen ez dituen taldeari kanpora joan nahi ez badu bete behar dituela gogorarazten. Esku-hartzea eragingarria izango bada, esku-hartzean diharduten koadrila guztiek bete behar dituzte baldintzak, salbuespenik gabe. Salbuespenak ezinbestean eragiten dio sistema osoari eta esku-hartzearen muina bera kaltetu dezake.

Datu eta grafiko ugari argitaratu duzue horren harira. Nolakoa izan da euskararen erabilaren garapena?

Lagunen erabilari dagokionez, Kuadrillategi aurretik 55 gaztek hitz egiten zuten euskaraz. Bi ikasturteen buruan, nabarmen egin du gora joera nabarmenik ez zuten gazteen kopuruak. Euskararen aldeko joera zuten gazteen kopuruak ere gora egin du, baina apalago. Gaztelaniaren aldeko joera zuten gazteen kopurua, berriz, erabat murriztu da. Euskararen aldeko joera zuten 55 gazteetatik 51k eutsi diote. Aitzitik, erabilera hobe zezaketen 50 gazte horien artean 23k lortu dute hobetzea, hau da, gazteen %62k. Horietatik 11 gaztek, gainera, euskararen aldeko joera lortu dute, erabilera hobe zezaketen gazteen %22k. Gainerako 20 gazteek modu nabarmenean hobetu dute

erabilera, baina ez dute lortu helburua. Horiek horrela, esan dezakegu gazteen arteko erabilera sustatzeko Kuadrillategi egitasmoa eraginkorra izan dela.

Eta parte hartu dutenen euskara gaitasuna aldatu al da?

Gaitasunari gagozkiola, emaitzak apalagoak izan badira ere, datuek argi erakusten dute egitasmoan parte hartu duten gazteen kopuru handi batek hobetu duela hizkuntza gaitasuna. Kuadrillategi aurretik, 105 gaztetxoetatik 51 gaztek hitz egiten zuten euskaraz oso ongi; hortaz, 54 gaztek baino ezin zuten gaitasuna hobetu. Gaitasuna hobe zezaketen %37k hobetu dute. Hortaz, hazkunde adierazgarria gertatu da. Edonola ere, multzoak banaka aztertuz gero, ez dirudi multzo guztietan hazkunde esanguratsurik izan denik. Hasieran euskaraz "oso ongi" hitz egiten zuten gazteen multzoan, adibidez, hazkundera txikia izan da; "nahiko ongi" hitz egiten zuten gazteen multzoan, aldiz, hazkundera esanguratsua izan da. Euskaraz oso ongi hitz egiten zuten gazteen multzoan ez da galararik izan, eta euskaraz nahiko ongi hitz egiten zuten gazteen multzoan lagun bakar batek baino ez du atzera egin.

Zein dira Kuadrillategi proiektuko lan-taldearen helburuak?

Hainbat herri dabil Kuadrillategi egitasmoa martxan jarri nahian. Gure asmo bakarra herri horiei egitasmoa hasten laguntzea da. Esku-hartzea behar bezala gauzatzeko zerbitzuak eskainiko dizkiegu.

JOERA	HASIERAN	BUKAERAN
Euskararen aldeko joera	55 gazte: %52,3	62 gazte: %59
Joera nabarmenik ez	27 gazte: %25,7	40 gazte: %38,1
Erdararen aldeko joera	23 gazte: %21,9	3 gazte: %2,8
GUZTIRA	105 gazte: %100	105 gazte: %100

GAITASUNA	HASIERAN	BUKAERAN
Oso ongi	51 gazte: %48,5	54 gazte: %51,4
Nahiko ongi	31 gazte: %29,5	44 gazte: %41,9
Zerbait	23 gazte: %21,9	7 gazte: %6,6
GUZTIRA	105 gazte: %100	105 gazte: %100

Babeslea: Emun

HIZKUNTZA AHOLKULARITZA ETA EUSKARAZKO ZERBITZUAK:

- Enpresa eta erakundearen premiei egokitutako euskara planen kudeaketa
- Itzulpenak
- Euskara formazioa

EMUN
LANA EUSKALDUNTZEKO
KOOPERATIBA

Uriburu, 9 behea 20500 Arrasate • emun@emun.com Tel. 943 711 847 • www.emun.com

Bero-beroan

Batasunarik gabeko beste hauteskunde batzuk?

Denak adierazten du Batasuna ezingo dela ofizialki izan datorren apirilaren 17ko EAEko hauteskunde autonomikoetan. Azken hilabeteetan sarri aipatu da Batasuna edo honen ordezkoren bat aurkeztu ahal izatea balizko bake prozesu baten egoeraren neurgailu gisa erabiliko zela; beraz, eta gaurkoz ezagutzen diren datuekin, termometroak hotz handia erakusten du. PSOE eta Batasunaren artean izan diren harreman ofiziosoen ez bide dute langa hau gainditzeko adina eman. Ondorio larriena Eusko Legebiltzarraren legitimazio defizit garrantzitsua izango da, baina bizikidetzako politikoan erentsioak gora egingo duela iragarri liteke. Oso zaila da jakitea hauteskundeak hiru aste aurreratzeak zer eragin duten Batasuna aurkeztu ahal izateko ala ez; horren zaila ez dena zera da, lehia politikoa gori-gori dagoela eta aktore bakoitzak dituen tresna guztiak erabiltzen dituela egoera eta denbora politikoak baldintzatzeko. Beraz, galdera airean da: nola eragingo luke zurrumbilo honetan ETaren su-eten batek?

Europako erreferenduma bigarren mailan geratu da

Europako Batasuneko agintari guztiak so izango dira Espainiara otsailaren 20an. Kezka nagusia ez da bai ala ez, bai izango baita (alderdi nagusien jarrera ikusita Hego Euskal Herrian ere bai). Kezka nagusia abstentzio maila eta horrek dakarren legitimazio maila eskasa izango da, nahiz eta legitimazio hori ez den inondik inora zalantzan jartzen.



Epaiketa surrealista

Surrealismorako tarte ugari izaten dira euskal politikan eta Haika eta Segiko kideen aurkako epaiketa da horietako bat. Lizarrar-Garaziko prozesuaren ondoren, PPK gidatutako politika errepresiboaren ondorio da epaiketa hau. Guztira 39 gazte epaituko dituzte eta Haika eta Segikoak izateagatik ETako kide edo kolaboratzaile izatea leporatzen zaie. Sei gaztek jadanik ia lau urte bete dituzte espetxean eta beste hamabostek hiru urte. Defentsa lanetan ari diren abokatuek auziaren ezaugarriek indefentsio erabatekoa dakartela salatu dute. Lau urte epaietaren zain egon ondoren, Fiskaltzak urtarrilean kaleratu zituen —milaka orrialdeko— zigor eskaerak, abokatuei bost eguneko epea emanez helegiteak aurkezteko. Surrealismoa borobiltzeko, asko dira auziperatuei elkartasuna adierazi dietenak, baina askoz gehiago oraindik halakoak ezagutu ez edo indiferentziaz jarraitzen dituztenak.

Zer da...

CONFEBASK

EAEko enpresaburuen eta haien enpresen interes orokorrak eta komunak defendatzen dituen erakundea da Confebask, Euskal Herriko enpresaburuen konfederazioa. ADEGIk, Gipuzkoako patronalak, Bizkaiko CEBEK patronalak eta Arabako SEA patronalak, hots, gaur egun kide dituen erakundeek, 2003. urtean eratu zuten. Erakundearen helburu oinarritzakoak dira ekimen pribatua eta enpresa librea sustatzea, Euskal Herriko hiru lurralde historiko horietako enpresen lehiakortasuna bultzatzea eta EAEn garapen sozioekonomikoa. Enpresaburuen patronal horrek borondatezko partaideak dauzka. Jarduera-

sektore orotako 13.000 enpresa pribatutik gora hartzen ditu eta eskubide osoko kidea da Espainiako Enpresaburuen Elkartearen Konfederazioan. Gaur egun, Roman Knörr da Confebaskeko lehendakaria. Erakundeak zazpi departamentu dauzka enpresen zerbitzura: ekonomiko fiskala, juridiko laborala, komunikazioa, formazioa, ingurumena, nazioartekoa eta administratiboa. Ez dira nahasi behar Confebask eta Euskal Enpresaburuen Zirkulua (batik bat lobby industrial ideologikoa da), nahiz eta, azken erakunde horren barruan, Confebaskeko kideren batzuk badiren.

Daniel Udalaiz

Gobernua zeu izan kanpaina

IKA EUSKALTEGIEK antolatuta dute kanpaina hau. Nafarroako Gobernuak iaz euskaltegi nafarrentzako 528.000 euroko aurrekontua presatatu zuen eta 2005erako 180.000 eurokoa. Nafarroako Gobernuak egin ez duena gizarteari eskatzea erabaki dute IKAk arduradunek. Laguntzeko hiru modu zehaztu dituzte: 250 euroko babes txartelak erostea, nahi den diru kopurua ematea eta kanpainaren berri ematea. IKAk kanpaina bere kasa jarri du abian AEK-k aurtan Korrika antolatuko duelako. 2006an, berriz ere Gobernuari elkarrekin egingo dizkiete eskakizunak.

EHEren Hizkuntza Eskubideen Eguna Oiartzunen

IAZ EGIN ZUEN lehen aldiz Euskal Herrian Euskaraz taldeak hizkuntza eskubideak eta ofizialtasuna aldarrikatzeko nazio mailako bilkura. Lesakak lekukoa Oiartzuni pasa dio eta apirilaren 10ean egingo dute Hizkuntza Eskubideen Eguna. Bestalde, justizia alorrean, hizkuntza eskubideak urratzen dizkigutenean, zein jarrera har dezakegun eta nolako ondorio juridiko eta ekonomikoak paira ditzakegun azaltzeko gida argitaratuko dute martxoaren amaiera aldera.

Katalana lotsarik gabe egiteko kanpaina

DONA CORDA AL CATALÀ du izena Kataluniako Generalitateak katalana gehiago erabiltzeko prestatu duen kanpainak. Hiru mezu landu nahi dituzte: *Hitz egin lotsarik gabe*, *Hitz egin askatasunez* eta *Hasteko, egin katalanez*. Kanpainaren aurrekontua 3.195.000 eurokoa da eta urtean zehar lehiaketak, erakusketak, telebistako eta irratiko programak antolatuko dituzte. 1982az geroztik Kataluniako gizarte sektore guztientzat prestatutako lehenengo kanpaina da.



New Mexico Euskal Etxea abian da

AMERIKAKO ESTATU BATUETAN atek ireki ditu euskal etxeak. Behin-behineko arduradunak aukeratu dituzte eta presidente hautatu dute Internet zaleentzat ezaguna den Blas Uberuaga. Uberuaga www.buber.net guneko webmasterra da. New Mexico Euskal Etxearen behin-behineko webgunea berriz, hauxe da: www.buber.net/NMEE.

BAHEA "Soberanismoak, ezezagun horrek, ez dauka nork idatziko dion. Quebecoko esperientziatik duela hamar urte jaso genuenok (Ollorak, Monterok, testu honen sinatzaileak...) gutxi azaldu dugu asko aipatzen den kontzeptu hau; hala ere, azken urteotan herrialdean praktikan jarri izan da. Ez da filosofia bat, baina bere sustraiak komunitarismoan sakontzen ditu; 'komunitateak subjektu gisa existitzen duela aipatzen da filosofia honetan, ez besterik, eta gizarteetan diren beste subjektu historiko batzuen aldamenean dagoela (gizabanakoa, herritarra, klasea, generoa edo espeziea)...". Ramón Zallo EHuko irakasleak soberanismoaz otsailaren 2ko *El Correo*n idatzitako artikuluaaren hasiera da honakoa. Bertan soberanismoaren gorazarre egiten da, eta kontzeptua nola ulertzen duen azaltzen du. Burujabetzari buruz horrenbeste hitz egiten den unean, burujatzaren sustraiak ikuspegi moderno batetik zertan diren hobeto ulertzeko artilu interesgarria da.

Nafarroa Baiko alderdiek eta IUK euskararen ofizialtasuna Nafarroa osora hedatzea eskatuko dute Nafarroako Legebiltzarrean. Horri buruz idatzi du *Berriako* kazetari Alberto Barandiaranek: "(...) Badirudi sozialistak txostena prestatzen ari direla, horregatik eskatu dutela atzerapena, baina arazoak daudela zuzendaritzan. Gai hauetarako adituak, Carlos Cristobalek, egungo dekretua bertan behera uztea proposatuko luke, eta, akaso, D ereduia Nafarroa osora zabaltzea. Ez litzateke gutxi?". (...)

Zure gorpuzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantian handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzula.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Matxinada itotzeko taktika berdinak Gazan eta Iraken

Israel eta AEBetako militarren arteko lotura estua aspalditik da ezaguna, eta orain Irakeko okupazio gerran israeldarrek parte hartzen dutela ere asko aipatu da. *Jerusalem Post* egunkariako kazetari batek Palestinan eta Iraken erabiltzen dituzten taktika militarrek eta beren fruituak alderatu ditu.

ERIK SCHECHTER *Jerusalem Post* egunkari israeldarreko kazetaria da eta gai militarretan aditua. Bere elkarrizketa eta erreportaietan nabari da kontakto onak dituela bai Israelgo eta bai Estatu Batuetako armadetako buruzagien artean. Urtarrilaren 20an *World Press* aldizkariaren web gunean plazaratu du *Irak zergatik ez den Zisjordania (Why Iraq is not the West Bank)* izenburua daraman artikulua. Bertan analizatu ditu israeldarrek Palestinako intifadaren kontra lortu omen duten garaipena eta amerikarrek Iraken orain arte atera dituzten emaitza eskasak.

"Azken bi urte hauetan -hasi du artikulua Schechterrek- gerra urbanoan trebatutako Israelgo Defentsa Indarrek aski emaitza onak lortu dituzte Zisjordaniako hirietan, milaka terrorista hil edo harrapatuz eta haien helburuak hankaz gora boteaz. Aldiz, amerikarrak Iraken -israeldarren taktika berberekin entrenatu ziren arren- etxetik urrun daude, etsai gogorragoa dute aurrean, han mugak zulo handiagoak ditu eta gainera nazio bat eraikitzeko desafioa daukate. Emaitza hain garbiak ez dituzte lortu".

Irakurlea berehala ohartuko zen alde batekoen bertsioa eskainiko diola Schechterrek, alde bateko militarrek eta beren taktikak. Hain zuzen, horrexegatik da hain interesgarria bere analisisa, Inperioko "zintzoen" ikuspegia era gordinean damaigulako.

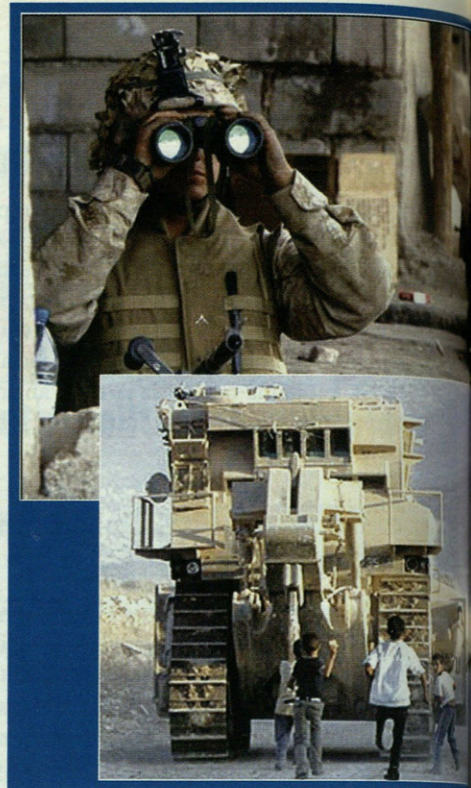
Kazetariak kontaktatu dituen buru-

zagi militar israeldarrak kontent agertu dira intifadaren kontra lortutako emaitzekin. 2000ko irail bukaeran orduan oposizioan zegoen Ariel Sharonek Jerusalemgo Tenpluaren Mendira igotzea erabaki eta palestinarrak probokatu zituenean, haren kontrako erreakzioz sortu zen Al Aqsa-ko intifada. Bigarrena. Lehendabizikoa (1987-92) harriekin egin zieten aurre israeldarrei gazte palestinarrak. Bigarrenean tresna gogorragoak erabili dituzte.

Bigarren honetan armak erabili dituzte militante palestinarrak, bide bazterretan soldaduei enboskadak egiteko, bonbaz hornitutako militante suizidak bidaltzen hasi ziren Israel barrura, zenbait kolonia -Jerusalem ondoko Gilokoa batez ere- tirokatu egiten zuten gauez... Baina erreakzionatzerakoan militar israeldarrak oroitzen ziren Beiruten gertatutakoaz, eta hasieran ez zituzten oinezko soldaduak bidali nahi gertuko erasoetara, hilak eta zaurituak izango zituzten beldurrez. Urrutitik jaurtitzen zieten su masiboa palestinarreri.

Helikopteroak eta bulldozerrak

2002ko martxoan militarrek berpentsatu egin zuten planteamendu hau, beraiek diotenez, hilabete hartan 22 bonba suizidatan 133 herritar judu hil zizkietelako. Apirilean Defensive Shield operazioa jarri zuten martxan: Zisjordaniako hiriak kontrolatzeko inguru-

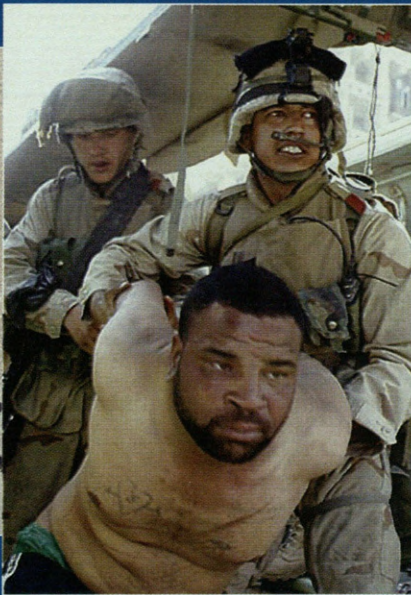


ratu zituzten, "keter" koroa izenekoa- rekin, eta infanteria bidali zuten bulldozer blindatuaren atzean babestuta.

Bulldozerrak "lan sistema" berria ezarri zuten etxeetan gordeta zeuden militante armatuen edo bonba-tranz paz hornitutako ateen leherketen arriskuak saihesteko; aterik ez jo eta ezta ireki beharrik gabe, etxearen horma zulatzen zuten bulldozerrak. Bi pisuko makina erraldoi horiek ezin zituzten hondatu ez bonbaz eta ez granadaz, eta horiekin Nabluseko Balata errefuxiatu zelaiazen bi hektareako etxe guztiak birrindu zituzten. "Operazioak bukatu zirenerako, milaka militante errenditu egin ziren eta errefuxiatu zelaiek beren gotorleku fama han galdu zuten" idatzi du Schechterrek.

Blindatu erraldoi horiez gain aireko sua ere erabili du Israelek Intifada garaian. Hainbat aldiz eraso dituzte Palestinako polizietxeak, militantei misilak jaurti dizkiete... Eta horiekin lotuta, militante palestinarren kontrako eraso eta hilketa selektibo legez kanpokoak ugaltu dituzte.

Hilketa selektiboetaz kazetariari Nehemia Dagan jeneralak esan dio "bonba suiziden arriskua areagotu ahala, pasatu gara terrorista soilak akabatzen planifikatzaileetara ino iristera". Horrela iaz bertan Ahmed Yassin Sheikh paraplejiko zaharra hil zuten israeldarrek lehendabizi, eta haren oinordeko Abdel Aziz Rantisi



Lerroon ondoan ikusten da Israelgo armadak palestinarren etxeak eraisteko erabiltzen duen D9 bulldozer blindatua –Erik Schechter kazetariak bere artikuluan aipatzen duena– atzetik haurrak harrika dituela. Ezagunak dira AEBetako eta Israelgo militarren arteko harreman estuak, eta orain amerikarrek Irakeko okupazio gerran erabiltzen dituzte israeldarrek Palestinako erresistentziaren kontra garatutako teknika eta taktikak. Horregatik beste argazkiak berdintsu izan daitezke Irakekoak edo Palestinakoak.

geroago. Militar israeldarrak kontent daude emaitzarekin, geroztik bost hilabete pasa omen ziren-eta bonba suizidarik gabe.

Intifadaren kontrako estrategiaren emaitzak onak direla uste dute militar horiek. 2004 bukaera bitartean 990 israeldar hil dira eta 3.500 palestinar. Hauetatik zenbat ote ziren militanteak? Palestinako Ilargi Gorriak esan duenez, hildako palestinarren %74 16 eta 40 urte arteko herritarrak ziren eta ia denak gizonetzkoak. Bozeramaile militarrek lasai diote ondorioz hildakoen %58 izango zirela terroristak, gutxienez.

Jenin-etik Fallujah-ra

Irakeko okupazio gerran militar yankiek israeldarren taktiketako batzuk erabili dituzte. Fallujah da adibideetako bat. Iazko martxoan egin zuten hiri horretako erresistentzia sunsitzeko lehen ahalegina, baina zenbait jeneralen ustez politikariek (iritzi publikoaren beldurrez) eskua sartu zutelako zintzilik utzi zuten operazioa.

Azaroan egin zuten hurrengo saioa, eta oraingoan hiria erabat inguratu zuten Phantom Fury operazioan; kontrolgunez inguratu zuten eta airetik piloturik gabeko "erlamando" (*drone* ingelesez) abioi txikiz kontrolatu zuten barruko guztia. Hauek ere Israeliek asko erabiltzen ditu Palestinan.

Tankeak sartu zituzten yankiek hiriko kale estuetatik eta infanteriari bidea ireki zieten D9 bulldozer blindatuak ere bai, etxeak zulatuz eta bonba-tranpak saihestuz. Orain emaitzekin kontent omen daude militar amerikarrak.

Aurrez AEBetako militarrek aztertuak zituzten israeldarren taktikak; Jenineko kanpamenduaren inbasioa adibidez. Ameriketara bazuten infanteria entrenatzeko sasi-herri arabiar bat –aktore arabiera hiztun eta guztibaina Israeliek horretarako duen instalazio batean ere entrenatuak ziren armada yankiaren atal batzuk.

Amerikarrek hala ere ez dute beren eredu israeldarrek adinako garaipenik lortu. Mila soldatuz goitik galduak dituzte jada Iraken, eta etxeko populazioaren zati handi bat (erdia) gerraren kontra jarri da. Gerrak Irakeko hauteskunde ondoan segiko duela gauza ziurra da. Erresistentziako militante kopuruak gora egin du, 2004 hasieran kalkulatu ziren 5.000tik udazkeneko 12.000raino. Irakeko Gobernu Prohibionalak uste du jazartuak 20.000tik gora direla. 1.300 polizia irakiar hil dituzte, eta bonba auto eta suizidak ugaritu egin dira.

Zergatik? Errore batzuk amerikarrek beraiek eginak dira; adibidez, gerrara Humvee auto ahulegiak bidaltzea. Baina aurrean palestinarrek baino etsai gogorragoarekin egin

dute topo. Irakiar erresistente asko lehen Saddam Hussein armadan ibili ziren, eta herrialde osoan barreiatutako armategietatik hornitu dira. Palestinarekin muga egiten duten Egipto eta Jordaniak asko estutu dute frontieraren gaineko kontrola, baina Iraken mugak nola kontrolatu?

Israeliek palestinarren bonba suizidak geldiarazteko beste arma latz bat erabili du: eraikitzen ari den harresia. Seguru daude oso eraginkorra dela (eta etorkizunean ez dute kendu nahiko, noski). Irak inguruan aldiz harresirik ezin da eraiki.

Beste ezberdintasun bat Palestina-ko Gobernu bera da. Israeliek garbiketa operazio bat egiten duenean, Mukatako gobernuari dagokio ondoren hondakinak biltzea eta gauzak konpontzea. Iraken aldiz amerikarrek egin behar dute dena, erresistentzia suntsitu eta administrazio berria eraiki.

Azkenik, Israeliek palestinar militanteei egur handia Inteligentzia brigadekin ematen die. Eskualdeka daude brigada horiek antolatuta eta mugimendu ahalmen handia dute; Shin Bet zerbitzu sekretuarekin eta poliziaekin ere eskualdeka daude lotuta, eta horiek atxilotutako palestinarrei eta kolaboratzaileei ateratzen dieten informazio iturriaren laguntza dute. Amerikarrak aldiz oso berandu hasi dira arabieraz dakien jendea erabiltzen. Askok dira ere uste dutenak oker egin zutela Saddamen armada osorik etxera bidaltzen. *Newsweek* astekariak berrikitan jakinarazi zuen unitate sekretu eta kamuflatuak ari zirela antolatzen Koalizioko indarrak, batez ere xiitez eta kurdus osatuak.

Jakina da Israelgo militarrek oso sartuta daudela Irakeko gerran, eta haiek ere ikasi nahian ari dira Iraken sozio amerikarrek sufritzen dutenarekin. Jeneral batek aitortu dio Schechter kazetariari gerra urbano bat ez dela irabazten hain erraza. "Ezin dugu pentsatu Zisjordaniakoa gerra bat denik. Etsaiek arma larriak eduki izan balituzte, gure helikopteroak desagertuko ziren begi-bistatik". ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Txillardegi

Etorkizuna laranja da

1

1969ko uztailaren 20an, Armstrong eta Aldrin astronautek Ilargiko "Baretasunaren Itsasoan" lurrartu zuten. Handik 35 urte eta erdira, iragan hilean, 2005eko urtarrilaren 14an, Saturnoren Titan ilargian lurrartu zuen Huygens Moduloak –bidenabar, Saturnok 18 ilargi ditu ziur, gehi beste 15 zeharo ez baietsiak—. Zalantzarik gabe: bi zedarri historiko gizateriaren kondairan. Eta bidezkoa ere munduan barrena hedatu den esaldia: "The future's orange".

Cap Canaveral-en abiatu zen balentria 1997ko urriaren 15ean. Cassini Zundari itsatsita, zazpi urte luzez 3.500 milioi kilometro egin ondoren, 319 kiloko Huygens behatokia Titango azalean pausatu zen poliki-poliki. Hortik aurrera hiperrobotak igorriko zituen seinaleek 69 minutu beharko zuten guganaino iristeko, -1.242 milioi kilometro egiteko, segundoan 300.000 kilometro ziztuan—.

Arrakasta gaitza. Dudarik gabe.

Bost estatu indartsuren arteko lankidetzari esker lortua; proiektuan eskuz esku ari izan baitira Frantzia, Italia, Alemania, Britainia Nagusia eta Estatu Batuak.

Eta jakintsuen iraunkortasunari esker ez gutxiago. Daniel Gautier frantses astronomoak 1982an proposatu zuen Titanera zunda bat bidaltzea.

Europar Zientziaren arrakasta izan da, azkenik: E.S.A.ko Zuzendari Orokorrari Jean Jacques Dourdain deritzo; eta bidalitako seinaleen bilketa eta ikerketa Darmstad-en burutzen ari da, Alemanian. Moduloak, erortzean puskatu ez denez, lau ordu eta erdiz bidali ditu seinaleak.

Titanen ez da giro. Temperatura -179 grado Ckoa da (Antartidan erregistratuen hotzena -90 delarik); eta, batera, 1.600 km/orduko haize ikaragarriak daude.

Iristerakoan bidali dituen argazki txundigarriek ez dute zalantzarako zirrikiturik utzi. Titanen metanozko itsasoak daude; eta itsaso horretara doazen ibai-harroak guztiz garbi agertu dira.



ALBERTO ELOSEGI

Planeta beti ezkututzen zuen laino trinkoa metanozkoa da, osagai karboniko batzuekin nahasia. Eguratsa nitrogenozkoa da, oro har (%94). Eta laranja kolorea izoztutako partikulek eranstean bide diote.

Bistan da: Titanen ez dago bizirik.

Alferrikako bidaia garestia, beraz? Ezta inondik ere. Stanley Miller-ek 1953an frogatu zuenez, egurats mota horretan tximistak gertatuz gero, biziaren oinarrian dauden molekula bereziak sortzen dira.

Aste hauetan burutuko diren datu-ikerketaren ondorioz jakingo dugu Titanen sortuak direnez. Baiezkoan, eta tenperatura egokietan, bizia automatikoki sor daitekeela pentsatzeko arrazoi sendoak egongo dira.

Gure Eguzki-Sisteman nekez aurki daiteke horrelakorik. Etsi egin behar.

Baina beste izar-sistemetan zer?

Gaur arte 134 *exo-planeta* aurkitu dira. Eta lehenengoa 1995ean Geneva-ko Mayor eta Queloz astronomiariek.

Hots, gure Galaxian bakarrik 300.000 milioi izar daude; eta "aldameneko" Andromedan 400.000 milioi izar. Eta Kosmoan milaka milioi galaxia daude.

Unibertsoan bakarrik gaudela, eta eboluzioaren gailurra gu garela pentsatzea, antropozentrismo merke eta iñoxoa iruditzen zait. Arazoa besterik da. Mundu horiek guztiak irits ezinak dira guztiz.

Barka bekit zifra batzuk ematea.

Mayor eta Queloz-ek aurkitutako *exo-planeta*, 51 *Pegasi* multzoan dago. Gure Galaxian, bai; baina 50 urte-argira. Alegia, 500 bilioi (b, bai) kilometrora.

Cassini Zundak 7 urte behar izan ditu 3.500 milioi kilometro egiteko. Alegia, urtean 500 milioi kilometro egin ditu.

Egin dezagun zatiketa. Cassini Zundak milioi bat urte beharko luke 51 *Pegasi*ko *exo-planeta*ra joateko.

"Etorkizuna laranja da", "Espazioaren konkistan lehenengo urratsa egin dugu", eta abar, eta abar.

Egia? Bai, baina ez. Ez gaitezen kikuak izan! ■

Unibertsoan bakarrik gaudela,

eta eboluzioaren gailurra

gu garela pentsatzea,

antropozentrismo merke eta

iñoxoa iruditzen zait.

Arazoa besterik da.

Mundu horiek guztiak

irits ezinak dira guztiz

izan zaitez zu ere

korrika laguntzailea ni ere bai!

Eskuratu
beherapenak
Euskal Herriko
300
komertziotan,
12 euroren
truke



AFRIKA (KANTARIA), TOTI (Mtz. de LEZEA (IDALEA), JULIO IBARRA (KAZETARIA), AMORRORTU (ENTRENATZAILEA), Mtz. de IRUJO (PILOTARIA)

14.
korrika  **ak**
Euskal Herria euskalduntzen **ORREAGA-BILBO'05**



ARGIA

Zain duzu aurtengo sagardoa. Txotx!



SAIZAR

Sagardotegia

Kale-zahar Auzoa, 39

20.170

USURBIL

GIPUZKOA

Tel. 943 362 228

WWW.sidrassaizar.com

